

Kóczyán Sándor

**Az Emberi Jogok Európai Bíróságának véleménynyilvánítás
szabadságával kapcsolatos ítéletei**

-

jogesen-összefoglaló gyűjtemény

III. rész

2016. június 30.

TARTALOMJEGYZÉK

III. Egyéb esetek.....	4
1. Egyes személyek véleménynyilvánítási szabadsága	4
1.1. Képviselők.....	4
Castells v. Spain	4
Jerusalem v. Austria	6
Keller v. Hungary	8
Brasilier v. France	11
Lombardo and Others v. Malta	13
Kubaszewski v. Poland	15
Fleury v. France.....	17
Karácsony and Others v. Hungary	19
1.2. Közszolgálatot teljesítők, köztisztviselők	25
Vogt v. Germany	25
Ahmed and Others v. United Kingdom.....	28
Sidabras and Džiautas v. Lithuania	30
Poyraz v. Turkey	31
1.3. Bírák véleménynyilvánítási szabadsága.....	34
Wille v. Liechtenstein	34
Kayasu v. Turkey (No. 1.).....	36
Kudeshkina v. Russia	38
Harabin v. Slovakia	41
Di Giovanni v. Italy.....	43
Baka v. Hungary.....	45
1.4. Ügyvédek véleménynyilvánítási szabadsága	48
Schöpfer v. Switzerland	48
Nikula v. Finland.....	50
Steur v. the Netherlands	52
Amihalachioaie v. Moldova	54
Kyprianou v. Cyprus	56
Veraart v. the Netherlands.....	58
Foglia v. Switzerland.....	60
Schmidt v. Austria.....	62
Alfantakis v. Greece	64
Kincses v. Hungary	66
Martin v. Hungary	68
Morice v. France	70
Peruzzi v. Italy.....	75
1.5. Katonák és rendőrök.....	77
Engel and Others v. the Netherlands	77
Vereinigung Demokratischer Soldaten Österreichs and Gubi v. Austria.....	78
Grigoriades v. Greece.....	80
Rekvényi v. Hungary.....	81
Szima v. Hungary	84
Joksas v. Lithuania	86
2. Előzetes korlátozás, utólagos visszavonás	88
Observer and Guardian v. United Kingdom.....	88
Association Ekin v. France.....	90
Gaweda v. Poland.....	92

Saliyev v. Russia	95
Cumhuriyet Vakfi and Others v. Turkey.....	97
3. Egyéb.....	100
Bowman v. United Kingdom	100
Appleby and Others v. United Kingdom.....	102
Sükran Aydın and Others v. Turkey.....	105
Budaházy v. Hungary	107
Petropavlovskis v. Latvia	108

III. Egyéb esetek

1. Egyes személyek véleménynyilvánítási szabadsága

1.1. Képviselők

Castells v. Spain

(Application no. 11798/85., Series A no. 236-B., 1992. április 23-i ítélet)

Tényállás

1979-ben a spanyol szenátus egy baszk származású tagja egy hetilapban „Felháborító büntetlenség” címmel cikket tett közzé, amelyben azzal vádolta a spanyol kormányt, hogy nem vizsgálta ki néhány baszk állampolgár meggyilkolását. A cikk részletesen felsorolta a Baszkföldön szélsőségesek által elkövetett gyilkosságokat és merényleteket, kiemelve, hogy a bűncselekmények elkövetői büntetlenek maradtak. A kérelmező szerint a kormány ezt eltűrte, sőt cinkosságot vállalt azokkal. Arra is utalt, hogy a terror szervezetek nem önállóan léteztek, hanem az államapparátus részét képezték, a cselekmények mögött pedig a kormány, illetve a kormánypárt és azok személyi állománya állhatott. A cikk megjelenését követően a bűnüldöző hatóságok büntetőeljárást indítottak a kérelmező ellen a kormány megsértésének büntette miatt.¹ A kérelmező mentelmi jogát felfüggesztették, az ügyben eljáró spanyol Legfelső Bíróság pedig 1 év börtönbüntetésre ítélte, valamint erre az időszakra köztisztviseléstől is eltiltotta. A kérelmező az eljárás során azzal érvelt, hogy a cikkben szereplő információk köztudomású tények, és felajánlotta az állítások valóságának bizonyítását, ám azt a bíróság elutasította.² A bíróság szerint a cikkben használt kifejezések kellően erősek voltak ahhoz, hogy a kormány jó hírnevében kárt okozzanak, és felfedje a sértő szándékot. Bár a cikk politikai, kritikai célú volt, az nem szüntette meg a rágalmozó szándékot, és meghaladta a bírálat megengedett határait. A kérelmezőnek lehetősége lett volna a szenátusban is megfogalmazni kritikáját a kormánnyal szemben. A kérelmező az Alkotmánybírósághoz fellebbezést (ún. amparo) nyújtott be, ám azt elutasították.

¹ A spanyol Btk. szerint: „161. cikk. 6 év 1 naptól 12 évig terjedő börtönbüntetéssel büntetendők: 1. Aki súlyosan sérti, hamisan vádolja vagy fenyegeti a kormányt [...]. 162. cikk. Amikor a sértés vagy a fenyegetés az előző cikkben foglaltakhoz képest kisebb súlyú, a bűncselekmény 6 hónap 1 naptól 6 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

² A spanyol Btk. csak akkor engedte meg a rágalmozó tényállítások valóságának bizonyítását, ha az állítás közhivatalnok hivatali kötelezettségeinek elmulasztására vonatkozott (461. cikk). A Legfelső Bíróság szerint itt nem közhivatalnokokat, vagy a kormány tagjait, hanem a kormány egészét rágalmozó kijelentésekről volt szó, amelyek esetében a valóság bizonyítása nem megengedett.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Kamara

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint a büntetőeljárással és a kormány megsértése miatt történő elítélésével megsértették a véleménynyilvánítás szabadságát, különösen azért, mert nem engedték a cikkben foglalt állítások igazságának bizonyítását (33. bek.). A kormány szerint a kérelmező a demokratikus kormányt azért támadta, hogy azt destabilizálja, amire Spanyolország egy nagyon érzékeny, kritikus időszakában – röviddel az Alkotmány elfogadása után – került sor, amikor különböző politikai csoportok egyidejűleg folyamodtak erőszakhoz (41. bek.).

A Bíróság kiemelte, hogy bár a véleménynyilvánítás szabadsága mindenki számára fontos, ez különösen igaz a nép választott képviselőjére, aki a választóit képviseli, felhívja a figyelmet az aggodalmaikra, és védi az érdekeiket. Ezért egy ellenzéki országgyűlési képviselő véleménynyilvánítási szabadságába történő beavatkozás a legszigorúbb vizsgálatot igényli a Bíróság részéről (42. bek.). Az, hogy a kérelmező a véleményét nem a szenátusban, hanem egy folyóiratban fejtette ki, nem jelenti azt, hogy elvesztette volna a jogát a kormány bírálatára. E tekintetben nem lehet elfelejteni a sajtó demokratikus jogállamban játszott kiemelkedő szerepét. A sajtószabadság a nyilvánosság egyik legjobb eszközét nyújtja a politikai vezetők nézeteinek és felfogásának feltárására, és az azzal kapcsolatos véleményalkotásra. Ez a politikusoknak is lehetőséget ad, hogy kifejezzék és kommentálják a közvélemény aggodalmait, így mindenki számára lehetővé válik a szabad politikai vitában való részvétel, ami egy demokratikus társadalom központi elemét képezi (43. bek.).

A Bíróság elismerte ugyan, hogy a politikai vita szabadsága nem abszolút, ám hozzátette, hogy az elfogadható kritika határai tágabbak a kormánnyal szemben, mint egy magánszemély vagy akár egy politikus esetében. Egy demokratikus társadalomban a kormány cselekedeteit vagy mulasztásait nem csupán a törvényalkotó vagy az igazságszolgáltatás, de a sajtó és a közvélemény szigorú vizsgálatának is alá kell vetni. Továbbá a kormánynak – tekintettel hatalmi pozíciójára – önmérsékletet kell tanúsítania a büntetőeljárások megindításakor, különösen akkor, ha más eszközök is a rendelkezésére állnak, hogy válaszoljon ellenfelei vagy a média jogtalan támadásaival és kritikáival szemben. Természetesen az illetékes állami hatóságoknak lehetőségük van arra, hogy akár büntetőjogi intézkedéseket fogadjanak el a közrend védelme érdekében, hogy megfelelően és túlkapasok nélkül válaszoljanak a megalapozatlan vagy rosszhiszemű rágalmozó vádaskodásokkal szemben (46. bek.). A

Bíróság döntő jelentőséget tulajdonított annak is, hogy a kérelmezőnek nem tették lehetővé a valóság bizonyítását, és a jóhiszeműségre való hivatkozást. Valójában számos állítással kapcsolatban megállapítható volt a bizonyítás létjogosultsága, ahogyan a kérelmező jóhiszeműsége igazolásának is. Ezért egy ilyen beavatkozás nem volt szükséges egy demokratikus társadalomban (48. bek), és a spanyol kormány megsértette a 10. cikket (50. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Sunday Times v. United Kingdom (No. 1.) (65. bek.); Lingens v. Austria (42. bek.); Observer and Guardian v. United Kingdom (59. bek.).

Címkék: politikai szereplők, kormány bírálata; képviselők véleménynyilvánítási szabadsága; tényállítások és értékítéletek, valóság bizonyítása³

Jerusalem v. Austria

(Application no. 26958/95., 2001. február 27-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező a bécsi városi tanács (Gemeinderat) tagjaként az egyik ülésen mondott beszédében két egyesületről – közvetlenül nem említve azokat – azt állította, hogy azok „fasiszta tendenciákat” mutató, „totalitárius jellegű” szekták. A két egyesület az osztrák Ptk. (Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch) 1330. §-a alapján kérte, hogy a kérelmezőt utasítsák állítása visszavonására, és tiltsák meg, hogy az egyesületeket szektának nevezze. A keresetet később úgy módosították, hogy a tilalom az általa használt „totalitárius jellegű” és „fasiszta tendenciák” kifejezésekre terjedjen ki. A kérelmező az eljárás során többször felajánlott bizonyítékokat annak tanúsítására, hogy az egyesületek szekták. A tartományi bíróság eltiltotta a kérelmezőt a kifejezések használatától, és arra kötelezte, hogy vonja vissza állítását. A bíróság szerint az elhangzott kijelentések nem értékítéletek, hanem tényállítások, amelyek az egyesületek alapszabályai és más bizonyítékok alapján valótlanok. A bécsi fellebbviteli bíróság (Oberlandesgericht) helybenhagyta az ítélet azon részét, amely eltiltotta őt a kifejezések megismétlésétől, és úgy ítélte meg, hogy az általa felajánlott bizonyítékok irrelevánsak, mivel csak azt kívánta bizonyítani, hogy az egyesületek szekták, de azok nem vonatkoztak a beszédében használt kifejezésekre. Márpedig nem a „szekta”, hanem a „fasiszta tendenciák” kifejezés használata volt az elsődleges fontosságú, mely utóbbi jogos kritikán

³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57772>

túlmutató sértés. Az osztrák Legfelső Bíróság (Oberster Gerichtshof) szintén megerősítette, hogy a „totalitárius jellegű” és a „fasiszta tendenciák” kifejezések olyan állításnak minősülnek, amiket a kérelmező nem bizonyított.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság az ügy körülményeinek vizsgálata során a következő tényezőket vette figyelembe: a kérelmező helyzete, az eljárást megindító egyesületek helyzete és tevékenységük, valamint a hazai bíróságok előtt folyó vita tárgya (35. bek.). Ami a kérelmező helyzetét illeti, a kérelmező választott politikusként a bécsi városi tanács tagja volt, aki mint ilyen korlátozott mentelmi joggal rendelkezett. A kérelmező azonban a beszédét nem a tartományi parlamentben, hanem a városi tanács ülésén mondta el, amelyre nem terjedt ki a mentelmi joga. E tekintetben a Bíróság emlékeztetett arra, hogy bár a véleménynyilvánítás szabadsága mindenki számára fontos, ez különösen igaz a nép választott képviselőjére, aki a választóit képviseli, felhívja a figyelmet az aggodalmaikra, és védi az érdekeiket. Ezért egy ellenzéki országgyűlési képviselő véleménynyilvánítási szabadságába történő beavatkozás a legszigorúbb vizsgálatot igényli a Bíróság részéről (36. bek.). Ami a kérelmező vitatott kijelentéseit illeti, azok a városi tanács politikai vitája során kerültek megfogalmazásra. A Bíróság szerint lényegtelen, hogy erre egy önkormányzati ülésen és nem a tartományi parlamentben került sor. Függetlenül attól, hogy a kérelmező kijelentéseit védi-e mentelmi jog, azt egy olyan fórumon tette, amely hasonló a parlamenthez, és ahol közérdek fűződik a résztvevők nyilvános véleménynyilvánításához. Demokráciában a parlament és más hasonló szervek alapvető fórumok a politikai vita számára. Nagyon súlyos érvek szükségesek az ott gyakorolt véleménynyilvánítás szabadságába történő beavatkozás igazolásához (40. bek.).

Az egyesületekkel kapcsolatban a kormány azzal érvelt, hogy azok magánszervezetek, és nem hasonlíthatók össze a politikusokkal. A Bíróság azonban úgy vélte, hogy nemcsak a politikusoknak, hanem a magánszemélyeknek vagy szervezeteknek is nagyobb fokú toleranciát kell tanúsítaniuk, „ha belépnek a nyilvános vita arénájába” (37-38. bek.). A két egyesület egy közérdeklődésre számot tartó területen, a drogpolitika területén tevékenykedtek, részt vettek a kérdéssel kapcsolatos nyilvános vitákban, és együttműködtek egy politikai párttal. Mivel a szervezetek aktívan tevékenykedtek a nyilvánosság előtt, úgy a kritikával

szemben is nagyobb fokú toleranciát kellett volna mutatniuk, amikor ellenfeleik céljaikat, valamint a vitában alkalmazott eszközeiket vizsgálták (39. bek.).

Jelen esetben az osztrák bíróságok a kérelmező állításait tényállításoknak minősítették, így neki kellett volna bizonyítania azok igazságát. Ám a Bíróság úgy vélte, hogy a kifogásolt állítások – amit a városi tanács választott tagjaként tett egy közérdeklődésre számot tartó ügyben – értékítéletek és nem tényállítások (44. bek.). Márpedig a tények fennállása igazolható, míg az értékítéletek igazságát nem lehet bizonyítani. Az értékítéletek igazsága bizonyításának követelményének nem lehet eleget tenni, és ez sérti a véleménynyilvánítás szabadságát (42. bek.). Ugyanakkor még ha egy kijelentés értékítélet is, a beavatkozás arányossága attól függ, hogy a kifogásolt állítás elegendő ténybeli alappal bír-e, hiszen még a ténybeli alapot nélkülöző értékítélet is lehet túlzott (43. bek.). A kérelmező viszont érveinek alátámasztására okirati bizonyítékokat és tanúvallomást is felajánlott. Az osztrák bíróságok ezt azzal utasították el, hogy azok csak a „szekta” szóhoz kapcsolódtak, és nem a vitatott kifejezésekhez. A Bíróság azonban úgy vélte, hogy a „szekta” és a „totalitárius jellegű szekta” megkülönböztetés mesterséges, és figyelmen kívül hagyja a vita valódi természetét. Meglepő a hazai bíróságok következtelen megközelítése: egyrészt előírták a kijelentés bizonyítását, másrészt nem voltak hajlandóak figyelembe venni az összes rendelkezésre álló bizonyítékot (45. bek.). A Bíróság szerint azzal, hogy a kérelmezőnek bizonyítania kellett kijelentésének igazságát, miközben megfosztották a hatékony bizonyítás lehetőségétől, az osztrák bíróságok túllépték mérlegelési jogkörüket. A kérelmezővel szemben hozott intézkedés ezért aránytalan beavatkozás volt a véleménynyilvánítási szabadságába (46. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Lingens v. Austria (46. bek.); Oberschlick v. Austria (No. 1.) (63. bek.); Castells v. Spain (42. bek.); De Haes and Gijssels v. Belgium (47. bek.); Oberschlick v. Austria (No. 2.) (33. bek.); Nilssen and Johnsen v. Norway (52. bek.).

Címkék: képviselők véleménynyilvánítási szabadsága; tényállítások és értékítéletek, valóság bizonyítása⁴

Keller v. Hungary

(Application no. 33352/02., 2006. április 4-i döntés)

Tényállás

⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59220>

2000. december 19-én Keller László akkori MSZP-s országgyűlési képviselő a Parlament plenáris ülésén azonnali kérdést intézett Orbán Viktor miniszterelnökhöz, azt firtatva, hogy van-e kapcsolat Torgyán József földművelésügyi miniszter és külföldi szélsőjobboldali csoportok között. A miniszterelnök azt válaszolta, hogy nem tud ilyen kapcsolatról. Keller László viszontválaszában a következőket mondta: „Nem tudom azt kizárni, hogy azért, mert nem indult vizsgálat még abban a kapcsolati rendszerben, amire én utaltam, esetleg közrejátszik az, hogy éppen az Ön miniszterének, felelős miniszterének az édesapja annak a hungarista mozgalomnak a tagja, amelyre én utaltam.” A kijelentésével arra utalt, hogy az akkori titkosszolgálatokat felügyelő tárca nélküli miniszter, Demeter Ervin apja részt vett a hungarista mozgalomban, és a miniszter azért nem vizsgálta ki az ügyet. A képviselő az állítását a Magyar Hírlapban, illetve a TV2 Tények című műsorának adott interjújában is megerősítette. Válaszul Demeter Ervin személyiségi jogi pert indított Keller László ellen. Az első fokon eljáró Budaörsi Városi Bíróság megállapította a jóhírnév megsértését. A bíróság indokolása szerint Keller tényállítást tett, amit bizonyítania kellett volna, ám annak nem tett eleget. A másodfokon eljáró Pest Megyei Bíróság helybenhagyta az elsőfokú ítéletet. A bíróság szerint a képviselő elsősorban a Parlamentben elhangzott kijelentéséért felelős, amit a médiában később tovább terjesztett. Nem hivatkozhat arra, hogy politikusként nem felelős a sajtóban megjelentekért, mert tudnia kellett, hogy ezek a tudósítások, interjúk nyilvánosságra kerülnek. A bíróság hozzátette, bár a közszereplőnek többet kell tűrniük, a képviselő állításaival – amelynek valóságát nem bizonyította – még ezt a megemelt küszöböt is átlépte, mert a véleménynyilvánítás szabadsága nem eredményezheti mások személyiségi jogainak sérelmét.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A Bíróság rámutatott, a kérelmező lényegében azt állította, hogy a miniszter azért nem vizsgálta a szélsőjobboldali csoportok tevékenységét, mert az apja ilyen csoportokkal állt kapcsolatban. Emlékeztetett arra, hogy különbséget kell tenni tényállítások és értékítéletek között, és míg a tények fennállása igazolható, az értékítéletek igazságát nem lehet bizonyítani. Egy kijelentés tényállításnak vagy értékítéletnek minősítése olyan kérdés, amelynek eldöntése elsősorban a nemzeti hatóságok, különösen a hazai bíróságok mérlegelési jogkörébe esik. A

Bíróság megerősítette, hogy jelen esetben tényállításról és nem értékítéletéről van szó, amely azonban nem rendelkezett semmilyen valós ténybeli alappal.

A Bíróság elismerte, hogy a kérelmező állításában elhangzott vád súlyos volt, amely alááshatta a sértett politikai szavahihetőségét és jó hírnevét a választók szemében. Osztotta a hazai bíróságok azon vélekedését is, hogy a megnyilatkozások alkalmasak voltak a felperesbe, mint magas rangú köztisztviselőbe vetett közbizalom aláadására. Igaz, hogy a politikai vita szabadsága alapvető egy demokratikus társadalomban, és az elfogadható kritika határai tágabbak egy politikussal szemben, mint egy magánszemély esetében. Nem kétséges, hogy a 10. cikk (2) bekezdése lehetővé teszi mások – azaz minden egyén – jó hírvének védelmét, és ez a védelem a politikusokra is kiterjed, akkor is, ha nem magánszemélyként cselekednek, de a védelem érdekét össze kell vetni a politikai kérdések nyílt megvitatásának érdekével. A Bíróság szerint ez még inkább igaz abban az esetben, amikor egy politikus egy másikat bírál, különösen, ha ez a kritika a parlament „kiváltságos arénájában” hangzik el. Jelen esetben azonban a kérelmező nem szorítkozott arra, hogy ellenfelét a parlamentben támadja. Valóban, a plenáris ülésen tett kijelentése nehezen megfogható volt, és az általa célba vett személy kiléte csak később, a televíziós műsorokban adott magyarázatával vált egyértelművé. Az ilyen nyilvános gyanúsítgatások már nem részesülnek a parlamenti vitának biztosított kiváltságos védelemben.

A magyar bíróságok határozataiból az is kiderült, hogy a bíróságok elismerték a véleménynyilvánítás szabadsága és mások jó hírnévhez fűződő jogának védelme közötti konfliktus meglétét, amit a 10. cikk elveivel összeegyeztethető módon mérlegeltek. Így a Pest Megyei Bíróság elismerte, hogy a kérelmező véleménynyilvánítási szabadsága kevesebb korlátozás alá esik. Hozzátette azonban, hogy súlyos vádjainak nem volt alapja, és nem nyújtott be semmilyen releváns bizonyítékot. Tekintettel a vád természetére és fokára, a Bíróság nem látott okot eltérni a megyei bíróság megállapításától, miszerint a kérelmező nem nyújtott elegendő ténybeli alapot állításának alátámasztására. A nemzeti hatóságok így joggal feltételezték, hogy az állítás miatt „nyomós társadalmi érdek” volt a hatályos jog alapján eljárni. A kérelmezőt továbbá polgári és nem büntető bíróságok előtt perelték be, és bocsánatkérés közzétételére, valamint kártérítés megfizetésére kötelezték, amelynek összege kevesebb volt a havi fizetésének kétszeresénél. A Bíróság az adott körülmények között nem találta túlzónak ezeket a szankciókat. Mindezek alapján úgy ítélte meg, hogy a hazai bíróságok megállapítása és a kiszabott szankciók nem voltak aránytalanok az elérni kívánt legitim céllal. A kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozást a nemzeti hatóságok ésszerűen tekinthették „szükségesnek egy demokratikus társadalomban” a jó hírnév

és mások jogainak védelme érdekében. A Bíróság így a kérelmet nyilvánvalóan megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdése alapján elutasította.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Lingens v. Austria (42., 46. bek.); Prager and Oberschlick v. Austria (36. bek.); Independent News & Media and Independent Newspapers Ireland Limited v. Ireland (132. bek.).

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága; képviselők véleménynyilvánítási szabadsága; tényállítások és értékítéletek; szankció arányossága⁵

Brasilier v. France

(Application no. 71343/01., 2006. április 11-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező az 1997-es parlamenti választásokon egy párizsi választókerület parlamenti képviselőjelöltje volt, az ellenfele pedig Párizs 5. kerületének a polgármestere. 1997. május 25-én, a választás első fordulójának napján a kérelmező azt állította, hogy a szavazólapjai nem voltak megtalálhatók a szavazóhelyiségekben, holott több mint 60 ezer példányban nyomtatták ki és továbbították azokat. Ugyanaznap a szavazólapjainak állítólagos ellopása miatt panaszt nyújtott be, ám az ügyész nem indított eljárást. 1997 júniusában és júliusában a kérelmező számos tüntetésen vett részt, és az egyik ilyen alkalommal szórólapokat osztogatott, amelyekben a választásokon győztes ellenfelét választási csalással vádolta meg, és arra szólított fel, hogy az eredményt meg kell semmisíteni. Ezen túlmenően a városházával szemben különböző feliratú transzparenszeket is kifüggesztett. A képviselő ismeretlen személy vagy személyek ellen feljelentést tett választott tisztségviselő nyilvános becsmérlése és rágalmozó állítások közzététele miatt. A kérelmező elismerte a felelősségét a szórólapokért és a transzparenszek szlogenjeiért, majd eljárás indult ellene. A kérelmezőt a párizsi büntetőbíróság felmentette, megállapítva, hogy a kifogásolt kijelentések a demonstráció céljának határain belül maradtak. A párizsi fellebbviteli bíróság azonban kimondta, hogy mivel a kérelmező állításaival bűncselekmény elkövetésével vádolta ellenfelét, amit nem bizonyított, felelőssé tette magát a károkozásért. A bíróság jelképesen egy frank polgári jogi kártérítés megfizetésére kötelezte.

Az eljáró szerv

⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-75126>

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmezőnek a transzparenszen és a szórólapokon olvasható kijelentések valóságát kellett volna bizonyítania. A Bíróság ennek kapcsán megismételte, hogy különbséget kell tenni tényállítások és értékítéletek között. A tények fennállása igazolható, míg az értékítéletek igazságát nem lehet bizonyítani (35. bek.). Ellentétben a párizsi fellebbviteli bírósággal, a Bíróság úgy vélte, hogy a kifogásolt kijelentések közérdekű kérdéseket érintettek, amelyeket a transzparenszen és a szórólapok és általános hangneme alapján inkább értékítéleteknek kell tekinteni, semmint pusztán tényállításoknak (37. bek.). Kérdés, hogy elegendő ténybeli alappal bírtak-e. Tény, hogy a szavazólapok eltűntek, és a párizsi fellebbviteli bíróság szerint is a tényeket „egy nagyon heves vita” fényében kellett nézni, amely a polgármester más ellenfeleit is érintette, és a francia sajtóban is számos cikk tárgya volt. Sőt, a kérelmező ellenfelével szemben egy vizsgálóbíró eljárást indított az 1997-es választások eredményének csalárd manipulálása miatt. Bár az ártatlanság vélelme miatt nem tekinthető bűnösnek, ténybeli alapja valóban létezett, mivel a megrágalmazott személy polgármesterként felelős volt a választás szervezéséért és megfelelő lebonyolításáért (38. bek.). Továbbá, bár a szavaknak önmagukban bizonyára negatív mellékjelentésük volt, amelyeket súlyosnak lehetett leírni, a kifogásolt transzparenszen és szórólapok egy választás lebonyolítását érintették, és a nyílt politikai vita alapvető fontosságú a demokrácia megfelelő működéséhez (39. bek.).

A Bíróság ezúttal is leszögezte, hogy a 10. cikk (2) bekezdése csak kevés teret enged a politikai beszéd és a közügyekben, a közérdekű kérdésekben folytatott viták korlátozására. A politikai vita szabadságának védelme alapvető egy demokratikus társadalomban. A Bíróság kiemelt fontosságot tulajdonított a véleménynyilvánítás szabadságának a politikai vita keretében, és úgy vélte, hogy a politikai beszéd nem korlátozható nyomós indokok nélkül. Jelen esetben a kifogásolt megjegyzések Párizs 5. kerületének polgármestere ellen irányultak, aki minden bizonnyal egy politikai és médiaszemélyiség volt (41. bek.). A kérelmező maga is jelölt volt a vitatott választáson. Az ellenzék egy tagjának véleménynyilvánítási szabadságába történő beavatkozás – aki a választóit képviseli, felhívja a figyelmet az aggodalmaikra, és védi az érdekeiket – a legszigorúbb vizsgálatot igényli a Bíróság részéről. Az a tény, hogy a hivatalos álláspontokkal ellentétes eszméknek és nézeteknek a „politikai arénában kell egymással szembeállniuk”, szükségszerűen magában foglalja annak lehetőségét, hogy

megvitathassák egy választás jogszerűségét. A választási versengés keretében pedig az „elevenebb” vélemények jobban tolerálhatók, mint más körülmények között (42. bek.).

Ami a kérelmezőre kiszabott büntetést illeti, bár az egy frank névleges polgári jogi kártérítés a lehető legenyhébb ítélet volt, a Bíróság szerint ez önmagában nem elegendő a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába történő beavatkozás igazolásához. A véleménynyilvánítás szabadságának megsértése „dermesztő hatással” járhat e szabadság gyakorlására (43. bek.). Következésképpen a Bíróság kimondta, hogy a kérelmezővel szemben meghozott ítélet aránytalan beavatkozást jelentett a véleménynyilvánítás szabadságába. A 10. cikket így megsértették (44. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Castells v. Spain (42. bek.); Piermont v. France (76. bek.); Sürek v. Turkey (No. 1.) (61. bek.); Jerusalem v. Austria (42. bek.); Feldek v. Slovakia (83. bek.).

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága, polgármester; választási kampány; tényállítások és értékítéletek; szankció arányossága⁶

Lombardo and Others v. Malta

(Application no. 7333/06., 2007. április 24-i ítélet)

Tényállás

A máltai kormányzat és a fgurai helyi tanács tagjai között vita alakult ki a városrendezési terv kapcsán. A képviselők egy indítványban azt kérték a tanácstól, hogy tartsanak nyilvános meghallgatást a tervről, amit a tanács elutasított. A képviselők ezután egy újságcikkben azt sérelmezték, hogy a „helyi tanács nem konzultált a választókkal és figyelmen kívül hagyta a közvéleményt az ügyben”. A helyi tanács válaszul rágalmazásért és becsületsértésért beperelte a szerzőket és az újság szerkesztőjét. A képviselők szerint az írás csupán azt a tényt kommentálta, hogy a nyilvános meghallgatásra irányuló kérelmüket a tanács elutasította. A bíróság elmarasztalta a kérelmezőket és kártérítésre ítélte őket. Az indokolás szerint a cikkben szereplő állításaikat nem tudták bizonyítani. A városrendezési tervet nyilvánosságra hozták, és az ügyben több meghallgatást is tartottak. A kérelmezők alkotmányjogi panaszát elutasították.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

⁶ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-73200>

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság mindenekelőtt leszögezte, hogy csak kivételes körülmények között fogadható el egy választott testület eljárását vagy mulasztását kritizáló kijelentés betiltása a jó hírnév vagy mások jogainak védelmére hivatkozva (50. bek.). A Bíróság az ügy körülményeinek vizsgálata során a következő tényezőket vette figyelembe: a kérelmezők helyzete, a felperes helyzete a rágalmazási eljárásban, a publikáció tárgya, valamint a vitatott kijelentések hazai bíróságok általi minősítése (52. bek.). Az első három kérelmező a helyi tanács tagjai voltak. Bár a véleménynyilvánítás szabadsága mindenki számára fontos, ez különösen igaz a nép választott képviselőire, akik a választóikat képviselik, felhívják a figyelmet az aggodalmaikra, és védik az érdekeiket. Ezért a véleménynyilvánítási szabadságukba történő beavatkozás a legszigorúbb vizsgálatot igényli a Bíróság részéről. A negyedik kérelmező az újság szerkesztője volt, aki a helyi tanácsnak is megadta a válaszadás jogát (53. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy az elfogadható kritika határai tágabbak egy politikussal szemben, mint egy magánszemély esetében. Sőt, a megengedett kritika határai a kormánnyal szemben még tágabbak, mint egy magánszemély vagy akár egy politikus esetében. Egy demokratikus rendszerben a kormány cselekedeteit vagy mulasztásait szigorú vizsgálat alá kell vetni nemcsak a törvényalkotó vagy az igazságszolgáltatás, de a közvélemény részéről is. Ebből következően a helyi tanácstól, egy választott politikai testülettől – amit a választópolgárok által felhatalmazott személyek alkotnak – elvárható, hogy nagyobb fokú toleranciát tanúsítson (54. bek.).

A publikáció tárgyát a kérelmezők a városrendezési tervről alkotott értékelése képezte, amely egy politikai vita része volt, amit a helyi médiában is megvitattak. Mivel az ügy a helyi közösség érdeklődésére tartott számot, a kérelmezők jogosultak voltak arra a közvélemény figyelmét felhívni a sajtón keresztül (55. bek.). Ami a vitatott kijelentések minősítését illeti, a Bíróság nem fogadta el a hazai bíróságok értelmezését (58. bek.). Az első állítás – hogy a helyi tanács nem tartott közmeghallgatást – különbözőképpen értelmezhető. A kérelmezők a kérelem elutasításával kellő alappal állíthatták, hogy semmilyen meghallgatást nem tartottak a kérdéstről, ezért az értékítéletnek minősült. A politikai vita nem követeli meg az egyhangú egyetértést a szavak értelmezése terén, a kérelmezők értelmezése pedig nyilvánvalóan nem volt ésszerűtlen. A másik állítás – hogy a tanács mellőzte a közvéleményt – értékítéletnek minősíthető (59. bek.). A Bíróság szerint a tényállítások és értékítéletek közötti különbségtételnek kisebb a jelentősége azokban az esetekben, ahol a kijelentéseket egy helyi

szintű, élénk politikai vitában tettek, és ahol a választott tisztségviselők és újságírók széles szabadságot élveznek tekintetben, hogy kritizálják a helyi hatóságok tevékenységét akkor is, ha a közléseknek nincs egyértelmű ténybeli alapja (60. bek.).

A Bíróság emlékeztetett arra is, hogy a szankciótól való félelemnek „dermesztő hatása” van a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlására. Ez a hatás, amely a társadalom egészére nézve káros, szintén olyan tényező, amit figyelembe kell venni a kérelmezőkre kiszabott szankciók arányosságának megítélésékor. A megítélt kártérítés viszonylag alacsony összege ellenére dermesztő hatást gyakorolhat a kérelmezők véleménynyilvánítási szabadságának gyakorlására, amely elbátortalaníthatja őket a helyi tanács politikájára vonatkozó jövőbeni kritikus kijelentések megtételétől (61. bek.). Mindezek alapján a Bíróság úgy vélte, hogy a helyi önkormányzat magatartására utaló kifejezések nem haladták meg az elfogadható kritika határait. Az a tény, hogy az eljárás inkább polgári, semmint büntetőjogi természetű volt, és a kártérítés is viszonylag szerény mértékű volt, nem változtat azon, hogy a bíróságok által alkalmazott mércék nem voltak összhangban a 10. cikk elveivel. A hazai bíróságok ezért túllépték a közügyekben folytatott viták korlátozásának terén biztosított szűk mérlegelési jogkört (62. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Castells v. Spain (42. bek.); Sener v. Turkey (40. bek.); Jerusalem v. Austria (35. bek.); Nikula v. Finland (54. bek.); Cumpăna and Mazare v. Romania (114. bek.).

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága; képviselők véleménynyilvánítási szabadsága; tényállítások és értékítéletek; szankció arányossága⁷

Kubaszewski v. Poland

(Application no. 571/04., 2010. február 2-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező a Kleczew-i városi tanács tagja volt. 2000 márciusában részt vett egy ülésen, amely azzal a kérdéssel foglalkozott, hogy a városi tanács megfelelő módon használja-e fel a költségvetési forrásokat. A vita során a kérelmező megkérdőjelezte bizonyos beruházások szükségességét. Állítása szerint nem lehetett egyértelműen tudni, mely összegeket milyen célra költöttek el, és felvetette, hogy a költségek ilyen módja nem egyenlő-e pénzmosással. Egy helyi újság cikkében idézte a kérelmező vádjait. Két hónappal később a városi tanács 7

⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-80217>

tagja polgári jogi keresetet nyújtott be annak érdekében, hogy a kérelmezőt bocsánatkérés közzétételére kötelezzék. A regionális bíróság helyt adott a kérelemnek. A másodfokú bíróság megállapította, hogy a kérelmező legtöbb kijelentése a megengedett kritika határain belül volt, és csak a pénzmosásra történő utalás lépte túl e határokat, megsértve a tanácstagok személyiségi jogait. A bíróság a kérelmezőt bocsánatkérés közzétételére kötelezte a helyi újságban.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a 10. cikk (2) bekezdése csak kevés teret enged a politikai beszéd vagy a közérdekű kérdésekben folytatott viták korlátozására, különösen akkor, ha a beszéd egy választott képviselőtől származik (38. bek.). A Bíróság a vizsgálatát a kérelmező pénzmosásról tett kijelentésére korlátozta, miután a másodfokú bíróság a többi kijelentéséről megállapította, hogy azok egy nyilvános vita elfogadható elemét képezik a véleménynyilvánítás szabadsága körében (41. bek.). A kérelmező a városi tanács tagja volt, és a beszédét is ebben a minőségében, a tanács ülésén tartotta. A Bíróság szerint a városi tanács ülése a legmegfelelőbb hely és alkalom az önkormányzati költségvetést érintő szabálytalanságok megvitatására. Bár a véleménynyilvánítás szabadsága mindenki számára fontos, ez különösen igaz a nép választott képviselőire, akik a választóikat képviselik, felhívják a figyelmet az aggodalmaikra, és védik az érdekeiket (42. bek.). A Bíróság ezért úgy vélte, hogy a kérelmező pénzmosásra vonatkozó állításai egy politikai vita részét képezték. Még ha a kijelentés kemény szavakat is tartalmazott, az nem egy meghatározott személy, hanem a teljes önkormányzati testület ellen irányult, amelynek tagjai politikusok voltak, akikkel szemben az elfogadható kritika határai tágabbak, mint egy magánszemély esetében. Egy választott képviselőnek pontosan az a feladata, hogy kellemetlen kérdéseket tegyen fel az állami kiadásokkal kapcsolatban, és erőteljes legyen a pénzügyekért felelős politikusok kritizálásában. Utóbbiaktól elvárható, hogy nagyobb fokú toleranciát tanúsítsanak, amikor politikai környezetben csípős megjegyzéseket tesznek a teljesítményükről vagy a politikájukról (43. bek.).

A kérelmező állításai személy szerint nem tartalmaztak semmilyen sértő kijelentést (44. bek.). Bár a kérelmezővel szemben polgári jogi szankciót alkalmaztak, amely a Bíróság szerint megfelelő eszköz rágalmozási ügyekben, és amely viszonylag enyhe volt (45-46. bek.),

a hazai bíróságok nem vették figyelembe, hogy a városi tanács tagjai politikusok, akiknek nagyobb fokú toleranciát kell mutatniuk a kritikával szemben. Nem vették figyelembe azt sem, hogy a politikai vita szabadsága alapvető fontosságú egy demokratikus társadalomban (47. bek.). A Bíróság ezért kimondta, hogy nem volt ésszerű arányossági kapcsolat az alkalmazott intézkedések és az elérni kívánt törvényes cél között (48. bek.). A hatóságok nem teremtettek megfelelő egyensúlyt a politikusok jogainak védelme és a választott képviselő véleménynyilvánítás szabadságához való joga között, amikor e szabadság gyakorlása közérdekű kérdéseket érint (49. bek.). Így a beavatkozás nem volt szükséges, és a 10. cikket megsértették (50-51. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Castells v. Spain (42. bek.); Sürek v. Turkey (No. 1.) (61. bek.); Jerusalem v. Austria (38. bek.); Lombardo and Others v. Malta (54. bek.).

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága; képviselők véleménynyilvánítási szabadsága; közérdekű ügyek⁸

Fleury v. France

(Application no. 29784/06., 2010. május 11-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező egy ellenzéki csoporthoz tartozó városi tanácsos volt, akit egy kormánypárti képviselő fizikailag bántalmazott. A kérelmező sikertelenül kérte a város polgármesterét, hogy az esetről tegyenek közzé egy cikket az önkormányzati újságban. Ennek kapcsán 2003 januárjában a képviselőcsoportja egy általa írt szórólapot terjesztett, amelyben sérelmezte cenzúrázását, és azt, ahogyan a polgármester és csapata az önkormányzati ügyeket kezelte. A röplap arra is célozgatott, hogy a polgármester semmibe vette a közbeszerzésre vonatkozó szabályokat. A polgármester rágalmozásért büntetőjogi panaszt nyújtott be a kérelmezővel szemben. A büntető bíróság megállapította, hogy a röplap egyértelműen sikkasztással, és a közbeszerzésre vonatkozó szabályok figyelmen kívül hagyásával vádolta meg a polgármestert, illetve olyan bűncselekményekkel gyanúsította, amelyek nyilvánvalóan sértették a becsületét és a jó hírnevét. A kérelmező nem bizonyította állításainak igazságát, és nem járt el jóhiszeműen. A bíróság az 1881. július 29-i Sajtótörvény 29. és 31. cikke alapján köztisztviselő nyilvános becsmérlése miatt bűnösnek találta, és 2000 euró kártérítés, valamint

⁸ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-97031>

4000 euró pénzbírság megfizetésére ítélte. A fellebbviteli bíróság helybenhagyta az ítéletet, és a kérelmező fellebbezését a Semmitőszék is elutasította.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bíróság megállapította, hogy a szórólap kétségkívül egy közérdeklődésre számot tartó kérdést – egy önkormányzat irányítása – érintett, amelyről a kérelmező jogosult volt információkat közölni a nyilvánosság számára (42. bek.). Az elfogadható kritika határai tágabbak egy politikussal szemben, mint egy magánszemély esetében. Egy demokratikus társadalomnak elengedhetetlen feltétele a szabad politikai vita védelme. A Bíróság kiemelt fontosságot tulajdonított a véleménynyilvánítás szabadságának a politikai vita keretében, és úgy vélte, hogy a politikai beszéd korlátozásának igazolásához rendkívül meggyőző érvek szükségesek. A politikai beszéd egyedi esetekben előforduló széleskörű korlátozásai kétségtelenül hatással vannak arra, hogy az érintett állam mennyire tartja tiszteletben a véleménynyilvánítás szabadságát. Jelen esetben a kifogásolt kijelentés egy város polgármesterét célozta, aki minden bizonnyal egy politikai és médiaszemélyiség (43. bek.).

A kérelmező a városi tanács tagja volt. A véleménynyilvánítás szabadsága különösen fontos a politikai pártok és azok aktív tagjainak számára. Egy ellenzéki képviselő véleménynyilvánítási szabadságába történő beavatkozás a legszigorúbb vizsgálatot igényli a Bíróság részéről (44. bek.). A Bíróság ítélezési gyakorlata alapján bármely személy, aki egy közérdeklődésre számot tartó ügy nyilvános vitájában vesz részt, bár nem léphet túl bizonyos határokat – különös tekintettel a jó hírnév és mások jogainak tiszteletben tartására –, bizonyos fokú túlzás, vagy akár provokáció is megengedett számára (45. bek.). Mindazonáltal a szavakat nem az önkormányzat irányításáról szóló nyilvános vita keretében tették, és a polgármester sem került emiatt bíróság elé (47. bek.).

A Bíróság rámutatott, amikor az állítások egy harmadik fél magatartásával kapcsolatosak, néha nehéz megkülönböztetni a tényállításokat és az értékítéleteket. Ugyanakkor még egy értékítélet is lehet túlzott, ha nincs elegendő ténybeli alapja. A hazai bíróságok szerint pedig a kérelmező által felajánlott bizonyítékok nem támasztották alá a kijelentéseit (49. bek.). A Bíróság figyelembe vette azt a tény is, hogy a polgármesterrel szemben felhozott vádak rendkívül súlyosak voltak, amik annál inkább hitelesebbnek tűntek a közvélemény előtt, mivel azok a városi tanács egyik tagjától származtak, aki állítólag jól informált volt az

önkormányzat vezetéséről (50. bek.). Végül a beavatkozás arányosságának értékelésekor a kiszabott szankció természetét és súlyosságát is figyelembe kell venni (51. bek.). Bár a pénzbírság és a kártérítés összege viszonylag jelentős volt, a kérelmezőt több rágalmozó állítás miatt szankcionálták (52. bek.). A fentiekre tekintettel a Bíróság megállapította, hogy a kérelmező elítélése és megbüntetése nem volt aránytalan az elérni kívánt törvényes céllal, és a beavatkozás igazolására felhozott indokok is megfelelőek és elégségesek voltak (53. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Incal v. Turkey (48., 54. bek.); Ceylan v. Turkey (37. bek.); Jerusalem v. Austria (43. bek.); Feldek v. Slovakia (74., 83. bek.); Mamère v. France (25. bek.); Desjardin v. France (Application no 22567/03., 2007. november 22.; 47. bek.).

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága, polgármester; képviselők véleménynyilvánítási szabadsága; tényállítások és értékítéletek; szankció arányossága⁹

Karácsony and Others v. Hungary

(Application nos. 42461/13., 44357/13., 2016. május 17-i ítélet)

Tényállás

Az első eset kérelmezői a szóban forgó időszakban a magyar Országgyűlés tagjai voltak ellenzéki képviselőként. 2013. április 30-án két képviselő egy „Loptok, csaltok, hazudtok!” feliratú transzparenst vitt be az Országgyűlés plenáris ülésére a dohányzással összefüggő egyes törvények módosításáról szóló T/10881. számú törvényjavaslat elleni tiltakozásul. Május 6-án a házelnök az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény 49. § (4) bekezdése¹⁰ alapján a plenáris ülés súlyos megzavarásáért pénzbírság kiszabását javasolta a képviselőkre. A házelnök javaslata szerint az egyik képviselő tekintetében a maximális bírság (egyhavi képviselői tiszteletdíj egyharmada) alkalmazására volt szükség, mivel a képviselő az Országgyűlés jegyzője is volt egyben. Az Országgyűlés a házelnök javaslatát május 13-án vita nélkül fogadta el. Május 21-én két másik képviselő a dohányzással összefüggő egyes törvények módosításáról szóló T/10881. számú törvényjavaslat zárószavazása alatt „Itt Nemzeti Dohánymaffia működik” feliratú táblát mutatott fel, így tiltakozva a módosítás ellen.

⁹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-98459>

¹⁰ „49. § (4) Ha a képviselő az Országgyűlés tekintélyét, rendjét súlyosan sértő magatartást tanúsít, illetve magatartásával a házszabályi rendelkezések tanácskozási rendre vagy szavazásra vonatkozó szabályait megszegi, az ülést vezető elnök rendreutasítás és figyelmeztetés nélkül javasolhatja a képviselő kizárását az ülésnap hátralévő részéből, illetve a képviselővel szemben pénzbírság kiszabását. A javaslatban meg kell jelölni az intézkedés okát, illetve – a házszabályi rendelkezések tanácskozási rendre vagy szavazásra vonatkozó szabályainak megszegése esetén – a megsértett házszabályi rendelkezést is.” A bekezdést később a 2014. évi XIV. törvény 36. § (2) bekezdése módosította.

Május 27-én a házelnök a plenáris ülés súlyos megzavarásáért pénzbírság kiszabását javasolta a képviselőkre. A javaslat szerint a pénzbírságra azért volt szükség, mert hasonló rendzavaró magatartás történt korábban. A javaslatot május 27-én vita nélkül fogadták el.

A második eset kérelmezői a szóban forgó időszakban a magyar Országgyűlés tagjai voltak az LMP ellenzéki párt színeiben. 2013. június 21-én az új földtörvény zárószavazását tartották, amely heves reakciókat váltott ki az ellenzék részéről. A zárószavazáson az egyik képviselő egy földet tartalmazó kis aranytalicskát vitt a miniszterelnök asztala elé, majd két másik képviselő egy transzparenst („Földrablás helyett földosztást”) feszített ki az elnöki pulpitus előtt. Mindeközben az előbbi képviselő egy megafonon keresztül kezdett beszélni. Június 25-én a házelnök az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény 49. § (4) bekezdése alapján a plenáris ülés súlyos megzavarásáért pénzbírság kiszabását javasolta a képviselőkre. A házelnök javaslata szerint a maximális bírság (egyhavi képviselői tiszteletdíjuk egyharmada, 154.600, illetve 131-131.000 forint) alkalmazására volt szükség, mivel a szavazás folyamán rendkívüli helyzet alakult ki. Ezt azzal indokolta, hogy a képviselők a transzparenssal és a megafon használatával súlyosan megzavarták az Országgyűlés munkáját. Az Országgyűlés a házelnök javaslatát június 26-án vita nélkül fogadta el.

Az eljáró szerv

Nagykamara

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmezők szerint a döntések, amelyek alapján megbírságotlák őket a parlamenti ülés során tanúsított magatartásukért, megsértették a véleménynyilvánítási szabadságukat (63. bek.). A Kamara 2014. szeptember 16-án hozott két ítéletében a beavatkozás arányosságának értékelésekor négy szempontot vett figyelembe: a) a beszéd természete, b) a kifogásolt véleménynyilvánítás természetének hatása az Országgyűlés rendjére és tekintélyére, c) az alkalmazott eljárás, d) a kiszabott szankciók. A Kamara megállapította, hogy a beavatkozásnak – amely politikai véleménynyilvánítást érintett – nem volt kényszerítő indoka, mivel az Országgyűlés tekintélyéhez és rendjéhez fűződő érdeket nem érintette súlyosan, és nem bizonyították, hogy ezek az érdekek nagyobb súllyal esnek latba, mint az ellenzék véleménynyilvánítási szabadsága. A szankciókat kevésbé „tolakodó” intézkedés – például figyelmeztetés vagy megrovás – megfontolása nélkül szabták ki. Ráadásul a beavatkozás a szankciók alkalmazásával „dermesztő hatással” járt a parlamenti ellenzékre egy

olyan eljárásban, amelynek eljárási garanciái és azok elfogulatlan alkalmazása nem volt kielégítő (85. bek.).

A Bíróság mindenekelőtt elutasította a kormány azon érvét, miszerint a kérelmezők nem merítették ki a hazai jogorvoslati lehetőségeket. Úgy találta, hogy az alkotmányjogi panasz nem tekinthető hatékony jogorvoslatnak, mivel még ha az sikeres is, nem lett volna alkalmas az állítólagos sérelem orvoslására (81-82. bek.). A Bíróság szerint a parlamenti képviselőknek különleges státuszuknál fogva általában tisztában kell lenniük a fegyelmi szabályokkal, amelyek célja a parlament szabályos működésének biztosítása. A kérelmezőknek – figyelembe véve országgyűlési képviselői státuszukat – ésszerű mértékben előre kellett látniuk a következményeket, amelyeket a magatartásuk vonhat maga után, még ha a vitatott rendelkezést korábban nem is alkalmazták (126. bek.). Ennélfogva az Országgyűlésről szóló törvény 49. § (4) bekezdése megfelelt a kellő pontosság követelményének, így a beavatkozás „törvényben meghatározott” volt (127. bek.). A Bíróság elfogadta azt is, hogy a beavatkozás legitim célja a parlamenti munka megzavarásának megelőzésével és a megfelelő működésének biztosításával a zavargás megelőzése, illetve a többi országgyűlési képviselő jogainak védelme volt (129. bek.).

A Bíróság hangsúlyozta, ez az első alkalom, hogy a képviselőkre kiszabott belső fegyelmi intézkedéseknek – a véleménynyilvánításuk módjáért a parlamentben – az Egyezmény 10. cikkével való megfelelést vizsgálta (131. bek.). A Bíróság az ítélkezési gyakorlatában következetesen hangsúlyozza a parlamenti képviselők véleménynyilvánítás szabadságának fontosságát, mivel az a politikai beszéd része. Bár a véleménynyilvánítás szabadsága mindenki számára fontos, ez különösen igaz a nép választott képviselőjére. Demokráciában a parlament és más hasonló szervek alapvető fórumok a politikai vita számára. Ezért egy ellenzéki országgyűlési képviselő jogába történő beavatkozás a legszigorúbb vizsgálatot igényli a Bíróság részéről (137. bek.).

Nem kétséges, hogy a parlamenti beszéd emelt szintű védelmet élvez, amely védelem többek között a mentelmi jog szabályaiban mutatható ki. A Bíróság rámutatott, hogy az államok általában az immunitás különböző fokával ruházzák fel a képviselőket annak érdekében, hogy megvédjék a szabad beszédet a parlamentben. A parlamentben történő szabad véleménynyilvánításnak nyújtott védelem a parlament egésze érdekeinek védelmét szolgálja, és az nem értelmezhető kizárólag az egyes képviselőknek nyújtott védelemként (138. bek.). Habár a parlamenti vita szabadsága alapvető fontosságú egy demokratikus társadalomban, az nem abszolút természetű. Az állam bizonyos „korlátozásokat” vagy „büntetéseket” alkalmazhat. Ennek alapján a parlamentek jogosultak fellépni, ha tagjaik

rendbontó magatartásban vesznek részt, megzavarva a jogalkotó normális működését (139. bek.).

Továbbá, fontos különbséget tenni egyrészt a parlamenti beszéd tartalma, másrészt az ilyen beszéd ideje, helye és módja között. E különbségre a magyar Alkotmánybíróság határozata is utalt. A Bíróság szerint az államoknak – vagy a parlamenteknek maguknak – elvben függetlenül kell szabályozniuk a parlamenti beszéd idejét, helyét és módját, és ennek megfelelően a Bíróság ellenőrzésének e tekintetben korlátozottnak kell lennie. Ezzel szemben az államok rendkívül korlátozott mozgástérrel rendelkeznek a parlamenti beszéd tartalmának szabályozásában. Ugyanakkor bizonyos szabályozásra szükség lehet annak érdekében, hogy megakadályozzanak bizonyos kifejezési formákat, mint az erőszakra történő közvetlen vagy közvetett felhívásokat (140. bek.). A szabad véleménynyilvánítás parlamenti gyakorlásának időnként engednie kell a parlamenti munka rendezett folytatásának védelméhez, valamint a többi képviselő jogainak védelméhez fűződő legitim érdekeknek. A magyar Alkotmánybíróság feladata ennek kapcsán az volt, hogy megfelelő egyensúlyt találjon az egyes képviselők jogai és a hatékony parlamenti tevékenység garanciája között. A Bíróság egyetértett ezzel a megközelítéssel, hozzátéve, hogy a parlamenti kisebbség jogait is figyelembe kell venni (141. bek.).

Ami a parlament autonómiáját illeti, a részes államokban széles körben elismert, hogy a parlament jogosult alkotmányos kereteken belül szabályozni belső ügyeit, például a rend fenntartását a viták során (142. bek.). A nemzeti parlamentek belső működését érintő szabályok elvben a részes államok mérlegelési jogkörébe tartoznak. A nemzeti hatóságok, parlamentek valóban jobb helyzetben vannak mint a nemzetközi bíró, hogy értékeljék, szükséges-e korlátozni a képviselők magatartását, amelyek a parlamenti viták megzavarását okozzák, vagy amelyek ártalmasak lehetnek a parlament hatékony működésére (143. bek.). A részes államnak nyújtandó mérlegelési jogkör szélessége számos tényezőtől függ, például, hogy milyen a kérdéses kifejezés típusa. A szabad parlamenti vita védelme kétségtelenül elengedhetetlen egy demokratikus társadalom számára. Ugyanakkor a szabad véleménynyilvánítás nem használható oly módon, amely aláássa a parlament hatékony működését (144. bek.). A részes államok nagy többsége szankcionálja a parlamenti eljárás rendezett lefolytatását zavaró beszédet vagy magatartást. Hasonló szabályok léteznek az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésében és az Európai Parlamentben is (145. bek.). Ezt szem előtt tartva, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy nyomós közérdek fűződik annak biztosításához, hogy a parlament – tiszteletben tartva a szabad vita kívánalmát – hatékonyan tudjon működni egy demokratikus társadalomban. Ennélfogva, ahol a fegyelmi szabályok

mögöttes célja kizárólag a parlament hatékonyságának biztosítása, a mérlegelési jogkörnek szélesnek kell lennie (146. bek.).

Mindazonáltal a Bíróság hangsúlyozta, hogy a nemzeti diszkréció a visszaélésüknek tekinthető parlamenti beszéd vagy magatartás szankcionálásában nem korlátlan. A demokrácia nem szimplán azt jelenti, hogy a többség nézeteinek kell mindig érvényesülniük: egyensúlyt kell elérni, biztosítva a kisebbséghez tartozók tisztességes és megfelelő bánásmódját, és elkerülve az erőfölénnyel való visszaélést. Ennek megfelelően a parlamenti autonómiával nem szabad visszaélni abból a célból, hogy elnyomják a képviselők véleménynyilvánítási szabadságát. A Bíróság szerint fontos a parlamenti kisebbség védelme a többség visszaélésével szemben, ezért különös gondossággal kell megvizsgálni minden olyan intézkedést, amelyeket kizárólag vagy elsősorban az ellenzék hátrányára használnak (147. bek.).

A Bíróság leszögezte, hogy egy transzparens vagy egy tábla megjelenítése az Országgyűlésben nem hagyományos módja a képviselők nézeteinek kifejezésére egy adott téma parlamenti vitájában. A kérelmezők a viselkedési formával megzavarták az Országgyűlés rendjét. Ugyanazt az üzenetet szabadon előadhatták volna a szigorúan vett országgyűlési felszólalásukban (149. bek.). A kérelmezőket nem azért szankcionálták, mert kifejezték nézeteiket a kérdésekről szóló parlamenti vitában, hanem annak ideje, helye és módja miatt, ahogyan azt tették. Ezt az is alátámasztja, hogy az eljárásban nem vizsgálták a kérelmezők véleménynyilvánításának tényleges tartalmát (150. bek.).

A Bíróság ugyanakkor nem tartotta szükségesnek eldönteni – szem előtt tartva az állam széles mérlegelési jogkörét –, hogy ezek a fegyelmi szankciók kiszabására felhozott indokok önmagukban elegendőek-e annak alátámasztására, hogy a vitatott beavatkozás „szükséges volt”. A Bíróság ehelyett arra koncentrált, hogy a kérelmezők véleménynyilvánítás szabadságához való jogának korlátozását hatékony és megfelelő biztosítékok kísérték-e a visszaélésekkel szemben (151. bek.). Ebben az összefüggésben hangsúlyozni kell, hogy a parlament hatalmának gyakorlása – a képviselő rendbontó magatartásának szankcionálása – során tiszteletben kell tartani a 10. cikkben rejlő arányosság elvét. Ehhez többek között az szükséges, hogy a kiszabott szankció mértéke összhangban legyen a fegyelmi sértés súlyosságával. Másrészt a Bíróságnak is kellően figyelembe kell vennie a parlament autonómiáját az érdekek mérlegelésekor. Ezt, valamint a részes államok széles mérlegelési jogkörét szem előtt tartva, két különböző szituációt kell megkülönböztetni (152. bek.).

Az első, amikor a parlament, hatáskörét egyértelműen túllépve, önkényesen vagy rosszhiszeműen eljárva, a szankció kiszabásával nem felel meg az előírásoknak, vagy a

szankció nyilvánvalóan aránytalan az állítólagos fegyelmi sértéssel. Ilyenkor a parlament nem hivatkozhat a saját autonómiájára a szankció kiszabásának igazolásakor (153. bek.). A második szituáció – amely a jelen ügyre is érvényes –, amikor a szankcionált képviselő nem rendelkezik alapvető eljárási garanciákkal a parlamenti eljárás alatt, hogy vitathassa a rá kiszabott fegyelmi intézkedéseket. Ez a 10. cikk eljárási követelményei szempontjából vet fel kérdést (154. bek.). A kormány különbséget tett az azonnali szankciók – például beszédhez való jog megvonása, ülésről történő kizárás – között, amelyek azonnal megakadályozzák a képviselőt véleményének kifejezésében, és az olyan szankciók között – mint a pénzbírság – amelyek utólagos természetűek (ex post facto). A Bíróság szerint az eljárási garanciák a különböző típusú szankciók tekintetében változhatnak (155. bek.).

A jelen esetben csak az utólagos fegyelmi szankciók képeztek kérdést. A Bíróság leszögezte, hogy a hazai jogban léteznie kell egy jogvédelmi mechanizmusnak a hatóságok önkényes beavatkozásaival szemben az Egyezmény által biztosított jogokba. A Bíróság megítélése szerint az eljárási garanciáknak tartalmazniuk kell a képviselő számára minimum a meghallgatás jogát a parlamenti eljárásban, mielőtt szankciót szabnak ki. A meghallgatáshoz való jog egyre inkább egy alapvető eljárási elvként jelenik meg a demokratikus államokban a bírósági eljárásokon túl, amint azt az Európai Unió Alapjogi Chartájának 41. cikk (2) bekezdésének a) pontja is kimondja¹¹ (156. bek.). A meghallgatáshoz való jog végrehajtásának módját a parlamenti környezethez kell igazítani, tekintettel arra, hogy biztosítani kell a parlamenti kisebbség tisztességes és megfelelő bánásmódját, és kizárva a többség erőfölénnyel való visszaélését. A házelnöknek a funkciói gyakorlása során személyes előítéllettől vagy politikai elfogultságtól mentesen kell eljárnia. Ezenkívül, mivel egy fegyelmi szankcionált képviselő a szankcióval szemben nem jogosult parlamenten kívüli jogorvoslatra, az eljárási garanciák különösen kényszerítőek (157. bek.). Továbbá, minden fegyelmi büntetést utólag kiszabó határozatot indokolással kell ellátni, lehetővé téve ezzel az érintett képviselő számára az intézkedés indokának megértését, valamint a nyilvánosság valamilyen formájú ellenőrzését (158. bek.).

A kérdéses időszakban a hazai szabályozás nem nyújtott semmilyen lehetőséget az érintett képviselők számára az eljárásban való részvételre, nevezetesen, hogy meghallgassák őket. Az eljárás a házelnök pénzbírság kiszabására vonatkozó írásos javaslatából, és annak vita nélküli elfogadásából állt. Az eljárás így a kérelmezőknek nem nyújtott semmilyen eljárási garanciát. Egyik döntés sem tartalmazott releváns indokot arra vonatkozóan, hogy a kérelmezők

¹¹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=HU>

cselekedeteit miért tekintették az Országgyűlés rendjét súlyosan sértőnek. A kormány azt állította, hogy a kérelmezők a házelnök által javasolt intézkedéseket vitathatták a plenáris ülésen, a Házbizottság, illetve az illetékes bizottság előtt. A Bíróság azonban úgy találta, hogy egyik sem kínált hatékony eszközt a kérelmezők számára, hogy vitathassák a házelnök javaslatát. Mindössze felszólalásra az Országgyűlésben vagy indítvány benyújtására volt csak lehetőségük a parlamenti szervekhez annak garanciája nélkül, hogy figyelembe vennék érveiket a fegyelmi eljárás során (159. bek.). Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy az Országgyűlésről szóló törvény 2014. március 4-én hatályba lépett módosítása lehetővé tette a megbírságolt képviselő számára, hogy jogorvoslatához forduljon, és észrevételeket tegyen egy országgyűlési bizottság előtt. Úgy tűnik tehát, hogy a jelen helyzetben szükséges minimális eljárási garanciák életbe léptek. A módosítás azonban nem befolyásolta a kérelmezők helyzetét (160. bek.). Mindezekre tekintettel a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kifogásolt beavatkozás a kérelmezők véleménynyilvánítási szabadságába nem volt arányos az elérni kívánt törvényes célokkal, mert nem kísérték megfelelő eljárási garanciák (161. bek.). A Bíróság ezért kimondta, hogy a beavatkozás nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (162. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Castells v. Spain (42. bek.); Piermont v. France (76. bek.); Incal v. Turkey (Application no. 22678/93., Reports 1998-IV, no. 78., 1998. június 9.; 53. bek.); A. v. the United Kingdom (Application no. 35373/97., 2002. december 17.; 85. bek.); Kyprianou v. Cyprus (171. bek.); Kudeshkina v. Russia (83. bek.).

Címkék: képviselők véleménynyilvánítási szabadsága; szimbolikus véleménynyilvánítás; eljárási garanciák; szankció arányossága¹²

1.2. Közzolgálatot teljesítők, köztisztviselők

Vogt v. Germany

(Application no. 17851/91., Series A no. 323., 1995. szeptember 26-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező Alsó-Szászországban egy gimnáziumban oktató tanár volt, aki 1972 óta a Német Kommunista Párt tagjának vallotta magát. A pedagógusnő ellen fegyelmi eljárást

¹² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-162831>

indítottak azzal az indokkal, hogy megsértette az alkotmány iránti „politikai lojalitás” kötelességét, mivel 1980 őszétől közhivatalnoki minőségével összeférhetetlen módon különféle politikai tevékenységet folytatott a párt érdekében. A pedagógust ideiglenes jelleggel felfüggesztették közalkalmazotti funkciójából. 1987-ben az oldenbourgi közigazgatási bíróság úgy ítélte meg, hogy a kérelmező megsértette a politikai lojalitás kötelességét azzal, hogy egy olyan párt mellett kötelezte el magát aktívan, amely alkotmányellenes célokat követett, és ezért fegyelmi büntetésként a felmentését rendelte el. A kérelmező fellebbezett az ítélet ellen, ám azt az alsó-szászországi fegyelmi bíróság elutasította. A Szövetségi Alkotmánybíróság érdemi vizsgálat nélkül elutasította a panaszt, mivel úgy találta, hogy az várhatóan nem lenne sikeres.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Nagykamara

A döntés

A Bíróság 10:9 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint egy párt tagjaként végzett politikai tevékenysége miatt a közszolgálatból történő elbocsátása megsértette a véleménynyilvánítás szabadságához való jogát (41. bek.). A Bíróság kimondta, hogy az Egyezmény általános garanciái a közalkalmazottakra is kiterjednek, így az, hogy a kérelmezőt középiskolai tanárnak nevezték ki, nem fosztotta meg a 10. cikk által nyújtott védelemtől (43. bek.). Ezért a kérelmező fegyelmi büntetésként való felmentése a véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozásként értékelhető (44. bek.).

A „törvényben meghatározott” kritérium kapcsán a Bíróság kimondta, hogy a Szövetségi Alkotmánybíróság és a Szövetségi Közigazgatási Bíróság egyértelműen meghatározták a köztisztviselőkkel szemben támasztott „politikai lojalitás” jelentését a releváns szövetségi és tartományi jogszabályokon keresztül. A bíróságok összeegyeztethetetlennek tartották a köztisztviselő minden olyan aktív tevékenységét, amely alkotmányellenes célokat követő politikai párt érdekében fejtett ki. A beavatkozás ezért „törvényben meghatározott” volt (48. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy Németországban a „politikai lojalitás” különös fontossággal bír – amely arra az elképzelésre épül, hogy a közszolgálat az alkotmány és a demokrácia garantálójá –, mert a Weimari Köztársaság tapasztalatai és a nácizmus rémálma után a Szövetségi Köztársaság Alkotmánya „egy önmagát megvédeni képes” demokrácia (wehrhafte Demokratie) elvén alapul. Így a kérelmező elbocsátása legitim célt követett (51. bek.). A Bíróság leszögezte, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága a köztisztviselőkre is kiterjed.

Bár a köztisztviselőktől – helyzetüknél fogva – elvárható a diszkréció kötelessége, mint egyének jogosultak a 10. cikk védelmére. Másrészt a köztisztviselők véleménynyilvánítása tekintetében a 10. cikk (2) bekezdésében található „kötelezettségek és felelősség” különös fontossággal bír, ami a hazai hatóságok számára bizonyos mérlegelési jogkört tesz lehetővé (53. bek.).

A Bíróság elismerte, hogy egy demokratikus államnak jogában áll megkövetelni köztisztviselőitől, hogy lojálisak legyenek az alkotmányhoz. Ám még így is figyelemre méltó a kötelezettség abszolút jellege. Az Európa Tanács egyetlen más tagállama sem támasztott ilyen szigorú kötelezettséget, és azt még Németországon belül a tartományok sem értelmezték és alkalmazták azonos módon (59. bek.). A Bíróság szerint több oka is volt feltételezni, hogy egy középiskolai tanár elbocsátását nagyon szigorú szankcióként értékelje: az érintett személy hírnevére való hatása, megélhetésének elvesztése, és hogy ezek után egy hasonló állást találni tanárként szinte lehetetlen Németországban. Egyébként a kérelmező által betöltött posztból pusztán egyetlen kockázat származott: tanulói befolyásolása. Ám e tekintetben semmilyen kritika nem érte őt, éppen ellenkezőleg, a kérelmező iskolában végzett munkáját egyöntetűen elismerték. Ezenkívül a hatóságok a kérelmezőt csak több mint négy évvel a fegyelmi eljárás megindítása után függesztették fel, amely azt mutatja, hogy a hatóságok nem találták feltétlenül szükségesnek, hogy a tanulókat eltávolítsák a befolyása alól. A kérelmező továbbá soha nem nyilvánult meg vagy tanúsított alkotmányellenes magatartást az iskolán kívül. Végül szem előtt kell tartani azt is, hogy a Német Kommunista Pártot nem tiltották be, ennek következtében a kérelmező tevékenysége teljesen jogszerű volt (60. bek.). Mindezek fényében a Bíróság megállapította, hogy a kormány által felhozott indokok a beavatkozás igazolására nem elégséges annak bizonyítására, hogy az „szükséges volt egy demokratikus társadalomban”. A kérelmező elbocsátása fegyelmi szankcióként nem állt arányban az elérni kívánt törvényes céllal (61. bek.). Az ítélethez három különvéleményt és egy nyilatkozatot csatoltak.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: közalkalmazottak véleménynyilvánítási szabadsága, pedagógusok, politikai lojalitás¹³

¹³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58012>

Ahmed and Others v. United Kingdom

(Application no. 22954/93., Reports 1998-VI, no. 87., 1998. szeptember 2-i ítélet)

Tényállás

A kérelmezők brit állampolgárok, akik helyi önkormányzatoknál voltak különféle tisztségviselők. A helyi önkormányzatokról és a lakásügyről szóló törvény (Local Government and Housing Act 1989) és annak végrehajtására kiadott Szabályzat (Local Government Officers [Political Restrictions] Regulations 1990) korlátozta a helyi önkormányzati tisztségviselők politikai szerepvállalását. A törvényt az ún. Widdicombe Bizottság jelentése alapján fogadták el, amelynek feladata javaslatok tétele volt a választott tagok és az önkormányzati hivatalnokok közötti feszültség csökkentése, illetve az utóbbiak pártatlanságának megőrzése érdekében. A törvény következtében az egyik kérelmező nem indulhatott jelöltként a választásokon, két másiknak pedig le kellett mondania a Munkáspárt helyi szervezeteiben betöltött posztjáról.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Kamara

A döntés

A Bíróság 6:3 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmezők úgy vélték, hogy a Szabályzat indokolatlan beavatkozást jelentett a véleménynyilvánítás szabadságához fűződő jogukba, tekintettel arra a hatásra, amit a kifogásolt intézkedések a megszokott politikai tevékenységekre gyakoroltak (39. bek.). A kérelmezők szerint a Szabályzat szövegezése pontatlan volt, ami lehetetlenné tette, hogy kellő bizonyossággal előreláthassák azokat a következményeket, amelyek egy adott cselekedettel járhatnak. A bizonyosság hiánya elrettentő hatást gyakorol a véleménynyilvánítás szabadsága gyakorlására, mivel az önkormányzati tisztségviselők elkerülhetetlenül félnek attól, hogy oly módon járnak el, amellyel megszegik a Szabályzatot, és ez szankciókat eredményez (43. bek.).

A Bíróság kimondta, hogy a 10. cikkben foglalt garanciák a kérelmezőkre attól függetlenül kiterjednek, hogy a helyi önkormányzat által alkalmazott köztisztviselők-e. Nem volt vitatott, hogy a Szabályzat beavatkozást jelentett a kérelmezők véleménynyilvánítási szabadságának gyakorlásába oly módon, hogy megnyirbálta a politikai tevékenységek bizonyos formáiban történő részvételüket. E tevékenységek magukban foglalták a véleménynyilvánítás szabadságának különböző módon történő gyakorlását, és különösen az

információk és eszmék politikai kontextusban történő terjesztéséhez fűződő jogukat (41. bek.). A kifogásolt szabályozás célja az volt, hogy meghatározza azt a szabályozási keretrendszert, amely korlátozza a jelentős számú, jogszabályban meghatározott kategóriába sorolható helyi önkormányzati tisztségviselő politikai tevékenységének bizonyos formáit, ami megkérdőjelezheti pártatlanságukat. Az ilyen magatartás – amely harmadik személyek szemében megkérdőjelezheti a közhivatalnok pártatlanságát – nem határozható meg teljes pontossággal. A Szabályzat olyan típusú magatartásokat határoz meg, amelyek potenciálisan alááshatják a tisztviselő pártatlanságát. Még ha egy közhivatalnoknak nehéz is lehet időnként felmérnie, hogy mely magatartása ütközhet a Szabályzatba, lehetősége van tanácsot kérni (46. bek.). A Bíróság szerint ezért a korlátozás „törvényben meghatározott” volt (48. bek.).

A kérelmezők tagadták a kormány álláspontját, miszerint a jogaikba való beavatkozás igazolható azon az alapon, hogy mások jogait kell védeni a hatékony politikai demokrácia érdekében. A kérelmezők normál politikai szerepvállalása nem jelent semmilyen veszélyt az alperes állam alkotmányos vagy demokratikus berendezkedésére (49. bek.). A Bíróság azonban nem fogadta el azt az érvet, hogy a hatékony demokrácia védelmének indokaként csak akkor lehet a 10. cikk korlátozási lehetőségeit felhívni, amikor az alkotmányos vagy politikai rendszer stabilitása veszélybe kerül. A hatékony politikai demokrácia fogalma éppúgy alkalmazandó helyi, mint nemzeti szinten (52. bek.). A Bíróság szerint a szabályozás a brit hagyományok megerősítését, és a helyi politikai demokrácia működésének hatékonyabbá tételét célozta (53. bek.). Ezért a Szabályzat alkalmazásából fakadó beavatkozás legitim célra irányult, azaz mások, a tanács tagjainak és a választók jogainak védelmét szolgálta (54. bek.).

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága a köztisztviselőkre is kiterjed. Bár a köztisztviselőktől – helyzetüknél fogva – az állam joggal várja el a diszkréció kötelességét, mint egyének jogosultak a 10. cikk védelmére (56. bek.). A kérelmezők szerint nem létezett „nyomós társadalmi érdek” amely indokolná a korlátozásokat. Még ha el is ismernék, hogy volt ilyen érdek, a korlátozás aránytalan beavatkozást jelent a 10. cikkben foglalt jogaikba, mivel számos tisztségviselőt és a tevékenységek olyan széles körét érinti, amelyek nem kizárólag politikai jellegűek (57. bek.). A Widdecombe Bizottság „nyomós társadalmi érdek” meglétét tapasztalta, és a Bíróság osztotta annak aggályait (62. bek.). Az intézkedések arra tekintettel születtek, hogy a körültekintően meghatározott csoporthoz tartozó helyi tisztségviselők pártatlanságát biztosítsák. A Szabályzat nem azt célozta, hogy elhallgattasson minden politikai ügyvel kapcsolatos véleményt, akár vitatottak, akár nem. Elsősorban csak olyan tevékenységekben

való részvétel ellen irányult, amelyekből – tekintettel azok láthatóságára – a nyilvánosság valószínűséggel következtethet az illető politikai nézeteire. Nem korlátozták a kérelmezők azon jogát, hogy politikai pártba léphessenek be, illetve hogy a párton belül szerepet vállaljanak (63. bek.). Ezeket figyelembe véve a Bíróság megállapította, hogy a korlátozás nem tekinthető a kérelmezők 10. cikkben foglalt jogába való aránytalan beavatkozásnak (65. bek.). Az ítélethez egy párhuzamos és egy különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Vogt v. Germany (43., 53. bek.).

Címkék: közszolgálatot teljesítők véleménynyilvánítási szabadsága; törvényben meghatározottság¹⁴

Sidabras and Džiautas v. Lithuania

(Application no. 55480/00., 59330/00., 2004. július 27-i ítélet)

Tényállás

A két kérelmező adóellenőrként és ügyészként dolgozott, akik korábban a KGB litván részlegének munkatársai voltak. Az 1999-es ún. „KGB-törvény” alapján azonban mindketten elvesztették az állásukat, mint egykori KGB-tisztek, és 10 évig egyetlen állami pozícióra, és számos magánszektorba tartozó állásra sem pályázhattak.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikke nem alkalmazható.

A döntés indokolása

A kérelmezők panasza szerint az állami intézményekben lévő állásukból történő elbocsátásukkal, és a munkavállalásukat érintő más korlátozásokkal többek között megsértették az Egyezmény 10. cikkét (64. bek.). A kérelmezők azzal érveltek, hogy a litván állam iránti hűségüket soha nem kérdőjelezték meg a hazai eljárás során. A „KGB-törvény” önkényesen és kollektíven büntette az összes egykori KGB-tisztet, tekintet nélkül személyes történetükre. Az elbocsátásuk szerintük aránytalan volt bármely, törvénnyel elérhető közérdekű céllal (66. bek.). A kormány szerint viszont a 10. cikk a jelen esetben nem volt alkalmazható. A „KGB-törvény” kérelmezőkre való alkalmazása a nemzetbiztonság

¹⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58222>

védelmének célját szolgálta, és „szükséges volt egy demokratikus társadalomban”, tekintettel a kérelmezők állam iránti lojalitás hiányára. A kérelmezőket nem – a mostani vagy múltbéli – nézeteik miatt büntették, és a törvény sem állapított meg kivétel nélkül minden korábbi KGB-ügynökre vonatkozó kollektív felelősséget (65. bek.).

A Bíróság először is leszögezte, hogy a közszolgálatához való hozzáférés hiánya, mint olyan nem panaszolható az Egyezmény alapján. Egy meghatározott szakma választásának jogát az Egyezmény nem garantálja (67. bek.). A Bíróság azt is kimondta korábban, hogy egy közalkalmazott vagy egy állami hivatalnok politikai alapon történő elbocsátása panasz alapjául szolgálhat a 10. cikk értelmében (68. bek.). Jelen esetben a kérelmezők által elszenvedett foglalkoztatási korlátozások nem munkajogi eljárások folytán következtek be, hanem a rájuk alkalmazott speciális hazai szabályozás eredményeként, amely szűrést írt elő a KGB-nél történő korábbi foglalkoztatás alapján. A hazai határozatok fényében az esetükben úgy tűnt, hogy a nemzeti bíróságok kizárólag a kérelmezők korábbi, KGB-nél történő alkalmazásuk tényét állapították meg ahelyett, hogy külön figyelmet fordítottak volna a kérelmezők egyedi körülményeire, például a KGB-vel való munkaviszonyuk alatt vagy után kifejtett nézeteikre (69. bek.). A Bíróság nem volt arról meggyőződve, hogy a kérelmezők elbocsátása az adóellenőri és az ügyészi pozíciójukból, illetve az, hogy állítólag képtelenek voltak képzettségüknek, végzettségüknek megfelelő állást találni, nézeteik vagy véleményük kifejezésének korlátozásának minősülne (70. bek.). A Bíróság ezért nem találta úgy, hogy a munkavállalási korlátozás kérelmezőkre való alkalmazása szűkítené a véleménynyilvánítási szabadságukat. Ebből következően a 10. cikk a jelen esetben nem alkalmazható (71. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Vogt v. Germany (43-44. bek.).

Címkék: közszolgálatot teljesítők véleménynyilvánítási szabadsága¹⁵

Poyraz v. Turkey

(Application no. 15966/06., 2010. december 7-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező az igazságügyi minisztérium főellenőreként egy bíró ellen folytatott vizsgálatért volt felelős. A kérelmező és két másik ellenőr által összeállított jelentés súlyosan kritizálta a bíró szakmai magatartását – akit időközben a Semmitőszék tagjává neveztek ki –

¹⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61942>

tanúk beszámolóira alapozva (női alkalmazottakkal szemben elkövetett szexuális zaklatások a bírói szállásokon). A jelentés alapján az igazságügyi minisztérium eljárást kívánt indítani a bíró ellen, ám a Semmitőszék kimondta, hogy a minisztériumnak nem volt felhatalmazása a vizsgálat lefolytatására. 1998 februárjában a jelentés kiszivárgott a sajtónak, és a televíziós csatornák széles körben beszámoltak róla. A kérelmező ezután az igazságügyi minisztérium nevében egy írásos nyilatkozatot adott a sajtónak válaszul, amiért azzal támadták őt a médiában, hogy a bíró elleni politikai összeesküvésben vett részt. Azt állította, hogy a bíró ellen 15 különböző vizsgálat folyt, és hozzátette, hogy nem nevezi meg a zaklatás áldozatait, mivel az a „halálukat eredményezheti”. A bíró ezután kártérítési pert indított a kérelmezővel szemben. A bíróság szerint az, hogy az igazságügyi minisztériumnak nem volt joga eljárást indítani a bíró ellen a kinevezését követően, olyan tény, amelyről a kérelmezőnek tudnia kellett, és ezért a jelentés semmisnek minősült. A bíróság azt is megállapította, hogy a sajtóban tett nyilatkozatával bizalmas információkat fedett fel, és az ügghöz a saját megjegyzéseit fűzte. A kérelmezőt kártérítés megfizetésére kötelezték.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint a kártérítésre kötelező polgári jogi ítélet az ellenőrként írt jelentése és az igazságügyi minisztérium tisztségviselőjeként tett sajtónyilatkozata alapján indokolatlan és aránytalan beavatkozást jelentett a véleménynyilvánítás szabadságába (46. bek.). A Bíróság megismételte, hogy a 10. cikk által nyújtott védelem általában a szakmai környezetre is kiterjed, és különösen a köztisztviselőkre (56. bek.). Bár a köztisztviselőktől – helyzetüknél fogva – az állam joggal várja el a diszkréció köteleességét, mint egyének jogosultak a 10. cikk védelmére. Ezért a Bíróság feladata annak meghatározása, hogy megfelelő egyensúly jött-e létre az egyén véleménynyilvánítás szabadságához való joga és a demokratikus állam jogos érdeke között, hogy közszolgálat a 10. cikk (2) bekezdésében felsorolt célok érdekében járjon el (57. bek.). A Bíróság deklarálta két fél státuszát: a kérelmező a „rágalmazó”, aki az igazságügyi minisztérium főellenőre volt, a bíró pedig a „sértett”, aki a Semmitőszék tagja volt (64. bek.). A kérelmezőt polgári eljárásban magánszemélyként marasztalták el, és nem szakmai minőségében. Ugyanakkor az ügyben főszerepet játszott az állam iránti lojalitás köteleessége, és az igazságszolgáltatás magas rangú képviselői jó hírnevének megőrzése is (65. bek.).

A Bíróság rámutatott, bár a kérelmező sajtónak adott nyilatkozatának hangneme általánosságban semleges volt, hallgatólagosan mégis egyetértett a nyilvánosságra hozott információk tartalmával. Ezen túlmenően egy szubjektív megjegyzést is fűzött azokhoz, nevezetesen, hogy a zaklatások áldozatai nevének felfedése a „halálukat eredményezheti” (67. bek.). A kérelmező ezzel „megvédte” a kiszivárgott jelentés tartalmát, akkor is, ha nem ő maga fedte fel annak tartalmát az audiovizuális médiának (68. bek.). Hangsúlyozva az igazságügyi hatóságok legnagyobb diszkréciójának szükségességét, a Bíróság emlékeztetett, hogy e diszkréció le kell hogy beszélje őket a sajtó igénybevételétől még akkor is, ha provokációra válaszolnának (69. bek.). Jelen esetben azonban nem az a kérdés, hogy a média a vizsgálat információinak nyilvánosságra hozatala miatt illetéktelen befolyást tudott-e gyakorolni a folyamatban lévő eljárásra, hanem annak meghatározása – ahogyan azt a kérelmező állította –, hogy a sajtóban közzétett nyilatkozatai miatt történő polgári jogi elmarasztalása megsértette-e a véleménynyilvánítási szabadságát (70. bek.).

Nem ésszerűtlen annak feltételezése – összhangban a hazai bíróságok megállapításával –, hogy a kérelmező, legalábbis részben, magáévá tette sajtóban megjelent jelentés tartalmát (75. bek.). A Bíróság ezzel kapcsolatban hangsúlyozta, ellentétben az újságírókkal, a közfeladatok ellátásával megbízott bírák és köztisztviselők diszkrécióra kötelesek, ami azt jelenti, hogy ebben az esetben a kérelmezőnek formálisan is el kellett volna határolódnia a jelentés tartalmától, amely másokat sérthet vagy becsületüket csorbíthatja (76. bek.). A szóban forgó jelentés a Semmitőszék tagja által elkövetett súlyos bűncselekményekre vonatkozó állításokat tartalmazott, akinek az állampolgárok bizalmát kell élveznie ahhoz, hogy sikeresen végezhesse el feladatait (77. bek.). A Bíróság leszögezte, a közfeladat ellátásával megbízott emberek, különösen a köztisztviselők véleménynyilvánítása tekintetében a 10. cikk (2) bekezdésében található „kötelezettségek és felelősség” különös fontossággal bír. A közfeladat ellátásával megbízott emberek hatalmi pozíciójuknál fogva kiváltságos helyzetben vannak a médiához való hozzáférés tekintetében. Ezért a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlása során önmérsékletet kell tanúsítaniuk annak érdekében, hogy ne alakuljanak ki egyenlőtlen helyzetek, amikor az átlagembereket érintő nyilvános kijelentéseket tesznek, akiknek a médiához való hozzáférése jóval korlátozottabb. A köztisztviselők fokozottabb figyelmére van szükség a véleménynyilvánítási szabadságuk gyakorlása során a folyamatban lévő vizsgálatok kapcsán, különösen akkor, ha ők maguk felelősek az ilyen vizsgálatok elvégzéséért, amelyek hivatali titok körébe tartozó információkat tartalmaznak (78. bek.). Mindezek alapján a Bíróság kimondta, hogy a hatóságok beavatkozása a véleménynyilvánítás szabadságába „szükséges volt egy demokratikus társadalomban”, és az alkalmazott eszközök

arányban álltak az elérni kívánt céllal, azaz a jó hírnév vagy mások jogainak védelmével (79. bek.). A 10. cikket így nem sértették meg (80. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Vogt v. Germany (53. bek.); Janowski v. Poland (33. bek.); Fuentes Bobo v. Spain (38. bek.); Guja v. Moldova (70. bek.); Kayasu v. Turkey (No. 1.) (100. bek.).

Címkék: közszolgálatot teljesítők véleménynyilvánítási szabadsága; igazságszolgáltatás szereplőinek bírálhatósága, bírák¹⁶

1.3. Bírák véleménynyilvánítási szabadsága

Wille v. Liechtenstein

(Application no. 28396/95., 1999. október 28-i ítélet)

Tényállás

1995-ben a liechtensteini közigazgatási bíróság elnöke, korábbi igazságügy-miniszter egy tudományos konferencián tartott előadásában kifejtette, hogy szerinte – a kormány egy korábbi törvényjavaslatához hasonlóan – az alkotmánybíróság jogosult a liechtensteini herceg és az országgyűlés között az alkotmány értelmezése kapcsán felmerült vitában döntést hozni. Az előadásról a helyi újság is beszámolt. A herceg ezt követően a bíró lakáscímére küldött egy levelet, amelyben kifejtette, hogy a kérelmező nem tartja magára nézve kötelezőnek az alkotmányt. Továbbá mivel az alkotmánnyal össze nem egyeztethető nézeteinek nyilvánosan is hangot adott, arra a következtetésre jutott, hogy alkalmatlan közhivatal betöltésére. A levél végén arról is tájékoztatta, hogy hivatali idejének lejártá után nem fogja semmilyen köztisztviségre kinevezni, amennyiben a parlament vagy bármely más szerv újból jelölné őt. Amikor 1997-ben a kérelmező bírósági elnöki megbízatása lejárt, a parlament ismét javasolta elnökké való kinevezését, amit a herceg valóban elutasított azzal az indokkal, hogy nem tekinti magára nézve kötelezőnek az alkotmányt.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Nagykamara

A döntés

A Bíróság 16:1 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

¹⁶ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-102123>

A kérelmező szerint a herceg levele a tudományos előadásában kifejtett véleményének szankcionálása volt, és megsértette a véleménynyilvánítás szabadságához való jogát (35-36. bek.). A kormány szerint a herceg levele egy magánlevél volt, amely nem minősült állami aktusnak, és nem volt közvetlen hatással a kérelmező jogi helyzetére, hiszen továbbra is a közigazgatási bíróság elnöke maradhatott. Emellett az ügy legfeljebb a köztisztviseléséhez való jogot érinti, amely jogot az Egyezmény nem biztosítja (38. bek.).

A Bíróság nem fogadta el a kormány érvét, hogy a herceg levelei magánjellegűek voltak, és nem képeztek állami aktust (48. bek.). A Bíróság szerint a herceg levele – figyelembe véve annak tartalmát – a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságának gyakorlásába történő beavatkozásként értékelhető. A levél kifejezetten utalt a kérelmező elnöki tisztségére, noha azt a lakóhelyére küldték, illetve az állam nevében eljáró személytől, annak egyik legfőbb tisztségviselőjétől származott. A herceg bírálta a kérelmező beszédét, és közölte szankcionálási szándékát, amiért szabadon fejezte ki véleményét. Mindez a kérelmezővel szembeni megtorlás volt, amiért korábban gyakorolta véleménynyilvánítási szabadságát, sőt, dermesztő hatással van annak gyakorlására, mivel valószínűleg visszatartja őt attól, hogy a jövőben ilyen jellegű kijelentéseket tegyen (50. bek.).

Annak értékelésekor, hogy a herceg által tett intézkedés, amit a kérelmező kijelentésére adott válaszul, „nyomás társadalmi érdekeknek” felelt-e meg, és arányos volt-e az elérni kívánt legitim céllal, a Bíróság a kifogásolt állítást az ügy egészének fényében vizsgálta meg. Különös jelentőséget tulajdonított a kérelmező által betöltött tisztségnek, az általa tett kijelentésnek, a körülményeknek, amelyek között azt megfogalmazta, és az általa kiváltott reakciónak (63. bek.). A kérelmező a kérdéses előadás időpontjában a közigazgatási bíróság elnöke, egy magas rangú bíró volt. Amikor ilyen pozícióban lévő személyek véleménynyilvánítási szabadságáról van szó, a 10. cikk (2) bekezdésében található „kötelezettségek és felelősség” különleges jelentőséget kapnak. Az igazságszolgáltatásban szolgálatot teljesítő köztisztviselőktől elvárható, hogy önmérsékletet tanúsítsanak a véleménynyilvánítási szabadságuk gyakorlásában minden olyan esetben, amikor a bíróságok tekintélye és pártatlansága valószínűleg megkérdőjelezhető. Mindazonáltal egy bíró véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozás a Bíróság leggondosabb vizsgálatát igényli (64. bek.).

A kérelmező előadása egy tudományos konferencia részét képezte, amely az alkotmánybíráskodás és az alapvető jogok kérdéseivel foglalkozott (65. bek.). A Bíróság elismerte, hogy a kérelmező előadásának, mivel alkotmányjogi kérdésekkel foglalkozott, elkerülhetetlenül vannak politikai vonatkozásai. Az alkotmányjogi kérdéseknek

természetüknél fogva gyakran vannak politikai vonatkozásai. Ez az elem azonban önmagában nem akadályozhatja meg a kérelmezőt abban, hogy az ügyben kifejtse véleményét. A kérelmező véleménye nem tekinthető védhetetlennek, mivel azt számos liechtensteini személy osztotta. Emellett semmi nem utalt arra, hogy a kérelmező folyamatban lévő ügyeket kommentált volna, súlyosan kritizált volna egyes személyeket vagy állami intézményeket, illetve magas rangú tisztviselőket vagy a herceget megsértette volna (67. bek.). Nem volt utalás arra sem, hogy a kérelmező előadása hatással lett volna az általa vezetett bíróság előtt folyamatban lévő ügyek eldöntésére (69. bek.). Mindezek alapján a Bíróság úgy vélte, hogy a felhozott indokok nem elegendőek annak bizonyítására, hogy a beavatkozás „szükséges volt egy demokratikus társadalomban”. A herceg intézkedése aránytalan volt az elérni kívánt céllal. A Bíróság ezért úgy vélte, hogy az Egyezmény 10. cikkét megsértették (56., 70. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: igazságszolgáltatás szereplői, bírák véleménynyilvánítási szabadsága¹⁷

Kayasu v. Turkey (No. 1.)

(Application nos. 64119/00., 76292/01., 2008. november 13-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező ügyész 1999 augusztusában magánemberként büntetőjogi panaszt nyújtott be a hadsereg egykori tábournokai ellen, akik főszerepet játszottak az 1980. szeptember 12-i katonai puccsban. Az eljárást végül nem indították meg. 2000 márciusában a bírák és ügyészek legfelsőbb tanácsa az ügyészt fegyelmi szankcióként megrovásban részesítette. A tanács megállapította, hogy a feljelentésében használt szavak alkalmasak voltak egyes államférfiak megsértésére, akik azóta az állam stabilitásának és életképességének biztosításán dolgoztak. A kérelmező sikertelenül fellebbezett. Időközben ügyészként egy vádiratot fogalmazott meg Kenan Evren, Törökország egykori vezérkari főnöke és elnöke ellen, aki a katonai puccs kezdeményezője volt. A vádirat megjegyezte, hogy a bűncselekmény 2000 szeptemberében elévülne, és úgy vélte, hogy a vádlottnak tárgyaláson kell felelnie tetteiért. Az ügyész ellen hivatali visszaélés miatt vádat emeltek azon az alapon, hogy a vádiratot közzétette a sajtónak, és az otthonában nyilatkozott a sajtónak. Emellett úgy vélték, hogy az általa benyújtott beadvány bűncselekménynek minősült, ráadásul az Alkotmány átmeneti 15.

¹⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58338>

cikke az 1980-as puccs elkövetőinek büntetőjogi mentességet biztosított. A kérelmezőt végül 2002-ben a Semmitőszék hivatali visszaélés, valamint a fegyveres erőknek okozott sérelem miatt elítélte, és felfüggesztett pénzbírságot szabott ki. Ami a sérelemkötés vádját illeti, a török bíróságok kimondták, hogy a kérelmező vádirata túlmélt a kritika határain, és az a fegyveres erők egésze ellen irányult, azzal vádolva őket, hogy visszaéltek a hatalmukkal, tönkretéve a jogállamiságot. Azt is megállapították, hogy a kérdéses dokumentum újságíróknak történő szétosztásával szélesebb közönséghez fordult, ezzel is demonstrálva, hogy szándékában állt az állami fegyveres erők megsértése és megbántása. Az ügyészt 2000 áprilisától felfüggesztették, majd 2003 februárjában felmentették posztjáról, és többé nem praktizálhatott jogi területen.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint a fegyelmi és büntetőjogi szankciók kiszabásával megsértették a 10. cikket (55. bek.). A Bíróság elismerte, hogy a beavatkozás célja az igazságszolgáltatás tekintélyének és pártatlanságának fenntartása volt a hivatali visszaélésekkel szemben, valamint mások jó hírnevének védelme, akiket bűncselekménnyel vádoltak meg (87. bek.). A kérelmező ügyészként különleges státusszal rendelkezett, és kulcsfontosságú szerepet játszott az igazságszolgáltatásban (91. bek.). A Bíróság már rámutatott, hogy az igazságszolgáltatásban szolgálatot teljesítő köztisztviselőktől elvárható, hogy önmérsékletet tanúsítsanak a véleménynyilvánítási szabadságuk gyakorlásában minden olyan esetben, amikor a bíróságok tekintélye és pártatlansága valószínűleg megkérdőjelezhető. Mindazonáltal a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozás a Bíróság szigorú vizsgálatát igényli (92. bek.).

A kifogásolt nyilatkozatok az 1980. szeptember 12-i puccs elkövetőinek büntetőjogi felelősségre vonásáról, valamint az 1982-ben népszavazás útján elfogadott Alkotmányról szóló vita részei voltak, amelyeket egyértelműen egy történelmi, politikai és jogi vita kontextusában tettek. Ez kétségkívül közérdekű vita volt, amelyben a kérelmező átlagpolgárként és ügyészként egyaránt részt kívánt venni (93. bek.). Ami a kérdéses dokumentumok tartalmát illeti, a Bíróság megállapította, hogy azok hangvétele kritikus és vádaskodó volt a puccs elkövetői irányában. Ugyanakkor, bár a kijelentések maróak és néhol szarkasztikusak voltak, aligha lehetett sértőnek nevezni (98. bek.). A Bíróság leszögezte, hogy

az igazságügyi hatóságoknak a legnagyobb diszkrécióval kell eljárniuk, e diszkréció le kell hogy beszélje őket a sajtó igénybevételétől még akkor is, ha provokációra válaszolnának (100. bek.). Tekintettel arra a tényre, hogy a kérelmező az ügyészi pozícióját használta arra, hogy tájékoztassa a sajtót, az ilyen magatartás bizonyosan nem tűrhető el, figyelembe véve a munkáltató állam iránti lojalitás kötelezettségét. Azonban a jelen esetben kockán forgó érdekek túlmertek egy személyes vélemény kifejezésénél: a vitatott beszéd alapvetően azt célozta, hogy szemléltesse a demokratikus rendszer zavarait. A Bíróság úgy vélte, hogy ennek a kérdésnek jelentőséget kellett tulajdonítani a versengő érdekek mérlegelésekor (101. bek.).

Következésképpen a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kérelmező elítélése nem felelt meg olyan „nyomós társadalmi érdekek”, amely igazolhatná a korlátozást. A korábbi büntető törvénykönyv 159. cikke fokozott védelmet biztosított a fegyveres erőknek, amely a véleménynyilvánítás szabadságát ásta alá, nem a tábornokok jogát, hogy egyénként a bárki számára elérhető általános eljárást használják, ha a becsületüket vagy a jó hírnevüket támadták meg, vagy sértő megjegyzéseknek voltak kitéve (104. bek.). Továbbá egy büntetőjogi szankció kiszabása egy igazságszolgáltatáshoz tartozó hivatalnokra természeténél fogva „dermesztő hatással” bír nemcsak az érintettre, de a szakma egészére nézve is. Az igazságszolgáltatásba vetett közbizalomra tekintettel a bírácoknak és az ügyészeknek rendelkezniük kell azzal a bizalommal, hogy képesek a jogállamiság elveit hatékonyan képviselni. Ebből következően bármely elrettentő hatás fontos tényező, amit figyelembe kell venni egy ügyész véleménynyilvánítási szabadsága és bármely más legitim versengő érdek mérlegelésekor a megfelelő igazságszolgáltatás kontextusában (106. bek.). A Bíróság így kimondta, hogy a fegyveres erőknek okozott sérelem szankcionálásaként történt beavatkozás, amelynek eredményeként a kérelmezőt végleg felmentették ügyészi pozíciójából, és eltiltották a jogi szakma gyakorlásától, aránytalan volt bármely elérni kívánt törvényes céllal (107. bek.). Az ítélethez Sajó András fűzött párhuzamos véleményt.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Wille v. Liechtenstein (64. bek.); Colombani and Others v. France (69. bek.).

Címkék: igazságszolgáltatás szereplői, ügyészek véleménynyilvánítási szabadsága; szankció arányossága¹⁸

Kudeshkina v. Russia

(Application no. 29492/05., 2009. február 26-i ítélet)

¹⁸ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-89519>

Tényállás

A kérelmező a moszkvai városi bíróság bírója volt, akire 2003-ban egy hivatali visszaéléssel vádolt rendőrségi nyomozó ügyét bízta, amit később elvettek tőle. 2003. december elején a bírónő több orosz újságnak és egy rádiónak is interjút adott. Kijelentette, hogy a moszkvai bíróság elnöke a nyomozó ügyében nyomást gyakorolt rá. Arra is utalt, hogy nem ez volt az egyetlen eset, amikor az orosz bíróságokat kereskedelmi, politikai vagy személyes manipuláció eszközeként használták. A bírónő a Legfelső Bírói Minősítő Testületnél is panaszt tett. A testület jelentést készített, amelyet követően az Orosz Föderáció Legfelső Bíróság elnöke úgy döntött, hogy nem indít fegyelmi eljárást a bíróság elnöke ellen. Időközben a Moszkvai Igazságszolgáltatási Tanács a kérelmező bírói tisztségéből való eltávolítását kezdeményezte arra hivatkozva, hogy a bírói tekintéllyel összeegyeztethetetlen módon viselkedett, illetve hamis kijelentéseket tett, amelyek félrevezethetik a közvéleményt, és aláássák az igazságszolgáltatás tekintélyét. 2004 májusában a Moszkvai Bírói Minősítő Testület úgy döntött, hogy a kérelmezőt megfosztja bírói tisztségétől. A testület szerint a bírónő konkrét ténybeli információkat hozott nyilvánosságra a nyomozó ellen folyó büntetőeljárásról, mielőtt az ítélet jogerőre emelkedett volna. A bírónő az elbocsátása miatt a moszkvai városi bíróságnál tett panaszt, majd később kérte a Legfelső Bíróságtól, hogy az ügyet tegyék át egy másik bírósághoz, mivel a bíróság nem pártatlan. A Legfelső Bíróság elutasította a bírónő kérését, és helybenhagyta a bírói tisztségéből eltávolító határozatot.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság 4:3 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint a bírói tisztségétől való megfosztásával – a médiában tett kijelentései miatt – megsértették az Egyezmény 10. cikkében biztosított véleménynyilvánítás szabadságát (53. bek.). A Bíróság mindenekelőtt rámutatott arra, hogy sem a kérelmező közszolgálatra való jogosultsága, sem a szakmai képessége a bírói feladatok ellátására nem merült fel érvként a hazai bíróságok előtt. Az intézkedés lényege a véleménynyilvánítás szabadságához kapcsolódott, és nem a köztisztviseléséhez az igazságszolgáltatásban, amely jogot az Egyezmény nem biztosítja (79. bek.). Így a kérelmezővel szemben kiszabott fegyelmi büntetés beavatkozást jelentett a véleménynyilvánítás szabadságába (80. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a kiszabott szankciók természete és súlyossága mellett a tisztességes

eljárás és az eljárási garanciák is olyan tényezők, amelyeket figyelembe kell venni a beavatkozás arányosságának értékelésekor (83. bek.). Továbbá, az igazságszolgáltatás működésével kapcsolatos kérdések olyan közérdekű kérdéseket, vitát képeznek, amelyek a 10. cikk védelmét élvezik. Ugyanakkor az igazságszolgáltatásban szolgálatot teljesítő köztisztviselőktől elvárható, hogy önmérsékletet tanúsítsanak a véleménynyilvánítási szabadságuk gyakorlásában minden olyan esetben, amikor a bíróságok tekintélye és pártatlansága valószínűleg megkérdőjelezhető (86. bek.).

A Bíróság szerint semmi nem indokolta a moszkvai testület nyilvánosságra hozatallal kapcsolatos megállapítását. A kérelmező bíróként szerzett tapasztalatát írta le a büntetőeljárással kapcsolatban annak alátámasztására, hogy nyomást gyakoroltak rá különböző bírósági tisztviselők, különösen a moszkvai bíróság elnöke. A hazai eljárások pedig a nyomásgyakorlásra vonatkozó állításait nem cáfolták meggyőzően (91-92. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a lojalitás és a diszkréció kötelezettsége – amivel a köztisztviselők tartoznak, különösen az igazságszolgáltatásban – megköveteli, hogy még a pontos információkat is mértékkel és körültekintően terjesszék. A kérdés ezért az, hogy a kérelmező által kifejtett vélemények, amelyek ilyen információkon alapultak, túlzottak voltak-e, tekintettel a bírói státuszára (93. bek.). A kérelmező egy rendkívül kényes kérdésben – különböző tisztviselőknek egy korrupciós ügyben tanúsított magatartása – kapcsán tett nyilvános kritikát, és azt állította, hogy a bírácson a általános volt a nyomásgyakorlás. Nem kétséges, hogy egy igen fontos közérdeklődésre számot tartó kérdést vetett fel, amely a szabad vita tárgya kell hogy legyen egy demokratikus társadalomban (94. bek.). Ami a kérelmező indítékait illeti, a Bíróság rámutatott, hogy a cselekményt motiváló személyes sérelem vagy ellentétek, illetve a várható személyes előny, ideértve a pénzbeli nyereséget, nem tesz indokolttá magas szintű védelmet, ezzel szemben a politikai beszéd különleges védelmet élvez. A Bíróság már korábban kimondta, még ha a kérdéses vitának politikai következményei is vannak, ez önmagában nem elegendő ahhoz, hogy megakadályozzák a bírót, hogy az ügyben kifejtse véleményét. Még ha a kérelmező meg is engedett magának egy bizonyos fokú túlzást és általánosítást, azok nem tekinthetők indokolatlan személyes támadásnak, hanem egy közérdeklődésre számot tartó kérdésben tett tisztességes véleménynek kell tekinteni (95. bek.).

Végül a Bíróság megállapította, hogy a bírói hivatás gyakorlásától való megfosztás súlyos büntetés, amely nem állt összhangban a sérelem súlyosságával. Sőt, más bírókat is elriaszthat a kritikus megjegyzések tételétől a közintézményekről és közpolitikákról attól tartva, hogy elvesztik bírói tisztségüket (98. bek.). A szankciótól való félelem „dermesztő hatással” van a

véleménynyilvánítás szabadsága gyakorlására (99. bek.). A Bíróság így megállapította, hogy a büntetés aránytalanul súlyos volt a kérelmezőre nézve, és „dermesztő hatást” kelthetett a bírákban, akik részt kívántak venni az igazságszolgáltatási intézmények hatékonyságáról szóló nyilvános vitában (100. bek.). A hazai hatóságok nem találták meg a megfelelő egyensúlyt egyrészt az igazságszolgáltatás tekintélyének védelme, másrészt a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságához való joga között (101. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Prager and Oberschlick v. Austria (34. bek.); Wille v. Liechtenstein (64., 67. bek.); Steel and Morris v. United Kingdom (95. bek.); Harabin v. Slovakia (Application no. 62584/00., 2004. június 29., admissibility decision); Guja v. Moldova (72-78. bek.).

Címkék: igazságszolgáltatás szereplői, bírák véleménynyilvánítási szabadsága¹⁹

Harabin v. Slovakia

(Application no. 58688/11., 2012. november 20-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező 2006 és 2009 között Szlovákia igazságügy-minisztere volt, 2009 óta pedig a szlovák Legfelső Bíróság elnöke. 2011-ben az Alkotmánybíróság súlyos fegyelmi vétség miatt vétkesnek találta őt, amiért 2010-ben többször is megakadályozta, hogy a pénzügyminisztérium ellenőrei elvégezhesék a Legfelső Bíróság könyvvizsgálatát. Az Alkotmánybíróság emiatt fegyelmi szankcióként a kérelmező éves fizetésének 70%-os csökkentését rendelte el.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a panasz nyilvánvalóan megalapozatlan.

A döntés indokolása

A kérelmező többek között azt panaszolta, hogy a jogi álláspontja miatt történő szankcionálása ellentétes a véleménynyilvánítás szabadságával (147. bek.). A kérelmező szerint jogi álláspontját – miszerint az igazságügyi minisztériumnak nem áll hatalmában ellenőrzést végeznie a legfelső bíróságon – a rendes bíróságok két szinten is támogatták. Az Alkotmánybíróság figyelmen kívül hagyta azt a határozatát, amelyben kimondta, hogy

¹⁹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-91501>

elfogadhatatlan annak szankcionálása, ha a Legfelső Bíróság elnökének jogi álláspontja eltér az igazságügy-miniszterétől. Az alkalmazott szankciónak nem volt jogszerű célja, és dermesztő hatással bírt (148. bek.).

A Bíróság leszögezte, hogy a kérelmező státusza, melyet a Legfelső Bíróság elnökeként élvezett, nem foszthatja meg őt a 10. cikk védelmétől, amennyiben a panaszolt szankció a véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozásnak minősíthető. Annak eldöntése érdekében, hogy jelen esetben ez történt-e, az eset tényei és a releváns jogszabályok fényében meg kell határozni a fegyelmi intézkedés hatókörét (149. bek.). A kérelmezőt az igazságügy-miniszter utasítására szankcionálták, és az Alkotmánybíróság később arra a következtetésre jutott, hogy nem tett eleget a bírósági igazgatásról szóló törvény által előírt kötelezettségeinek azzal, hogy nem tette lehetővé a pénzügyminisztérium ellenőrei számára, hogy könyvvizsgálatot végezhesse a Legfelső Bíróságon (150. bek.). Így az eset alapvető szempontját a kérelmező igazságszolgáltatással összefüggő szakmai magatartása képezte. A panaszolt eljárás célja annak megállapítása volt, hogy a Legfelső Bíróság igazgatása körében a kérelmező eleget tett-e vagy sem törvényi kötelezettségének, illetve viselkedése minősíthető-e fegyelmi vétségként. Ezek a kérelmező elnöki tisztségéből fakadó feladataival kapcsolatosak, ezért a közszolgálatban való foglalkoztatásának körébe tartozik. A fegyelmi vétség, amellyel a kérelmezőt vádolták, és vétkesnek találták, semmilyen nyilvános vita keretében, illetve a médiában tett nyilatkozatot vagy véleménynyilvánítást nem foglalt magában (151. bek.). Ebből a szempontból az ügyet meg kell különböztetni azoktól az esetektől, amelyekben a Bíróság megállapította, hogy a kifogásolt intézkedések alapvetően a véleménynyilvánítás szabadságához kapcsolódtak (152. bek.). A Bíróság ezért arra a következtetésre jutott, hogy a vitatott intézkedés nem minősült a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába történő beavatkozásnak (153. bek.). Mindezek alapján a Bíróság a panaszt nyilvánvalóan megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdése alapján elutasította (154. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Kayasu v. Turkey (No. 1.) (77-79. bek.); Kudeshkina v. Russia (79. bek.); Poyraz v. Turkey (55-57. bek.).

Címkék: igazságszolgáltatás szereplői, bírák véleménynyilvánítási szabadsága²⁰

²⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-114666>

Di Giovanni v. Italy
(Application no. 51160/06., 2013. július 9-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező bírónő a nápolyi büntetés-végrehajtási bíróság elnöke volt. 2003 januárjában pályázatot hirdettek bírák és ügyészek felvételére. Ezt követően vizsgálat indult a vizsgáztató bizottság egyik tagja ellen, akit azzal gyanúsítottak, hogy az egyik jelölt javára meghamisította a pályázat eredményeit. A bírónő ezzel kapcsolatban egy újságnak adott interjújában kijelentette, hogy a vizsgáztató bizottság egyik tagja arra használta befolyását, hogy egyik rokonának segítsen. A Nemzeti Igazságszolgálati Tanács ezután arra kérte a bizottság elnökét, hogy vizsgálja ki az állításokat. 2004-ben a bírónő ellen fegyelmi eljárást kezdeményeztek arra hivatkozva, hogy megszegte a diszkréció kötelességét, és tiszteetlen volt kollégáival szemben. A fegyelmi tanács figyelmeztetésben részesítette. A bírónő fellebbezett a döntés ellen, ám azt a Semmitőszék elutasította.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság 5:2 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmező azt állította, hogy a fegyelmi szankcióban való részesítése megsértette a véleménynyilvánítás szabadságához való jogát (62. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a 10. cikk védelme a köztisztviselőkre is kiterjed. Bár az állam jogosan várja el a diszkréció kötelességét, mint egyének jogosultak a 10. cikk védelmére (69. bek.). Az igazságszolgáltatás működésének kérdései közérdekűek, figyelembe kell venni azonban a különleges szerepét a társadalomban. Mivel az igazságosság garantálása egy alapvető érték a jogállamban, az igazságszolgáltatásnak az állampolgárok bizalmát kell élveznie, hogy sikeresen végezhesse el feladatait. Így az igazságszolgáltatásban szolgálatot teljesítő köztisztviselőktől is elvárható, hogy önmérsékletet tanúsítsanak a véleménynyilvánítási szabadságuk gyakorlásában minden olyan esetben, amikor a bíróságok tekintélye és pártatlansága valószínűleg megkérdőjelezhető (71. bek.).

A Bíróság elfogadta, hogy kérelmezőre kiszabott fegyelmi büntetés legitim célja a jó hírnév és mások jogainak védelme, valamint a bíróságok tekintélyének és pártatlanságának fenntartása volt (74. bek.). A kérelmező nem általában a bírósági rendszert kritizálta, a sajtóban megjelent állításai egy bíró magatartására vonatkoztak (76. bek.). A Bíróság azonban

úgy ítélte meg, hogy a kérelmező nem bizonyította a bíróra vonatkozó állítását, és kétségét sem fejezte ki az információ valóságát illetően, ellenben egy olyan hír terjesztéséhez járult hozzá a nyilvánosságban, amely később alaptalannak bizonyult (79. bek.). Figyelembe véve, hogy az igazságügyi hatóságoknak a legnagyobb diszkrécióval kell eljárniuk, a Bíróság emlékeztetett arra, hogy e diszkréció le kell hogy beszélje őket a sajtó igénybevételeitől még akkor is, ha provokációra válaszolnának. Az igazságosság magasabb követelménye és a bírói hivatás emelkedett természete írja elő ezt a kötelességet (80. bek.). A kérdéses nyilatkozat egy súlyos bűncselekményről számolt be, amit állítólag egy bíró követett el, amit nem támasztott alá semmilyen bizonyíték. A Bíróság ennek kapcsán megismételte annak fontosságát, hogy a bírácoknak az állampolgárok bizalmát kell élvezniük, hogy sikeresen végezhessék el feladataikat (81. bek.). Ilyen körülmények között a fegyelmi szankció igazolására felhozott indokok megfelelőek és elégségesek voltak. Ráadásul büntetésként a belső szabályzat által lehetővé tett legkisebb szankciót szabták ki, azaz figyelmeztetést, ami nem tekinthető aránytalannak (83. bek.). A Bíróság hozzátette még, hogy az eset eltért a Kudeshkina v. Oroszország ügytől: ott a kérelmező bírót azért büntették meg, mert a moszkvai bíróságok és az igazságszolgáltatás működését általánosságban kritizálta, és a kiszabott szankció a munkájának, a bírói hivatás gyakorlásának elvesztéséhez vezetett (84. bek.). A Bíróság ezért kimondta, hogy a beavatkozás „szükséges egy demokratikus társadalomban”. (85. bek.).

Az ítélethez két bíró (Pinto de Albuquerque és Sajó András) fűzött különvéleményt, akik arra a következtetésre jutottak, hogy az olasz állam megsértette az Egyezmény 10. cikkét. Nem értettek egyet a bírác véleménynyilvánítási szabadságának azon kategorikus korlátozásával, hogy a bírác ne használják a sajtót, még a provokációkra történő reagálásra sem. Ez az abszolút korlát figyelmen kívül hagyja azt a tényt, hogy a bizonyos helyzetek indokolttá tehetik a bíró nyilvános megnyilatkozását. Mint minden más szakmának, a bírónak is joga van megvédenie magát, amikor a becsületét és a szakmai hírnevét ássák alá, és ha a támadásra a nyilvánosság területén kerül sor, úgy a védekezésnek is a nyilvánosságban kell megtörténnie. A fegyelmi eljárás ezért a különvéleményt megfogalmazók szerint nem volt szükséges egy demokratikus társadalomban.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Prager and Oberschlick v. Austria (34. bek.); Wille v. Liechtenstein (64. bek.); Kayasu v. Turkey (No. 1.) (77. bek.); Poyraz v. Turkey (69., 77. bek.).

Címkék: igazságszolgáltatás szereplői, bírác véleménynyilvánítási szabadsága²¹

²¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-122174>

Baka v. Hungary
(Application no. 20261/12., 2016. június 23-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező Baka András az Európai Jogok Európai Bíróságának tagja (1991-2008) volt, akit az Országgyűlés 2009-ben 6 évre a Legfelsőbb Bíróság elnökének választott meg. Pozíciójánál fogva az Országos Igazságszolgáltatási Tanács elnöke is volt, akinek jogszabályi kötelezettsége, hogy kifejtse véleményét az igazságszolgáltatást érintő törvényjavaslatokról. A kérelmező 2011. februárjától novemberig a kormány több alkotmányos, a bíróságokat érintő reformját is kritizálta. Kifogásolta többek között a 2006-os őszi zavargásokkal kapcsolatos semmisségi törvényt, illetve a bírák kötelező nyugdíjkorhatárának 70-ről 62 évre történő csökkentését. Álláspontját szóvivője útján, nyílt levelekben, közleményekben, valamint parlamenti felszólalásában is kifejtette. 2011. november 19-én egy törvényjavaslatot nyújtottak be, amely az 1949-es alkotmányt módosítva kimondta, hogy az Alaptörvény értelmében a Legfelsőbb Bíróság helyébe lépő Kúria elnökét az Országgyűlésnek kell megválasztania 2011. december 31-ig. Egy nappal később egy másik törvényjavaslatot nyújtottak be az Alaptörvény átmeneti rendelkezéseiről, amely kimondta, hogy a Legfelsőbb Bíróság elnökének megbízatása az Alaptörvény hatályba lépésével megszűnik. Ennek következtében a kérelmező mandátuma 2012. január 1-jével, három és fél évvel annak lejártá előtt megszűnt. Emellett a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény a Kúria elnökének megválasztására új kritériumot is meghatározott, amely szerint a Kúria elnökét a legalább 5 éves bírói szolgálati viszonyal rendelkező bírák közül lehet megválasztani, amely időtartamba a nemzetközi bíróságon eltöltött idő nem számít bele. A kérelmező az új követelményeknek nem felelt meg, ami a kizárta jelöltségét.

Az eljáró szerv

Nagykamara

A döntés

A Bíróság 15:2 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság az ítélezési gyakorlatában már elismerte a 10. cikk köztisztviselőkre, valamint a bírói kar tagjaira való alkalmazhatóságát. A fegyelmi eljárást, illetve a bírák kinevezését vagy eltávolítását érintő esetekben a Bíróságnak először azt kellett megvizsgálnia, hogy a kifogásolt intézkedés beavatkozásnak minősül-e a véleménynyilvánítás szabadságának

gyakorlásába, vagy pusztán az igazságszolgáltatásban történő köztiszttség viseléséhez való jogot érintette, amely jogot az Egyezmény nem biztosítja (140. bek.).

A kérelmező a Legfelsőbb Bíróság és az Országos Igazságszolgáltatási Tanács elnökeként szakmai minőségében fejezte ki véleményét és kritikáit az igazságszolgáltatást érintő reformok kapcsán, különösen a 2011. november 3-án tartott parlamenti felszólásában (145. bek.). A Legfelsőbb Bíróság elnöki mandátumát megszüntető törvényjavaslatot röviddel a beszéd után nyújtották be, és feltűnően rövid időn belül el is fogadták (146. bek.). Tekintettel az események egészére, a Bíróság álláspontja szerint meggyőző bizonyíték volt a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságának gyakorlása és a megbízásának megszüntetése közötti ok-okozati összefüggésre (148. bek.). A Bíróságot nem győzte meg a kormány azon érvelése, hogy a legfelsőbb bírói szerv funkciói és annak elnökének feladatai olyan alapvető változásokon mentek keresztül, melyek a kérelmező mandátumának idő előtti megszüntetését tették szükségessé. Az a tény, hogy az Országos Igazságszolgáltatási Tanács elnökének funkcióit különválasztották a Kúria elnökétől, elvben nem érinti a többi funkció betöltésére való alkalmasságát, a legfőbb bírói testület hatásköreinek változása pedig nem tűnt alapvetőnek (150. bek.). Következésképpen a Bíróság elfogadta, hogy a kérelmező mandátumának idő előtti megszüntetését azok a nézetek és kritikák váltották ki, amelyeket nyilvánosan, hivatali minőségében fejezett ki (151. bek.).

Ami a törvényes célt illeti, a kormány azzal érvelt, hogy a beavatkozás a bíróságok tekintélyének és pártatlanságának fenntartását célozta (155. bek.). A Bíróság azonban úgy vélte, hogy egy részes állam nem hivatkozhat legitim módon az igazságszolgáltatás függetlenségére egy olyan intézkedés igazolása érdekében, mint egy bírósági elnök mandátumának idő előtti megszüntetése, olyan indokok alapján, amelyeket nem törvény állapított meg, és amelyek nem kapcsolódtak szakmai hozzá nem értéshez vagy kötelességzegéshez. A Bíróság álláspontja szerint ez az intézkedés nem szolgálhatja az igazságszolgáltatás függetlenségének növelését, mivel az a kérelmező – az igazságszolgáltatás legmagasabb tisztviselője – véleménynyilvánítási szabadsága korábbi gyakorlásának következménye volt. Ilyen körülmények között a kérelmező mandátumának idő előtti megszüntetése nem egyeztethető össze az igazságszolgáltatás függetlensége fenntartásának céljával (156. bek.), és a beavatkozás nem szolgált legitim célt (157. bek.).

A Bíróság megismételte, hogy bár a köztisztviselőktől – helyzetüknél fogva – elvárható a diszkréció kötelessége, mint egyének jogosultak a 10. cikk védelmére. Ezért a Bíróság feladata annak meghatározása, hogy megfelelő egyensúly jött-e létre az egyén véleménynyilvánítás szabadságához való joga és a demokratikus állam jogos érdeke között,

hogy közszolgálat a 10. cikk (2) bekezdésében felsorolt célok érdekében járjon el (162. bek.). Tekintettel a bírói karnak az állami szervek között elfoglalt kiemelkedő helyzetére egy demokratikus társadalomban, a Bíróság szerint ezt a megközelítést kell alkalmazni egy bíró véleménynyilvánítási szabadsága korlátozásának esetére is a feladatainak teljesítésével kapcsolatban (163. bek.). Az igazságszolgáltatásban szolgálatot teljesítő köztisztviselőktől elvárható, hogy önmérsékletet tanúsítsanak a véleménynyilvánítási szabadságuk gyakorlásában minden olyan esetben, amikor a bíróságok tekintélye és pártatlansága valószínűleg megkérdőjelezhető (164. bek.). Mindazonáltal egy bíró véleménynyilvánítási szabadságába való bármilyen beavatkozás a Bíróság szigorú vizsgálatát igényli. Továbbá, az igazságszolgáltatási rendszer működését érintő kérdések olyan közérdekű kérdéseket, vitát képeznek, amelyek a 10. cikk magas fokú védelmét élvezik. Még ha a vitás kérdésnek politikai következményei is vannak, ez önmagában nem elegendő ahhoz, hogy megakadályozzanak egy bírót abban, hogy az ügyben kifejtse véleményét. A hatalmi ágak szétválasztásával kapcsolatos kérdések nagyon fontosak egy demokratikus társadalomban, amelyekről való tájékozódás a nyilvánosság jogos érdeke, és amelyek a politikai vita körébe tartoznak (165. bek.).

A kérelmező a Legfelsőbb Bíróság és az Országos Igazságszolgáltatási Tanács elnökeként szakmai minőségében fejezte ki véleményét a jogszabályi reformokról. Nemcsak joga, hanem az Országos Igazságszolgáltatási Tanács elnökeként a kötelessége is volt kifejtenie véleményét az igazságszolgáltatást érintő reformokról. A Bíróság ezért különös fontosságot tulajdonított a kérelmező által betöltött tisztségnek, amelynek funkciói és kötelezettségei magukban foglalták, hogy kifejezze nézeteit az olyan jogszabályi reformokról, amelyek várhatóan jelentős hatást gyakorolnak az igazságszolgáltatásra és annak függetlenségére (168. bek.). A kérelmező által nyilvánosan kifejtett nézetek és nyilatkozatok nem tartalmaztak a bíróságok más tagjaival szembeni támadásokat, és nem érintették a bíróságok folyamatban lévő eljárásokban tanúsított magatartását sem (170. bek.). A kérelmező az igazságszolgáltatást érintő alkotmányos és jogszabályi reformokról, a bírósági rendszer működéséről és reformjáról, a bírák függetlenségéről és elmozdíthatatlanságáról, valamint a nyugdíjkorhatár leszállításáról fejezte ki nézeteit és kritikáit. A Bíróság szerint a kérelmező nyilatkozatai nem léptek túl a szigorúan szakmai szempontú kritikán, és egyértelműen egy közérdekű ügyekről szóló vitát érintettek (171. bek.).

Ezenkívül, bár a kérelmező bíró maradt – és a Kúria Polgári Kollégiumának lett a tanácselnöke – őt a Legfelsőbb Bíróság elnöki tisztségéből három és fél évvel annak vége előtt távolították el. A Bíróság szerint ez a helyzet aligha egyeztethető össze a bírósági

funkció természetével mint önálló hatalmi ággal, és a bírák elmozdíthatatlanságának elvével, amely kulcsfontosságú eleme a bírói függetlenség fenntartásának (172. bek.). Végül a megbízatás idő előtti megszüntetésének kétségtelenül „dermesztő hatása” van, és nemcsak a kérelmezőt, hanem más bírakat és bírósági elnököket is elriaszthat attól, hogy a jövőben részt vegyenek az igazságszolgáltatást érintő jogszabályi reformokról és a bíróságok függetlenségét érintő kérdésekről szóló nyilvános vitákban (173. bek.). Ami a 10. cikk eljárási szempontját illeti, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságának gyakorlását érintő korlátozásokat nem kísérték hatékony és megfelelő biztosítékok a visszaélésekkel szemben (174. bek.). Ennek megfelelően a Bíróság úgy ítélte meg, hogy az alperes állam által felhozott indokok nem tekinthetők elegendőnek annak bizonyítására, hogy a panaszolt beavatkozás „szükséges volt egy demokratikus társadalomban” (175. bek.). Az ítélethez két párhuzamos és két különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Vogt v. Germany (53. bek.); Wille v. Liechtenstein (64., 67. bek.); Albayrak v. Turkey (Application no. 38406/97., 2008. január 31.; 41., 43. bek.); Guja v. Moldova (88. bek.); Kudeshkina v. Russia (79., 86., 99-100. bek.); Di Giovanni v. Italy (71. bek.); Morice v. France (128. bek.).

Címkék: igazságszolgáltatás szereplői, bírák véleménynyilvánítási szabadsága; közérdekű kérdések²²

1.4. Ügyvédek véleménynyilvánítási szabadsága

Schöpfer v. Switzerland

(Application no. 25405/94. 1998-III, no.72., 1998. május 20-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező ügyvéd 1992 novemberében sajtótájékoztatót tartott egy folyamatban lévő büntetőeljárásról az irodájában. Ennek során kijelentette, hogy a helyi prefektúra évek óta súlyosan megsérti a törvényeket és az emberi jogokat. Azt állította, hogy egyik ügyfelét írásos határozat nélkül vették őrizetbe és tartották fogva, és a sajtóhoz fordulás volt az utolsó lehetősége. Néhány nappal később fellebbezést nyújtott be a luzern-i fellebbviteli bírósághoz. A luzern-i ügyvédi kamara fegyelmi eljárást indított ellene, és a szakmai etikai szabályok

²² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-163113>

megsértése miatt 500 svájci frank pénzbírságra ítélte. Az indokolás szerint a kérelmező a panaszait elmulasztotta az ügyészség vagy a fellebbviteli bíróság tudomására hozni, noha ezek voltak a prefektúra felügyeleti szervei. Ennélfogva a nyilvánosság előtt nem tanúsította az ügyvédektől elvárható magatartást egy folyamatban lévő ügyel kapcsolatban, hanem olcsó hatásvadászathoz folyamodott, amivel megsértette az igazságügyi szervek tekintélyét. A kérelmező sikertelenül kérte a határozat felülvizsgálatát a szövetségi bíróságtól.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Kamara

A döntés

A Bíróság 7:2 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bíróság leszögezte, hogy az ügyvédek különleges státusszal rendelkeznek, és központi helyet foglalnak el az igazságszolgáltatásban, mivel ők a közvetítők a nyilvánosság és a bíróságok között. Egy ilyen helyzet megmagyarázza az ügyvédi kamara tagjai magatartásának szokásos korlátozásait. A bíróságoknak a köz bizalmát kell élvezniük. Figyelembe véve az ügyvédek által betöltött kulcsszerepet ezen a területen, joggal várható el tőlük, hogy hozzájáruljanak az igazságszolgáltatás megfelelő működéséhez, és ezáltal fenntartsák a közvélemény belé vetett bizalmát (29. bek.).

Jelen esetben a kérelmező egy sajtótájékoztatót tartott, ahol többek között azt állította, hogy a sajtó volt az utolsó lehetősége, majd néhány nappal később fellebbezést nyújtott be (30. bek.). Így a kérelmező először nyilvánosan bírálta az igazságszolgáltatást, majd jogorvoslathoz fordult, amely hatékonyan bizonyult. Ennek során a magatartása aligha volt összeegyeztethető a hozzájárulással, amely joggal várható el az ügyvédektől, hogy fenntartsák az igazságügyi hatóságokba vetett közbizalmat (31. bek.). A fenti megállapítást támasztja alá a kérelmező kritikájának súlyossága, általános természete és hangneme is (32. bek.). Magától értetődő, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága az ügyvédek is megilleti, akik minden bizonnyal jogosultak kommentálni a nyilvánosság előtt az igazságszolgáltatást, de a kritikájuk nem léphet át bizonyos határokat. Megfelelő egyensúlyt kell teremteni a különböző érdekek, a nyilvánosság bírósági döntésekről szóló információkhoz való hozzáféréseinek joga, a megfelelő igazságszolgáltatás követelményei és a jogi szakma méltósága között (33. bek.). A Bíróság megjegyezte, a kérelmező ügyvéd egy olyan büntetőeljárással kapcsolatban nyilvánított véleményt, amely akkor még folyamatban volt a bíróság előtt. A Bíróság a kérelmező állításainak általános természetén, súlyosságán és hangnemén túl azt is figyelembe vette, hogy a kérelmező előbb tartott sajtótájékoztatót, azt

állítva, hogy ez az utolsó lehetősége, és csak ezután nyújtott be fellebbezést. Nem fordult a kerületi hatóságok felett felügyeletet gyakorló másik szervhez, az ügyészséghez sem. Tekintettel a kiszabott pénzbírság összegének szerény voltára, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a hatóságok a kérelmező megbüntetésével nem lépték túl mérlegelési jogkörüket. A 10. cikket így nem sértették meg (34. bek.). Az ítélethez két különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Casado Coca v. Spain (54-55. bek.); De Haes and Gijssels v. Belgium (47. bek.).

Címkék: ügyvédek véleménynyilvánítási szabadsága; bírósági eljárások²³

Nikula v. Finland

(Application no. 31611/96., 2002. március 21-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező védőügyvédként vett részt egy büntetőeljárásban, melynek során egy tanú meghallgatása ellen tiltakozva kifogást emelt az ügyész „manipulációnak és a bizonyítékok törvénytelen előterjesztésének” minősülő pertaktikája ellen. A bíróság visszautasította a kérelmező tiltakozását. Az ítélethozatalt követően az ügyész becsületsértés miatt büntetőeljárást indított az ügyvéd ellen. A bíróság a kérelmezőt pénzbüntetésre és kártérítés megfizetésére ítélte. A Legfelső Bíróság a pénzbüntetés kiszabását mellőzte, tekintettel az elkövetett bűncselekmény csekély jelentőségére, de a kártérítés megfizetése alól nem adott mentesítést.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság 5:2 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság leszögezte, hogy az ügyvédek különleges státusszal rendelkeznek, és központi helyet foglalnak el az igazságszolgáltatásban, mivel ők a közvetítők az állampolgárok és a bíróságok között. Ezért joggal várható el tőlük, hogy hozzájáruljanak az igazságszolgáltatás megfelelő működéséhez, és fenntartsák a közvélemény belé vetett bizalmát (45. bek.). Bár az ügyvédek is jogosultak kommentálni a nyilvánosság előtt az igazságszolgáltatást, a kritikájuk nem léphet túl bizonyos határokat. Megfelelő egyensúlyt kell teremteni a különböző érdekek

²³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58167>

között, így a nyilvánosság bírósági döntésekről szóló információkhoz való hozzáféréseinek joga, a megfelelő igazságszolgáltatás követelményei és a jogi szakma méltósága között (46. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra is, hogy bár bizonyos körülmények között az elfogadható kritika határai tágabbak lehetnek a hatalmukat gyakorló köztisztviselőkkel szemben, mint a magánszemélyek esetében, az állampolgárok bizalmát kell élvezniük ahhoz, hogy sikeresen végezhessék el feladataikat anélkül, hogy jogosulatlanul zavarnák őket. Ennélfogva a feladatuk végzése során meg kell védeni őket a sértő és gyalázkodó verbális támadásoktól. Jelen esetben az ilyen védelem követelményeit nem a sajtószabadság vagy a közérdeklődésre számot tartó témák nyílt megvitatásának érdekében kell összevetni, mivel a kérelmező a megjegyzéseit nem ilyen összefüggésben mondta ki (48. bek.). A Bíróság nem zárta ki annak lehetőségét, hogy bizonyos körülmények között az ügyvéd véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozás felveti az Egyezmény 6. cikke által biztosított tisztességes eljárás és a „fegyverek egyenlőségének” kérdését, ami szintén az érvek felek közötti szabad és erőteljes cseréje mellett szól. A Bíróság azonban elutasította azt, hogy egy védőügyvéd véleménynyilvánítási szabadsága korlátlan volna (49. bek.).

A kérelmezőt azért ítélték el, mert bírálta a büntetőeljárásban félként részt vevő ügyészt, amelyben a kérelmező az egyik vádlott védője volt (50. bek.). Igaz, hogy az ügyész jogellenes magatartással vádolta, de ez a kritika az alkalmazott ügyészi stratégiára irányult. Bár egyes kifejezések nem voltak megfelelőek, a kritika szigorúan az ügyésznek a kérelmező védencével szembeni perbeli szereplésére korlátozódott, amely eltért az ügyész általános szakmai vagy más tulajdonságainak bírálatától. Ebben az eljárási kontextusban az ügyésznek igen jelentős kritikát kellett eltűrnie a védő minőségében eljáró kérelmezőtől (51. bek.). A Bíróság hozzátette, a kérelmező állításai a tárgyalóteremben hangzottak el, ellentétben egy bíróval vagy egy ügyésszel szemben – például a médiában – hangoztatott kritikával. A Bíróság emellett nem találta úgy, hogy a kérelmező eljárási jellegű kritikája személyes sértéssel érne fel (52. bek.).

A Bíróság hangsúlyozta továbbá, hogy a kérelmező az eljáró bíróság felügyeletének és utasításainak volt alárendelve. Nincs arra utaló jel, hogy az ügyész kérte a bíróságot, hogy reagáljon a kérelmező kritikájára azon kívül, hogy dönt a vád tanújának meghallgatásával szembeni védői kifogásról. A városi bíróság a tiltakozás elutasítására szorítkozott. Az elnöklő bíró megszakíthatta volna a kérelmezőt, és rendre utasíthatta volna, ezenkívül vissza is vonhatta volna a kirendelt védői kinevezését, vagy kizárhatta volna a tárgyalásról. A Bíróság e tekintetben rámutatott arra, hogy az eljáró bíróságok és az elnöklő bíró feladata az eljárás felügyelete, miközben biztosítja a felek megfelelő magatartását és a tisztességes eljárást

ahelyett, hogy az egyik fél tárgyalóteremben elhangzott kijelentésének helyénvalóságát vizsgálja (53. bek.).

A kérelmezőt csupán becsületsértésért ítélték el, és a Legfelső Bíróság mellőzte a büntetés kiszabását a bűncselekmény csekély súlya miatt. Ám ennek ellenére is nehéz összeegyeztetni a védő kötelességét – hogy ügyfelének érdekeit tűzön-vízen át védelmezze – azzal, hogy utólag felülvizsgálhatják a büntetőeljárásban tett, szembenálló félre vonatkozó kritikáját. Ebből következően az elsősorban bírósági felügyelet alatt álló védőknek kell értékelniük a védői érv célszerűségét és hasznosságát a védelem szempontjából, anélkül, hogy akár egy viszonylag enyhe büntetőjogi szankció vagy kártérítésre való kötelezés potenciális „dermesztő hatása” befolyásolná őket (54. bek.). Ezért csak kivételes esetekben fogadható el a védők véleménynyilvánítási szabadságának – akár rendkívül enyhe büntetőjogi szankció általi – korlátozásáról, hogy az „szükséges egy demokratikus társadalomban”. Jelen esetben a korlátozás nem tekinthető „nyomós társadalmi érdekre” adott válasznak (55. bek.). Ilyen körülmények között a Bíróság úgy döntött, hogy a Legfelső Bíróság ítélete nem volt arányos az elérni kívánt törvényes céllal (56. bek.). Az ítélethez egy különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Schöpfer v. Switzerland (29-30., 34. bek.); Janowski v. Poland (33. bek.).

Címkék: ügyvédek véleménynyilvánítási szabadsága; ügyészek bírálhatósága; bírósági eljárások²⁴

Steur v. the Netherlands

(Application no. 39657/98., 2003. október 28-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező ügyvéd egy ügyfelének képviseletében eljárva a polgári bíróság előtt azt állította, hogy egy felügyelő a védenca vallomását csak elfogadhatatlan nyomásgyakorlás segítségével szerezhette meg. A felügyelő panaszt nyújtott be a regionális ügyvédi kamarához azt állítva, hogy az ügyvéd megalapozatlan gyanúsításával megsértette a szakmai tisztességét és jó hírnevét. A kamara fegyelmi tanácsa elutasította a panaszt, ám hozzátette, hogy az ügyvéd olyan állítást fogalmazott meg, amit a tények egyáltalán nem támasztottak alá. A fegyelmi tanács ezért bűnösnek találta a fegyelmi szabályok megsértésében, szankciót viszont nem szabott ki. A fegyelmi bíróság elutasította a kérelmező fellebbezését, és egyetértett azzal,

²⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60333>

hogy egy ügyvédnek nincs joga olyan kifogásokat tenni, amelyeket nem támasztott megfelelően alá tényekkel.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint a fegyelmi bíróság döntése megsértette az Egyezmény 10. cikkét (26. bek.). Azzal érvelt, hogy egy demokratikus államban egy ügyvédnek az eljárás minden szakaszában joga kell hogy legyen arra, hogy a védencétől kapott információk alapján minden lehetséges érvet előterjeszthessen (33. bek.). Bár a kérelmezőre nem szabtak ki semmilyen szankciót, formálisan bűnösnek találták az alkalmazandó szakmai normák megsértése miatt. Ezért ésszerű úgy tekinteni, hogy a kérelmező „alakszerűségeknek” vagy „korlátozásnak” volt alávetve véleménynyilvánítási szabadságában (29. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy az ügyvédek különleges státusszal rendelkeznek, és központi helyet foglalnak el az igazságszolgáltatásban, mivel ők a közvetítők az állampolgárok és a bíróságok között. Ezért joggal várható el tőlük, hogy hozzájáruljanak az igazságszolgáltatás megfelelő működéséhez, és fenntartsák a közvélemény belé vetett bizalmát (36. bek.). Bizonyos körülmények között azonban az ügyvéd véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozás felveti a vádlott tisztességes eljáráshoz való jogának kérdését (37. bek.). A Bíróság arra is rámutatott, hogy figyelembe kell venni az ügyvédek által gyakorolt hivatás különleges természetét. A magatartásuk ugyan korlátozások alá vannak vetve, de különleges jogokat és privilégiumokat is élveznek – amelyek igazságszolgáltatási rendszerként változhatnak –, többek között általában bizonyos mozgástérrel rendelkeznek a bíróság előtt használt érveket tekintve (38. bek.).

A kérelmező kritikája arra a módszerre irányult, ahogyan a felügyelő hatáskörének gyakorlása közben bizonyítékot szerzett egy bűncselekménnyel kapcsolatban az előzetes letartóztatásban lévő ügyfelétől. A Bíróság már kimondta, hogy egy nyomozó és egy vádlott helyzete közötti különbség a vádlott azon kijelentéseinek fokozottabb védelmére hív fel, amelyek egy ilyen tisztviselőt kritizálnak. Ez a jelen esetre is érvényes, ahol a bizonyítékok összegyűjtésének módszerét bírálták egy olyan polgári eljárásban, amelyben ezeket a bizonyítékokat felhasználták (39. bek.). Bár a kérelmező állítása olyan természetű volt, amely lejáráthatott egy rendőrfelügyelőt, a Bíróság megismételte, hogy az elfogadható kritika határai bizonyos körülmények között tágabbak lehetnek a hatalmukat gyakorló köztisztviselőkkel

tisztviselőkkel szemben, mint a magánszemélyek esetében (40. bek.). Bár nem lehet azt mondani, hogy a köztisztviselők minden védelemtől meg vannak fosztva az olyan sértő és gyalázkodó verbális támadásokkal szemben, amelyek a feladataik ellátásával kapcsolatosak, a kritika szigorúan a felügyelő kérelmező ügyfelével szemben tett cselekedeteire korlátozódott, amely eltért a felügyelő általános szakmai vagy más tulajdonságainak bírálatától. Ráadásul a kritika a tárgyalóteremre korlátozódott, és nem minősült személyes sértésnek (41. bek.). A Bíróság ezzel összefüggésben megjegyezte, hogy a hazai fegyelmi hatóságok nem foglalkoztak a kifogásolt kijelentések igazságának vagy valótlanosságának megállapításával, és azok jóhiszeműségét sem kérdőjelezték meg. Más szavakkal, a kérelmezőnek nem rótták fel, hogy tisztességtelenül járt el (42. bek.). Bár a kérelmezőre semmilyen szankciót nem szabtak ki, kritikájának utólag történő felülvizsgálatának fenyegetettsége nehezen egyeztethető össze azon kötelezettségével, hogy ügyvédként ügyfelének érdekeit védje. Ez dermesztő hatással lehet hivatásának gyakorlására (44. bek.). A Bíróság szerint ezért nem álltak rendelkezésre elégséges indokok a kérdéses beavatkozásra, és a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságának korlátozása nem tekinthető „nyomós társadalmi érdekre” adott válasznak (45. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Casado Coca v. Spain (46. bek.); Janowski v. Poland (33. bek.); Nikula v. Finland (45., 48-49. bek.).

Címkék: ügyvédek véleménynyilvánítási szabadsága; bírósági eljárások²⁵

Amihalachioaie v. Moldova

(Application no. 60115/00., 2004. április 20-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező a moldovai ügyvédi kamara elnökeként 2000 februárjában egy telefonos interjút adott egy újságírónak, amely egy gazdasági lapban is megjelent. Az ügyvéd a moldovai alkotmánybíróság egyik döntését kritizálta, amely alkotmányellenesnek minősítette a kötelező ügyvédi kamarai tagságot előíró törvényt. A kérelmező ezt úgy értékelte, hogy az a jogi szakma totális anarchiájával fog járnival, és felmerül a kérdés, hogy az alkotmánybíróság vajon alkotmányos-e. Kifogásolta azt is, hogy figyelmen kívül hagyták az ügyvédi kamara által hivatkozott Emberi Jogok Európai Bíróságának ítéleteit, és úgy vélte, hogy a bírák a

²⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61410>

Bíróságot valószínűleg nem tekintik autoritásnak. A kijelentések miatt az alkotmánybíróság a testület és a bírák méltóságának védelmét biztosító alkotmányos eljárásról szóló törvény 81. és 82. §-a alapján eljárást indított, aminek eredményeként a kérelmezőt igazgatási bíróság megfizetésére kötelezték.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság 6:1 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező azzal érvelt, hogy nem az alkotmánybíróságot vagy annak bírait kritizálta általánosságban, hanem csupán a döntéssel való egyet nem értését fejezte ki a jogi szakmai szervezetekről folyó széles körű vita részeként (22. bek.). A kormány szerint viszont az ügyvédnek pozíciójára és szakmai tapasztalatára való tekintettel tisztában kellett lennie azzal, hogy az alkotmánybíróság tekintélyét tiszteletben kell tartani. A kérelmező túllépte az elfogadható kritika határait azzal, hogy kijelentései mind a testületre, mind a bírákra nézve rágalmozók és sértőek voltak (23-24. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy az ügyvédek különleges státusszal rendelkeznek, és központi helyet foglalnak el az igazságszolgáltatásban, mivel ők a közvetítők az állampolgárok, a nyilvánosság és a bíróságok között (27. bek.). Ugyanakkor a véleménynyilvánítás szabadsága az ügyvédeket is megilleti, akik jogosultak kommentálni a nyilvánosság előtt az igazságszolgáltatást, feltéve, hogy a kritikájuk nem lép túl bizonyos határokat. Megfelelő egyensúlyt kell teremteni a nyilvánosság bírósági döntésekről szóló információkhoz való hozzáféréseinek joga, a megfelelő igazságszolgáltatás követelményei és a jogi szakma méltósága között (28. bek.). A beavatkozás legitim célt, az igazságszolgáltatás tekintélyének és pártatlanságának fenntartását szolgálta (34. bek.).

A kérelmező a megjegyzéseit egy közérdekű kérdésről szóló heves vita keretében tette, amely vitát az ügyvédek között az alkotmánybíróságnak a szakma jogállásáról szóló döntése váltott ki (35. bek.). Bár a kijelentések olyannak tekinthetők, amelyek az alkotmánybíróság iránti tisztelet hiányát mutatják, azokat nem lehet az alkotmánybíróság bíraira nézve súlyosnak vagy sértőnek minősíteni (36. bek.). Továbbá, mivel a sajtó számolt be a hozzászólásokról, amelyek közül néhánynak az elhangzását a kérelmező utóbb tagadta, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy nem lehet őt felelősnek tartani mindazért, ami az interjúban megjelent (37. bek.). Végül, bár a kiszabott bírság látszólag szerény összegű, mégis szimbolikus értéke volt, és jelezte az alkotmánybíróság szigorú büntetés kiszabására irányuló szándékát, mivel az közel volt a jogszabály alapján kiszabható maximumhoz (38. bek.).

Mindezek alapján a Bíróság megállapította, hogy a korlátozásnak nem volt „nyomós társadalmi érdeke”, és a kérelmező nem ment túl a 10. cikk alapján elfogadható kritika határain (39. bek.). Az ítélethez két párhuzamos és egy különvéleményt fűztek.

Thomassen bírónő párhuzamos véleménye szerint az alkotmánybíróság a hatáskörét nem arra használta, hogy garantálja a tisztességes eljárást egy folyamatban lévő ügyben, hanem arra, hogy korlátozza a kérelmező demokratikus jogát, hogy nyilvánosan vitassa a bíróság ítéletének megalapozottságát. Az intézkedések nem a kérelmező ügyvédként való hozzáállását érintették az eljárásban, hanem mint felet, aki a saját ügyében hozott végső ítéletet kommentálta. Az ügyvédek függetlenségéről szóló nyilvános vita lehetővé tételéhez fűződő általános érdek jelen esetben nagyobb súllyal esik latba, mint a bírák azon érdeke, hogy védelemben részesüljenek a kérelmező által megfogalmazott kritikával szemben; egy olyan kritikával, amit nem lehetett a bírák ellen indított személyes támadásként értelmezni. Pavlovschi bíró különvéleményében viszont úgy vélte, hogy a kérelmező vitatott kijelentései nem az alkotmánybíróság döntésének indokolását kritizálták, hanem rágalmozó vádakot fogalmaztak meg a bíróság bíráival, és magával a bírósággal szemben is. A kérelmező állításaival a hiányzó jogi érveit kívánta kompenzálni azzal, hogy megpróbálta lerombolni a legmagasabb bírói fórumba vetett közbizalmat, és lejáratni azáltal, hogy az alkotmánybírák jogi tudatlanságára célozgat, akik nem tartják tiszteletben a strasbourgi Bíróság joggyakorlatát. A bíró szerint az Egyezmény célja aligha lehet az, hogy a 10. cikk ilyen személyeknek biztosítson védelmet.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Schöpfer v. Switzerland (33. bek.); Nikula v. Finland (52. bek.).

Címkék: ügyvédek véleménynyilvánítási szabadsága; igazságszolgáltatás szereplőinek bírálhatósága, alkotmánybíróság; szankció arányossága²⁶

Kyprianou v. Cyprus

(Application no. 73797/01., 2005. december 15-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező ügyvéd védőként egy gyilkossági ügy tárgyalásán egy tanú meghallgatása során kereszt-kérdéseket kívánt feltenni – amit a bíróság nem engedett –, és azt állította, hogy a bíróság tagjai egymással beszélgettek, és jegyzeteket küldözgettek egymásnak. A vele

²⁶ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61716>

szemben eljáró bírák – lehetőséget sem adva védekezésre – azonnal bűnösnek nyilvánították arra hivatkozva, hogy szavaival és magatartásával személyükben „mélyen megsértette” őket, és „ha a bíróság reakciója nem azonnali és drasztikus, úgy az igazság szenved katasztrofális csapást”. A kérelmezőt a bíróság megsértéséért 5 nap elzárásra ítélték, amit azonnal végre is hajtottak azzal érvelve, hogy csak az a megfelelő válasz.

Az eljáró szerv

Nagykamara

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

Nem volt vitatott, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága kiterjed a bíróságon az ügyfelek nevében eljáró ügyvédekre (151. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy az ügyvédek különleges státusszal rendelkeznek, és központi helyet foglalnak el az igazságszolgáltatásban. Ezért joggal várható el tőlük, hogy hozzájáruljanak az igazságszolgáltatás megfelelő működéséhez, és fenntartsák a közvélemény belé vetett bizalmát (173. bek.). Bár az ügyvédek minden bizonnyal jogosultak kommentálni a nyilvánosság előtt az igazságszolgáltatást, a kritikájuk nem léphet túl bizonyos határokat. Sőt, egy ügyvéd véleménynyilvánítási szabadsága a tárgyalóteremben nem korlátlan, és bizonyos érdekek, mint például a bíróságok tekintélye, elég fontosak ahhoz, hogy igazolják e jog korlátozását. Mindazonáltal csak kivételes esetekben fogadható el a védők véleménynyilvánítási szabadságának – akár enyhe büntetőjogi szankció általi – korlátozásáról, hogy az szükséges egy demokratikus társadalomban (174. bek.). Nyilvánvaló, hogy az ügyvédek – miközben ügyfeleiket védik a bíróságon, különösen egy büntetőeljárásban – kényes helyzetben találhatják magukat akkor, amikor el kell dönteniük, kifogásolják-e vagy panaszolják-e a bíróság magatartását vagy sem, szem előtt tartva az ügyfél érdekeit. Egy szabadságvesztés büntetés kiszabása természeténél fogva elkerülhetetlenül „dermesztő hatással” bír nemcsak az érintett ügyvédre, de a jogi szakma egészére nézve is. Úgy érezhetik például, hogy az eljárás során kényszerítve vannak a beadványok, eljárási indítványok megválasztásában, ami az ügyfelük esetére káros lehet. Az igazságszolgáltatásba vetett közbizalomra tekintettel rendelkezniük kell azzal a bizalommal, hogy képesek a jogi szakma hatékony képviselőire. A börtönbüntetés kiszabása egy védőügyvédre nemcsak az ügyvéd 10. cikkben foglalt jogaira lehet hatással, hanem az ügyfélnek az Egyezmény 6. cikke által biztosított tisztességes eljáráshoz való jogára is. Ebből következően bármilyen „dermesztő hatást” fontos tényezőként kell figyelembe venni a

bíróságok és az ügyvédek közötti megfelelő egyensúly megteremtésekor a hatékony igazságszolgáltatás kontextusában (175. bek.).

Jelen esetben meg kell vizsgálni, hogy megfelelő egyensúlyt teremtettek-e a bíróságok tekintélye védelmének szükségessége és a kérelmező mint ügyvéd véleménynyilvánítási szabadságának védelme között (177. bek.). A kérelmezőt 5 nap börtönbüntetésre ítélték, ami súlyos büntetésnek tekinthető, figyelembe véve különösen, hogy azonnal végre is hajtották (178. bek.). Az ügyvéd magatartása tekinthető olyannak, amely bizonyos tiszteletlenséget mutatott a bíróság bírái felé. Ennek ellenére az észrevételei – bár udvariatlanul – azt célozták, és arra a módra korlátozódtak, ahogyan a bírák kezelték az ügyet, különös tekintettel a tanú meghallgatására, melynek során a kérelmező az ügyfelét próbálta védeni a gyilkosság vádjával szemben (179. bek.). A Bíróságot ezért nem győzte meg a kormány érve, hogy a börtönbüntetés kiszabása arányos volt a bűncselekmény súlyával (180. bek.). E szankció aránytalanul súlyos volt a kérelmezőre nézve, és alkalmas volt arra, hogy „dermesztő hatással” legyen az ügyvédek védői feladatainak ellátására (181. bek.). A hazai bíróság nem találta meg a helyes egyensúlyt az igazságszolgáltatás tekintélyének védelme és a kérelmező véleménynyilvánítási szabadsága között. Az a tény, hogy a kérelmező csak a börtönbüntetés egy részét töltötte le, nem változtat ezen a következtetésen (182. bek.). Az ítélethez három párhuzamos és egy részleges különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Schöpfer v. Switzerland (29-30. bek.); Nikula v. Finland (45., 49., 54-55. bek.); Steur v. the Netherlands (37., 44. bek.); Amihalachioaie v. Moldova (27. bek.).

Címkék: ügyvédek véleménynyilvánítási szabadsága; igazságszolgáltatás szereplőinek bírálhatósága, bírák; bírósági eljárások²⁷

Veraart v. the Netherlands

(Application no. 10807/04., 2006. november 30-i ítélet)

Tényállás

2000 júniusában egy holland televízió egy dokumentumfilmet sugárzott, amely interjút készített egy nővel, aki azt állította, hogy vérfertőzésre kényszerítették a nagyapjával, az apjával és két bátyjával, valamint ötször teherbe ejtették. Mindezt az elfojtott emlékeire alapozta, amit egy Kieft nevű terapeuta segített előhívni, aki már 6 éve kezelte őt. A család

²⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-71671>

tagadta az asszony állításait, a kérelmező ügyvéd segítségével büntetőjogi rágalmozási pert indítottak. Az ügyvéd kiderítette, hogy a terapeuta sohasem végzett egyetemet, és 2001 novemberében egy rádióinterjúban azt nyilatkozta, hogy az ilyen terapeuták „veszélyesek”, és az illető szerinte egy mágus, aki istennek képzei magát, és jobban tenné, ha inkább káposztát természetene Észak-Hollandiában. A „terapeuta” válaszul panaszt nyújtott be az ügyvédi kamaránál, és a fegyelmi fellebbviteli bíróság elmarasztalta az ügyvédet, figyelmeztetésben részesítve őt.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság 5:2 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

Nem volt vitatott, hogy beavatkozás történt a kérelmező ügyvéd véleménynyilvánítási szabadságába (49. bek.). A Bíróság megismételte, hogy bár az ügyvédek is jogosultak a véleménynyilvánítás szabadságára, a hivatásuk különleges természete megköveteli, hogy a nyilvánosság előtt diszkréten, tisztességesen és méltóságteljesen viselkedjenek (51. bek.). A jelen eset sajátossága, hogy a panaszolt beavatkozás nem az igazságszolgáltatásba vetett közbizalom érdekét szolgálta vagy bármely köztisztviselőjét, hanem egy magánszemély jó hírnevét, egy „alternatív pszichoterapeutáét” (52. bek.).

A kérelmező esetében az asszony a családját különösen visszataszító bűncselekményekkel vádolta meg nyilvánosan. A család a kérelmező segítségével fordult jogorvoslatért a nekik okozott kár miatt, valamint a jó hírnevük védelme érdekében. Nem lehet kétséges, hogy a kérelmező jogosult volt nyilvános kijelentéseket tenni ügyfelei érdekében, akár a tárgyalótermen kívül is, azzal a kikötéssel, hogy jóhízeműen és a jogi szakmai etikai normákkal összhangban jár el (53. bek.). A kérelmező megkérdőjelezte a sértett szakmai végzettségét és hozzáértését, és kifejezte azon véleményét, hogy ő és a hozzá hasonlóak nem nyújthatnak pszichoterápiát betegeknek. Egyértelmű, hogy ez az állítás – amely nyilvánosságot kapott az elektronikus médiában és a nyomtatott sajtóban – hiteltelenné tette, befolyásolva a hivatásbéli helyzetét és jövedelmét (54. bek.).

Ami a kérelmező kijelentésének ténybeli alapját illeti, el kell fogadni, hogy volt kapcsolat az asszony vádjai és a terápia között, amelyben éveken keresztül részesült a sértettől. Ezt a tényt a terapeuta sem tagadta (56. bek.), sőt ugyanabban a rádióműsorban egyértelműen kijelentette, hogy nem csak terápiát adott, hanem segített az asszonynak, hogy visszanyerje az emlékeit (57. bek.). A Bíróság tudatában volt annak, az asszony kijelentéseit nem erősítették

meg semmilyen más, tőlük független forrásból (58. bek.). Ilyen körülmények között, és különös tekintettel a család elleni rendkívül súlyos vádakra, nem volt ésszerűtlen elvárni a sértettől, hogy legalább a végzettségét igazolja. Valóban nehéz látni, hogy a kérelmező véleményének ténybeli alapjának létét vagy hiányát hogyan lehet alátámasztani (59. bek.). A fegyelmi határozatból nem derült ki, hogy meg kívánták-e állapítani, hogy a sértettnek meg volt-e vagy sem a szükséges végzettsége, vagy hogy a kérelmező abban a helyzetben volt-e, hogy alátámassza és igazolja állításait (60. bek.). A Bíróság úgy vélte, hogy a releváns tények elfogadható értékeléséhez legalább olyan fontos ennek a szempontnak a vizsgálata. Csak akkor lett volna lehetőség megalapozott döntést hozni arról, hogy a kérelmező túllépte-e a megfelelő hivatásbeli viselkedés határait. A fegyelmi bíróság határozata a tények nem megfelelő értékelésén alapult (61. bek.). Az ítélethez két bíró fűzött egy különvéleményt.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Steuer v. the Netherlands (38., 42. bek.).

Címkék: ügyvédek véleménynyilvánítási szabadsága²⁸

Foglia v. Switzerland

(Application no. 35865/04., 2007. december 13-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező ügyvéd egy sikkasztási ügy több áldozatának képviselőjét látta el, akik civil félként csatlakoztak a büntetőeljáráshoz. Az ügyészség az eljárást végül elegendő bizonyíték hiányában megszüntette. Az eset nagy sajtóvisszhangot kapott, és az ügyvéd számos interjút adott, amelyekben felszínesnek és elhamarkodottnak ítélte az ügyészség vizsgálatát, emellett eljárási iratokat is nyilvánosságra hozott. Az ügyvédi kamara fegyelmi eljárást indított a kérelmező ellen, amelynek eredményeként 1500 svájci frank pénzbírság megfizetésére kötelezte. Az indokolás szerint az általa elindított sajtókampányban tett észrevételei nélkülözték az ügyészség iránti tisztelet és az objektivitást, és ezzel, valamint az iratok nyilvánosságra hozatalával megsértette a szakmai és etikai szabályokat. A szövetségi bíróság a fellebbezést elutasító ítéletében rámutatott, hogy egy ügyvédnek minden nyilvános nyilatkozatában mérsékelt hangnemet kell mutatnia, és az érveit objektíven kell előadnia. A kijelentéseivel ellenben indokolatlan nyomás alá helyezte a bíróságokat. A bíróság kifogásolta azt is, hogy az ügyvéd nem gondoskodott arról, hogy a média az eljárás dokumentumait

²⁸ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-78249>

diszkrét és korlátozott módon használja. Ennélfogva megállapította, hogy a kérelmező a sajtóban játszott szerepével túllépte az ügyfelei védelméhez szükséges határokat, és nem kellő gondossággal gyakorolta hivatását.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság ezúttal is kimondta, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága az ügyvédekre is vonatkozik (85. bek.). Megismételte, hogy bár az ügyvédek jogosultak kommentálni a nyilvánosság előtt az igazságszolgáltatást, a kritikájuk nem léphet túl bizonyos határokat. Megfelelő egyensúlyt kell teremteni a nyilvánosság bírósági döntésekről szóló információkhoz való hozzáféréseinek joga, a megfelelő igazságszolgáltatás követelményei és a jogi szakma méltósága között (86. bek.). A hazai bíróságok a kérelmező magatartását egy sajtókampány forrásaként értelmezték, ami felért egy médiabeli tárgyalással, párhuzamosan a bírósági eljárással (92. bek.). A Bíróság megjegyezte, hogy a kérelmező magatartása egy olyan ügygel függött össze, amely kezdetektől fogva felkeltette a média figyelmét, már jóval az általa adott interjúk előtt (93-94. bek.). A Bíróság szerint a sajtóban tett nyilatkozatok azokon az indokokon alapultak, amelyek alapján a fellebbezést is benyújtotta, ideértve a vizsgálat elhamarkodottságát és felületességét. A nyilatkozatokban foglalt bírálatok – amelyeket a fellebbezés benyújtását követően tett – nem az ügyészség személyes vagy szakmai képességei ellen irányultak, hanem kizárólag arra koncentráltak, hogy az ügyészek hogyan végezték a feladatukat abban az ügyben, amelyben a kérelmező ügyfelei magánfelek voltak. Ilyen körülmények között bár az állításokat lehet olyannak tekinteni, mint amelyek a nyomozó hatóságok iránti tisztelet hiányát mutatják, azok nem minősíthetők rájuk nézve sem súlyosnak, sem sértőnek, vagy olyannak, amelyek valószínűleg aláásnák az igazságszolgáltatásba vetett közbizalmat (95. bek.).

A hazai bíróságok nem támasztották alá azt, hogy a kérelmező az eljárási iratokat elérhetővé tette a sajtó számára. De még ha így is történt, a dokumentumok átadása a svájci jog alapján nem minősült jogellenes cselekménynek. A szövetségi bíróság szimplán azt róta fel a kérelmezőnek, hogy nem biztosította, hogy a média a dokumentumokat diszkrét és visszafogott módon használja fel (96. bek.). A Bíróság leszögezte, hogy a kérelmező nem vonható felelősségre a média magatartásáért, a nyilvánosságnak pedig joga van ahhoz, hogy információkat kapjon az igazságügyi hatóságok tevékenységéről (97. bek.). Tekintettel arra,

hogy a sajtó a kérelmező nyilatkozatait a megjelent cikkekben is felhasználta az általa adott interjúkat követően, a Bíróság úgy vélte, hogy a kérelmező nem vonható felelősségre az újságcikkek miatt (98. bek.). Nem volt tehát felelős a sajtókampányért, amely a bírósági eljárással párhuzamosan zajlott annak érdekében, hogy befolyásolja az ügygel foglalkozó bíróságot (99. bek.). Ezenkívül az észrevételei nem voltak sem túlzóak, sem bántóak. Tény, hogy a kérelmezővel szemben nem indítottak rágalmozás miatt eljárást, és a személyiségi jogi pertől is elálltak. Emellett nem nyújtott be panaszt sem az ügyészség, sem a vizsgálatban részt vevő más személy (100. bek.). A Bíróság végül hangsúlyozta, hogy bár a kérelmezőre kiszabott bírság önmagában szerény volt, mégis szimbolikus jelentősége volt (101. bek.). Mindezek alapján nem állt fenn „nyomós társadalmi érdek” a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságának korlátozására, és a svájci hatóságok nem adtak megfelelő és elégséges indokot annak igazolására (102. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Schöpfer v. Switzerland (33. bek.); Nikula v. Finland (46., 51. bek.); Amihalachioaie v. Moldova (27., 36. bek.).

Címkék: ügyvédek véleménynyilvánítási szabadsága; igazságszolgáltatás szereplőinek bírálhatósága, ügyészek; bírósági eljárások²⁹

Schmidt v. Austria

(Application no. 513/05., 2008. július 17-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező ügyvéd egy ügyfelet képviselt egy szabálysértési eljárásban, amely a fagyasztott élelmiszerek címkézésére vonatkozó rendelet állítólagos megsértése miatt indult. Ennek során az ügyvéd egy írásbeli beadványában azzal vádolta a bécsi élelmiszer-ellenőrző hatóságot, hogy egy szakértői véleménnyel trükközni próbált az ügyfelével. Emiatt a bécsi ügyvédi kamara fegyelmi eljárás keretében írásbeli megrovásban részesítette. Az indokolás szerint a kérelmező becsületsértő és becsmérlő kifejezésekhez folyamodott. A beadványában nem jelzett semmilyen tényt vagy körülményt, amely indokolta volna a „trükközni próbáltak az ügyfelével” kifejezés használatát. A kérelmező, ha indokolt lett volna ez a gyanú, szabadon eljárást kezdeményezhetett volna hivatali visszaélés miatt. Összefoglalva, a kérelmező megsértette a hatóság becsületét és jó hírnevét.

²⁹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-84003>

Tényállás

A kérelmező ügyvéd

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság 4:3 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bíróság ezúttal is emlékeztetett arra, hogy bár az ügyvédek minden bizonnyal jogosultak kommentálni a nyilvánosság előtt az igazságszolgáltatást, a kritikájuk nem léphet túl bizonyos határokat (36. bek.). Jelen esetben a hatóság jó hírneve védelmének követelményeit nem a sajtószabadság vagy a közérdeklődésre számot tartó témák nyílt megvitatásának érdekében kell összevetni (38. bek.). A Bíróság megállapította, hogy a szabálysértési eljárás, amelynek lefolytatására a bécsi élelmiszer-ellenőrző hatóság rendelkezett hatáskörrel, funkcióját tekintve a büntetőeljáráshoz hasonlított. Ennek kapcsán emlékeztetett arra, hogy fokozott védelmet kell biztosítani azon kijelentéseknek, amelyekben a vádlott az ügyészt bírálja, szemben a bíróra vagy a bíróság egészére vonatkozó szóbeli támadásokkal (39. bek.). A kifogásolt kijelentés nem minősült személyes sértésnek, hanem az élelmiszer-ellenőrző hatóság eljárásban tanúsított magatartása ellen irányult (40. bek.). A hazai hatóságok döntő súlyt tulajdonítottak annak a ténynek, hogy a kérelmező nem jelzett semmilyen tényt vagy körülményt, amelyek indokolták volna a kifogásolt kifejezés használatát. A Bíróság elismerte, hogy a kérelmező az állításait valóban nem támasztotta alá tényekkel. A beadványában nem részletezte, miért gondolta úgy, hogy a hatóság ügyfelének megvádolása során helytelenül járt el (41. bek.).

Jelen esetben nem egy büntetőjogi szankció volt a kérdés, hanem egy fegyelmi büntetés. A Bíróság hozzátette, hogy az ügyvédek különleges státusszal rendelkeznek, és központi helyet foglalnak el az igazságszolgáltatásban, amely helyzet megmagyarázza az ügyvédi kamara tagjai magatartásának szokásos korlátozásait (42. bek.). Ami a büntetés arányosságát illeti, a kérelmezővel szemben a legenyhébb szankciót alkalmazták írásbeli megrovás formájában (43. bek.). Összegezve, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a hazai hatóságok „megfelelő és elégséges” indokokat adtak döntésüknek, és nem lépték túl a mérlegelési jogkörüket (44. bek.). Az ítélethez egy különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Schöpfer v. Switzerland (29., 33. bek.); Nikula v. Finland (45-46., 48., 50. bek.).

Címkék: ügyvédek véleménynyilvánítási szabadsága; hatóságok jó hírneve³⁰

Alfantakis v. Greece

(Application no. 49330/07., 2010. február 11-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező egy népszerű görög énekes ügyvédje volt egy jelentős médiavisszhangot kapott büntetőügyben, amelyben az énekes csalással és okirathamisítással vádolta a feleségét. Az ügyész indítványára az athéni fellebbviteli bíróság úgy döntött, hogy nem vonja őt felelősségre. Az ügyvéd ezután élőben szerepelt vendégként egy televíziós hírműsorban, ahol a büntetőeljárást úgy kommentálta, hogy „nevetett” az ügyész indítványán, amit „irodalmi véleményként” írt le, amely megvetést mutatott ügyfele irányában. Az ügyész polgári jogi kártérítési pert indított arra hivatkozva, hogy az ügyvéd kijelentései sértőek és rágalmazóak. A kérelmezőt kártérítés megfizetésére kötelezték.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kormány azzal érvelt, hogy az ügy ugyan egy ismert énekeshez kapcsolódott, de nem érintett politikai, gazdasági vagy művészeti érdeket, sokkal inkább az illető magánéletével függött össze. A kérelmező a nyilatkozatokat nem a bírósági eljárás során, hanem egy televíziós vita keretében mondta el. Az ügyész nem tekinthető politikai szereplőnek, és a kérelmező sem általánosságban kritizálta az igazságszolgáltatás működését, hanem kifejezetten a sértettet célozta, vitatva hivatásbeli képességeit (22. bek.). A Bíróság szerint a rágalmazás vagy becsületsértés miatt indult eljárásban számos más tényezőt is figyelembe kell vennie a kifogásolt intézkedés arányosságának értékelése során. Először is, figyelemmel a kérdéses kijelentések terjesztésének módjára, különbséget kell tenni az élő közvetítés és a felvételtől közvetített műsor között. Az élő adásban elhangzó szóbeli kijelentések kapcsán a Bíróság rámutatott, hogy a résztvevőknek nincs lehetősége azok újrafogalmazására, finomítására vagy eltávolítására, mielőtt azok nyilvánosságra kerülnének (26. bek.).

³⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-87592>

A Bíróság emlékeztetett arra is, hogy figyelembe kell venni az igazságszolgáltatás társadalomban betöltött különleges szerepét, továbbá a bírák és az ügyészek tevékenységének az állampolgárok bizalmát kell élveznie. Ennélfogva meg kell védeni őket a bizalmat romboló megalapozatlan támadásoktól, különös tekintettel arra a tényre, hogy a kritizált bírák diszkrécióra kötelesek, ami kizárja válaszájukat. Ezenkívül az ügyvédek különleges státusszal rendelkeznek, és központi helyet foglalnak el az igazságszolgáltatásban, mivel ők a közvetítők az állampolgárok és a bíróságok között. Ugyanakkor a véleménynyilvánítás szabadsága az ügyvédekre is vonatkozik, akik jogosultak kommentálni a nyilvánosság előtt az igazságszolgáltatást, de a kritika nem léphet túl bizonyos határokat. Megfelelő egyensúlyt kell teremteni a különböző érdekek között, így a nyilvánosság azon joga, hogy tájékoztassák az igazságszolgáltatás működésének kérdéseiről, valamint a megfelelő igazságszolgáltatás követelményei, a jogi szakma méltósága és a bírák jó hírneve között (27. bek.).

Jelen esetben nem volt vitatott, hogy a beavatkozás az ügyész jó hírneve védelmének legitim célját szolgálta (29. bek.). A kérelmezőt nem elítélték, hanem polgári jogi kártérítésre kötelezték az ügyész személyiségi jogainak megsértése miatt. Nem szabad szem elől téveszteni, hogy a kifogásolt kijelentések az igazságszolgáltatás egyik tagját célozták, amely negatív következményekkel járt mind a szakmai megítélésére, mind az igazságszolgáltatás megfelelő működésébe vetett közbizalomra (30. bek.). Azonban ahelyett, hogy az athéni fellebbviteli bíróság megbizonyosodott volna a kérelmező által használt kifejezések jelentéséről és hatásáról, a saját értelmezésére támaszkodott, hogy a kifejezések mit foglalhattak magukban. Ennek során a hazai bíróság különösen szubjektív szempontokra hivatkozott, és a kérelmezőnek olyan szándékokat tulajdonított, amelyek valójában nem léteztek (31. bek.). Ezenkívül a bíróság nem tett különbséget tényállítások és értékítéletek között, csupán a vitatott kifejezések – „amikor elolvastam nevettem”, „irodalmi vélemény” – által okozott hatást vizsgálta, azaz, hogy alkalmas lehetett-e arra, hogy a sértett becsületét aláássa (32. bek.).

A görög bíróságok azt is figyelmen kívül hagyták, hogy a büntetőügy, amelyben a kérelmező az énekesnő ügyvédje volt, már korábban felkeltette a média érdeklődését. Ebben a kontextusban a kérelmező televíziós hírműsorban való szereplését inkább az a szándék vezérelte, hogy érvekkel nyilvánosan megvédje ügyfele érdekeit egy közérdekű ügyben, semmint az a cél, hogy közvetlenül az ügyész személyét támadja. Végül nem vették figyelembe azt a tényt sem, hogy a kijelentéseket élő hírműsorban tette – amelynek célja a vélemények szabad cseréjének elősegítése – emiatt nem volt lehetősége azok visszavonására, vagy javítására (33. bek.). A fentiekre tekintettel a Bíróság kimondta, hogy a hatóságok nem

adtak „megfelelő és elégséges” indokot a kérelmező polgári jogi kártérítés megfizetésére való kötelezésére, és nem felelt meg „nyomós társadalmi érdeknek” (34. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Schöpfer v. Switzerland (33. bek.); Feldek v. Slovakia (75-76. bek.); Gündüz v. Turkey (49. bek.); Amihalachioaie v. Moldova (27-28. bek.); Rizos and Daskas v. Greece (43. bek.); Lionarakis v. Greece (Application no. 1131/05., 2007. július 5., 44. bek.).

Címkék: ügyvédek véleménynyilvánítási szabadsága; ügyészek bírálhatósága; bírósági eljárások³¹

Kincses v. Hungary

(Application no. 66232/10., 2015. január 27-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező ügyvéd 2003 márciusában a Battonyai Kerületi Bíróság előtt egy polgári perben egy vadásztársaságot képviselt. Az ügyvéd fellebbezést nyújtott be a másodfokon eljáró Békés Megyei Bírósághoz, amelyben az elsőfokú eljárás felülvizsgálata mellett azt is kérte, hogy vizsgálják meg az eljáró bíró szakmai hozzáértését, akit elfogultsággal vádolt. Az indítvány beérkezését követően a bíróság a Békés Megyei Ügyvédi Kamarának továbbította a fellebbezést, mivel úgy vélte, hogy az ügyvéd által tett állítások alkalmasak fegyelmi eljárás megindítására. A kamara szándékos fegyelmi vétség elkövetése miatt 170.000 forint bírság megfizetésére kötelezte. A testület szerint az ügyvédet nem azért bírságolták meg, mert megkérdőjelezte az elsőfokú bíró szakmai kompetenciáját, hanem az általa használt hangnem miatt, amivel megsértette a bíróság méltóságát. Az ügyvéd a döntés bírósági felülvizsgálatát kérte, ám azt a Fővárosi Bíróság 2009. júniusi határozatával elutasította. A bíróság nem értett egyet az ügyvéd azon állításával, hogy a kifogásolt kijelentésekkel csupán eljárási jogait gyakorolta, vagyis, hogy az eljáró bíró kizárását kérte elfogultság miatt. A bíróságot mint intézményt – és nem csupán az eljáró bírót – azzal vádolta, hogy kijátsszák a törvényt. A kérelmező felülvizsgálatra vonatkozó kérelmét 2010 áprilisában a Legfelsőbb Bíróság is elutasította. Az indokolás szerint a fellebbezésben foglalt megjegyzések – mivel azt az elsőfokú eljárás után nyújtotta be – nem tekinthetők az eljáró bíró elleni elfogultsági indítványnak. Hozzátette, a fegyelmi intézkedés oka a beadványának hangneme és nem az volt, hogy megkérdőjelezte a bíró szakmai hozzáértését.

³¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-97289>

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint azzal, hogy az igazságszolgáltatás méltóságának megsértése miatt fegyelmi vétségért megbírságotlák, megsértették azt a jogát, hogy ügyvédként szabadon fejezhesse ki magát (16. bek.). A Bíróság szerint meg kell vizsgálni, hogy a nemzeti hatóságok megfelelő egyensúlyt teremtettek-e a bíróságok tekintélyének védelmének szükségessége és a kérelmező véleménynyilvánítási szabadsága között (28. bek.). Emlékeztetett arra, hogy „az igazságszolgáltatás tekintélye” kifejezés elsősorban azt foglalja magában, hogy a bíróságok – a széles közvélemény által elfogadva – a megfelelő fórumai a jogok és kötelezettségek megállapításának és a vitás kérdések elrendezésének, illetve, hogy a széles nyilvánosságnak tisztelete és bizalma kell, hogy legyen az igazságszolgáltatás működése iránt (31. bek.). A bíróságok munkájának közbizalmat kell élveznie, ezért meg kell védeni a megalapozatlan támadásokkal szemben. A bíróságok azonban, mint minden más közintézmény, nem lehetnek védettek a kritikától és az ellenőrzéstől. Miközben a felek a jogaik védelme érdekében minden bizonnyal jogosultak kommentálni az igazságszolgáltatást, a kritikájuk nem léphet túl bizonyos határokat (32. bek.). Világos különbséget kell tenni a bírálat és a sértés között. Ha bármely kifejezési forma egyedüli célja a bíróság vagy a bíróság tagjainak megsértése, a megfelelő büntetés elvben nem jelenti a 10. cikk megsértését (33. bek.).

Továbbá, az ügyvédek különleges státusszal rendelkeznek, és központi helyet foglalnak el az igazságszolgáltatásban, mivel ők a közvetítők a nyilvánosság és a bíróságok között. Ezért joggal várható el tőlük, hogy hozzájáruljanak az igazságszolgáltatás megfelelő működéséhez, és fenntartsák a közvélemény belé vetett bizalmát. Az ügyvédek szerepe, hogy megvédjék ügyfeleik érdekét, magában foglalja a választásukat egy érv fontosságát és hasznosságát illetően. Kényes helyzetben találhatják magukat, amikor el kell dönteniük, kifogásolják-e vagy panaszolják-e a bíróság magatartását vagy sem, szem előtt tartva az ügyfél érdekeit. Az igazságszolgáltatásba vetett közbizalomra tekintettel rendelkezniük kell azzal a bizalommal, hogy képesek a jogi szakma hatékony képviselőire. Ebből következően, még egy viszonylag enyhe büntetés bármilyen „dermesztő hatását” is fontos tényezőként kell figyelembe venni a bíróságok és az ügyvédek közötti megfelelő egyensúly megteremtésekor (34. bek.). A Bíróság azt is megismételte, hogy bár a jogászok bizonyosan jogosultak kommentálni a nyilvánosság

előtt az igazságszolgáltatást, a kritikájuk nem léphet túl bizonyos határokat. Megfelelő egyensúlyt kell teremteni a különböző érdekek – a nyilvánosság bírósági döntésekről szóló információkhoz való hozzáféréseinek joga, a megfelelő igazságszolgáltatás követelményei és a jogi szakma méltósága – között (38. bek.).

Jelen esetben a kérelmező egy ügyfél jogi képviselőjeként járt el egy polgári eljárásban. Az általa írt írásbeli beadványban az eljáró bírót szakmai hozzá nem értéssel vádolta. Ennélfogva a megfelelő igazságszolgáltatás védelmének követelményeit és a jogi szakma méltóságát nem a közérdeklődésre számot tartó témák nyílt megvitatásának érdekével vagy a sajtószabadsággal kell összevetni (39. bek.). A Bíróság hozzátette, a kifogásolt megjegyzések nem csak az ítélet indokolását kritizálták, hanem azok az eljáró bíró szakmai képességének lekicsinylésével értek fel, illetve arra utaltak, hogy a bíróság kijátszotta a törvényt. Semmi nem utalt arra, hogy a kérelmező ne tudta volna a kifogásolt nyelvezet használata nélkül kifejezni a határozattal szembeni érdemi kritikáját (40. bek.). A Bíróság rámutatott, a kérelmezőt ügyvédként kötötték a szakmai etikai szabályok, és joggal várható el tőle, hogy hozzájáruljon az igazságszolgáltatás megfelelő működéséhez, és fenntartsa a közvélemény belé vetett bizalmát (41. bek.). A kérelmezőt csak megbírságotlák, amelynek összege nem volt túlzott, a fegyelmi eljárás pedig nem járt következményekkel hivatásának gyakorlására (42. bek.). A Bíróság ezért úgy vélte, hogy a fegyelmi tanács és a hazai bíróságok által a beavatkozás igazolására felhozott indokok elégségesek és megfelelőek, és a kérelmezőre alkalmazott szankció nem volt aránytalan az elérni kívánt törvényes céllal. A beavatkozás ezért „szükségesnek tekinthető egy demokratikus társadalomban” (43. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Schöpfer v. Switzerland (29. bek.); Nikula v. Finland (48. bek.); Skalka v. Poland (34. bek.); Kyprianou v. Cyprus (175. bek.); Saday v. Turkey (Application no. 32458/96., 2006. március 30.; 43. bek.); Schmidt v. Austria (36. bek.); Žugić v. Croatia (42. bek.).

Címkék: ügyvédek véleménynyilvánítási szabadsága; igazságszolgáltatás szereplőinek bírálhatósága, bírák; bírósági eljárások³²

Martin v. Hungary

(Application no. 69582/13., 2015. április 7-i döntés)

Tényállás

³² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-150673>

A kérelmező ügyvéd egy társaság jogi képviselőjeként járt el egy, a Baranya Megyei Bíróság előtt folyó orvosi műhibaperben, amely ügyben az elsőfokon eljáró bíró 2009. február 6-án az alperest kártérítés megfizetésére kötelezte. Az ügyvéd az ítélet ellen fellebbezést nyújtott be, amiben többek között a következőket írta: „a bíróság az ítéletében ’álmodta’, hogy a felperesnek fájdalmai voltak [...] a bíró ismét álmodott valamit az ítéletében, és azt, hogy a szakértői vélemény nincs is ott [...] a bíró súlyosan elfogult az alperesekkel és a jogi képviselőjünkkel szemben, figyelmen kívül hagyva a szakértői véleményt”. Egy későbbi beadványában azt is hozzátette, hogy a súlyos jogszabálysértés nem magyarázható egy tapasztalatlan bíró hibájával, mivel az ítéletet a megyei bíróság több éves tapasztalattal rendelkező bírója hozta. Egy másik ugyanazon bíróság és bíró előtt folyó ügyben az ügyvéd által képviselt felperesek elfogultságra hivatkozva indítványt nyújtottak be a bíró kizárása iránt. Azzal érveltek, hogy az első eljárásban ellenszenvet tanúsított a kérelmező iránt. 2009. március 24-én a kérelmező panaszt tett a megyei bíróság elnökénél büntetendő magatartással gyanúsítva az eljáró bírót, aki ellen nyomozás indult, amit végül megszüntettek.

A bíró panasza nyomán a Pécsi Ügyvédi Kamara fegyelmi eljárás indított az ügyvéd ellen, és a fegyelmi tanács fegyelmi vétség elkövetése miatt 120.000 forintra bírságolta. Az Országos Ügyvédi Kamara hatályon kívül helyezte a határozatot, és az ügyet visszaküldte az elsőfoknak, ám a megismételt eljárásban a kérelmezőt ismét 120.000 forintra büntették. Az indokolás szerint az ügyvéd által a különböző beadványokban használt kifejezések a bíróság és az eljáró bíró elleni személyes támadásnak minősültek, valamint az ügyvéd nem tisztelte a bíróság méltóságát, és megtagadta a bírónak kijáró tiszteletet. Ez fegyelmi vétség volt, amellyel megsértette a releváns etikai szabályokat. A fegyelmi tanács elutasította a kérelmező azon érvét, hogy a kijelentéseit a véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányos joga védte. A határozatot másodfokon is helybenhagyták, majd a kérelmező kérte annak bírósági felülvizsgálatát. A Fővárosi Ítéltábla a 2012. szeptember 25-i döntésében helybenhagyta a fegyelmi intézkedést. A bíróság úgy ítélte meg, hogy az ügyvéd véleménynyilvánítási szabadságába történő beavatkozás indokolt volt, mert a tiszteletlen hangneme alkalmas volt az igazságszolgáltatás tekintélyének aláásására. A kérelmező felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a Kúriához, amit 2013. április 10-én elutasított.

Az eljáró szerv

II. Szekció, mint Bizottság

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint azzal, hogy fegyelmi vétségért, a bíróság méltóságának tiszteletben nem tartása miatt megbírságolták, megsértették azon jogát, hogy ügyvédként szabadon fejezhesse ki magát (14. bek.). Az ügyvel kapcsolatban a bíróról és a bíróságról tett kijelentések miatt rá kiszabott szankcióval megsértették a 10. cikket (15. bek.). A Bíróság azonban egyetértett azzal, hogy a kifogásolt állításokat sértő hangnemben fejezték ki, megtagadva a bírónak kijáró tiszteletet, azzal vádolva őt, hogy kitalált elemeket épített be az ítéletbe. Semmi sem utal arra, hogy a kérelmező ne tudta volna érdemi bírálatát a kifogásolt nyelvezet használata nélkül megfogalmazni. Ami a kiszabott szankció természetét és súlyosságát illeti, a Bíróság rámutatott, hogy a kérelmezőt csak megbírságolták – amelynek összege nem volt túlzott – egy fegyelmi eljárás keretében, amit nem hoztak nyilvánosságra, és nem járt következményekkel hivatásának gyakorlására (18. bek.).

A Bíróság úgy vélte, hogy a hazai bíróságok indokai „megfelelőek és elégségesek”, és a kiszabott bírság sem volt aránytalan az elérni kívánt céllal, vagyis az igazságszolgáltatás tekintélyének fenntartásával. Ezért a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozás „szükséges volt egy demokratikus társadalomban” (19. bek.). Mindezek alapján a Bíróság a kérelmet nyilvánvalóan megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdése alapján elutasította (20., 23. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

A. v. Finland (Application no. 44998/98., 2004. január 8.).

Címkék: ügyvédek véleménynyilvánítási szabadsága; igazságszolgáltatás szereplőinek bírálhatósága, bírák; bírósági eljárások³³

Morice v. France

(Application no. 29369/10., 2015. április 23-i ítélet)

Tényállás

1995-ben Dzsibutitól nem messze holtan találtak egy francia bírót. A dzsibuti csendőrség vizsgálata szerint a bíró öngyilkos lett. Az özvegye vitatva ezt panaszt nyújtott be magánfélként, és a kérelmező ügyvédet hatalmazta meg, hogy az eljárásban képviselje őt. 1997-ben nyomozás indult, amelynek lefolytatására két vizsgálóbírót jelöltek ki. 2000 júniusában az ügyet a fellebbviteli bíróság vádemelési osztálya egy másik vizsgálóbíróhoz tette át. Az új bíró megállapította, hogy egy helyszíni szemle során készült videofelvételt nem

³³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-154274>

csatolták a nyomozati iratokhoz, és azt nem vették nyilvántartásba. A felvételt tartalmazó kazettát később egy borítékban küldték meg a bírónak a dzsibuti ügyész kézzel írt jegyzetével együtt. 2000 szeptemberében a kérelmező az egyik kollégájával levelet írt a francia igazságügy-miniszternek, amelyben azt állították, hogy a két korábbi vizsgálóbíró magatartása „teljesen ellentétes a pártatlansággal és a méltányosság elvével”, és kérték, hogy vizsgálják ki a nyomozás során napvilágra került hiányosságokat. A következő nap a Le Monde egy cikke – közölve a levél kivonatát és az ügyvéd újságírónak tett nyilatkozatát – azt állította, hogy az özvegy ügyvédei erőteljesen kritizálták a bírókat az igazságügy-miniszter előtt. A cikk arra is utalt, hogy az egyik korábbi vizsgálóbíróval szemben egy másik ügyben dokumentumok eltűnése miatt fegyelmi eljárás indult, ahol a magánfeleket szintén a kérelmező ügyvéd képviselte. 2000 októberében a két korábbi vizsgálóbíró büntetőjogi panaszt nyújtott be köztisztviselő nyilvános becsmérlése miatt. A kérelmezőt végül a rouen-i fellebbviteli bíróság bűnrészesség miatt bűnösnek találta, és 4000 euró pénzbírságra, valamint 7500 euró kártérítésre kötelezte. A bíróság szerint annak állítása, hogy egy vizsgálóbíró magatartása „teljesen ellentétes a pártatlanság és a méltányosság elvével”, önmagában különösen rágalmozó vád. A kérelmező a vizsgálóbírák hivatásbeli és erkölcsi integritásának támadásával egyértelműen túllépte a megengedett kritika jogát.

Az eljáró szerv

Nagykamara

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság megismételte, ahhoz, hogy a nyilvánosság tagjainak bizalma legyen az igazságszolgáltatásban, az ügyvédeknek rendelkezniük kell azzal a bizalommal, hogy képesek a jogi szakma hatékony képviselőire (132. bek.). A magatartásuk ugyan korlátozások alá vannak vetve, de különleges jogokat és privilégiumokat is élveznek, többek között általában bizonyos mozgástérrel rendelkeznek a bíróság előtt használt érveket tekintve (133. bek.). Következésképpen, a véleménynyilvánítás szabadsága az ügyvédek is megilleti, akik jogosultak kommentálni a nyilvánosság előtt az igazságszolgáltatást, feltéve hogy a kritikájuk nem lép túl bizonyos határokat. Az ilyen szabályok hozzájárulnak a bíróságok öncélú és megalapozatlan támadásokkal szembeni védelméhez, amelyeket az a cél vezérelhet, hogy a bírósági vitát a médiában folytassák le (134. bek.). Másrészt, a véleménynyilvánítás szabadságának kérdése kapcsolódik a jogi szakma függetlenségéhez, amely elengedhetetlen a tisztességes igazságszolgáltatás hatékony működéséhez. Ezért csak kivételes esetekben

fogadható el a védők véleménynyilvánítási szabadságának – akár rendkívül enyhe büntetőjogi szankció általi – korlátozásáról, hogy az szükséges egy demokratikus társadalomban (135. bek.).

Különbséget kell tenni azonban aszerint, hogy az ügyvéd a tárgyalóteremben vagy máshol fejezi-e ki magát (136. bek.). Ami a tárgyalótermi magatartást illeti, mivel az ügyvéd véleménynyilvánítási szabadsága felvetheti az ügyfele tisztességes eljárásának kérdését, a méltányosság elve is az érvek felek közötti szabad és erőteljes cseréje mellett szól. Az ügyvédeknek kötelessége buzgón védeni az ügyfelek érdekét (137. bek.). Rátérve a tárgyalótermen kívül tett nyilatkozatokra, a Bíróság szerint a védőügyvéd megjelenhet televíziós hírekben, vagy nyilatkozatot tehet a sajtóban, és az ilyen csatornákon keresztül tájékoztathatja a nyilvánosságot azokról a hiányosságokról, amelyek valószínűleg aláássák a tárgyalást megelőző eljárásokat. A Bíróság ennek kapcsán leszögezte, hogy egy ügyvéd nem tehető felelőssé egy közzétett „interjú” minden állításáért, különösen, ahol a sajtó a nyilatkozatokat megszerkesztette. Az ügyvédek nem tehetők jogosan felelőssé a sajtó tevékenységéért. Hasonlóképpen, ha az ügy széles körben elterjedt a médiában, egy ügyvédet nem lehet megbüntetni a nyomozás titkosságának megsértéséért, amikor csupán személyes megjegyzéseket tett olyan információkról, amelyek már ismertek voltak az újságírók számára. Ennek ellenére egy ügyvédnek, amikor nyilvános kijelentéseket tesz, megfontoltnak kell lennie a folyamatban lévő nyomozás titkossága kapcsán (138. bek.). Az ügyvédek nem tehetnek olyan megjegyzéseket, amelyek átlépik a vélemények megengedett kifejezését (139. bek.).

(I) A kérelmező jogállása mint ügyvéd. A Bíróság leszögezte, hogy az ügyvédek nem lehetnek egyenlők az újságírókkal, mert a pozíciójuk és a szerepük eltérő a bírósági eljárásban. Az ügyvédek az igazságszolgáltatási rendszer főszereplői, hiszen közvetlenül részt vesznek annak működésében, és a fél védelmében. Ezért nem lehet egyenlőnek tekinteni egy külső tanúval, akinek feladata a nyilvánosság tájékoztatása (148. bek.). Bár nem volt vitatott, hogy a kifogásolt megjegyzések az eljárás keretében hangzottak el, a kérelmező kijelentései közvetlenül nem járultak hozzá az ügyfele védelméhez, mivel a nyomozást ekkor már egy másik bíróra bízta, aki nem volt a kritika tárgya (149. bek.).

(II) Hozzájárulás egy közérdekű ügyről szóló vitához. A Bíróság elismerte, hogy az eset már kezdetektől fogva jelentős figyelmet kapott a médiában (151. bek.). A közvéleménynek jogos érdeke fűződik a büntetőeljárásokkal kapcsolatban rendelkezésre álló és elérhető információkhoz, és a bíróságok működését érintő megjegyzések közérdekű kérdéshez

kapcsolódnak (152. bek.). A kérelmező megjegyzései így egy közérdekű ügyről szóló vita keretébe estek (153. bek.).

(III) A kifogásolt megjegyzések természete. A Bíróság szerint a kijelentések inkább értékítéletek voltak, mint pusztán tényállítások, mivel azok főként a vizsgálóbírók nyomozás során tanúsított magatartását értékelték átfogóan (156. bek.). Az a tény, hogy a vizsgálóbírák az új bírónak nem továbbítottak egy fontos bizonyítékot, és nem vették nyilvántartásba – amit a bíró az aktában is rögzített – nemcsak alátámasztott, de elég súlyos is volt (158. bek.). Az általa használt kifejezések kellően szoros kapcsolatban voltak az eset tényeivel, így azok nem tekinthetők megtévesztőnek vagy indokolatlan támadásnak. A „maró hangnem” használata egy bírót célzó kijelentésben nem összeegyeztethető a 10. cikk rendelkezéseivel (161. bek.).

(IV) Az ügy körülményei. (a) *Az általános háttér figyelembe vételének szükségessége.* A fellebbviteli bíróságnak az idézett kijelentést az ügy körülményeinek fényében kellett volna értékelnie, különösen azért, mert a valóságban az nem a cikk szerzőjének tett kijelentés volt, hanem egy kivonat az igazságügy-miniszternek küldött levélből. Továbbá, amikor a kérelmező válaszolt a kérdéseire, az újságíró már saját forrásból tájékozódott a miniszternek küldött levélről. E tekintetben a Bíróság kimondta, hogy az ügyvédek nem tehetők felelőssé a sajtó tevékenységéért, vagy mindazért, ami egy sajtó által közzétett interjúban megjelenik (162. bek.). A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kérelmező kijelentéseit nem lehet pusztán a bíró iránti személyes gyűlölet, vagyis a kettőjük közti antagonisztikus kapcsolat kifejezésére korlátozni, mivel azok szélesebb kontextusba estek (166. bek.). Bár a kérelmező megjegyzéseinek bizonyosan van negatív jelentése, és annak ellenére, hogy némileg ellenséges természetűek és súlyosak voltak, azok az igazságügyi vizsgálat működését érintették, amely közérdekű kérdés. Továbbá, egy ügyvéd számára lehetővé kell tenni, hogy felhívja a közvélemény figyelmét az igazságügyi rendszer esetleges hiányosságaira (167. bek.).

(b) *Bíróságok tekintélyének fenntartása.* A Bíróság szerint a bírák beszédekor nemcsak az illető személy fejezi ki magát, hanem rajta keresztül az egész igazságszolgáltatási rendszer is, míg az ügyvédek csupán a saját és az ügyfeleik nevében beszélnek. Bár szükséges lehet a bíróságokat megvédeni a súlyosan károsító támadásoktól, amelyek lényegében megalapozatlanok, ez nem lehet olyan hatással, amely tiltja az egyéneket nézeteik kifejtésében az igazságszolgáltatási rendszer működésével kapcsolatos közérdekű ügyekben (168. bek.). Továbbá, a kérelmező megjegyzései nem voltak alkalmasak a bírósági eljárás megfelelő lefolytatásának aláásására, mivel a bíróság az ügyet visszavonta a két

vizsgálóbírótól. A kifogásolt megjegyzések sem az új vizsgálóbírót, sem a bíróságokat nem célozták semmilyen módon (169. bek.). Mindazonáltal a Bíróság hangsúlyozta az igazságszolgáltatás tekintélye fenntartásának fontosságát, és azt, hogy a bíróságok megfelelő működése nem lehetséges az igazságszolgáltatási rendszer főszereplői közötti, kölcsönös tiszteleten alapuló kapcsolatok nélkül (170. bek.).

(c) *A rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségek használata.* A Bíróság megjegyezte, hogy a rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségek használatának és a véleménynyilvánítás szabadságának nem ugyanaz a célja, és azok nem felcserélhetőek. Egy ügyvédnek az ügyfél megvédését nem a médiában kell lefolytatnia – csak igen különleges körülmények között – hanem az illetékes bíróságokon. Jelen esetben nyilvánvaló, hogy a kérelmező eredeti szándéka az volt, hogy az ügyet a rendelkezésre álló jogorvoslati eszközök igénybevételével oldja meg. Ám a kifogásolt probléma felmerülésekor az ügyet már visszavonták a bíraktól (171. bek.). Továbbá az igazságügyi miniszterhez benyújtott nyomozás iránti kérelem nem minősül bírósági jogorvoslatnak, hanem pusztán egy vizsgálat iránti kérelemnek (172. bek.).

(d) *Következtetések.* A Bíróság kimondta, hogy a kérelmező megjegyzései nem minősültek a bíróság intézkedéseit súlyosan károsítónak, és lényegében megalapozatlanul támadónak, de a bírakat érintő kritikák az igazságszolgáltatási rendszer működését érintő, közérdekű ügyről szóló vita részét képezték egy olyan ügy keretében, amely kezdetektől fogva nagy médiavisszhangot kapott (174. bek.).

(V) Kiszabott szankciók. A Bíróság rámutatott, hogy a véleménynyilvánítás szabadságába történő beavatkozás „dermesztő hatással” járhat e szabadság gyakorlására, és a bíróság viszonylag mérsékelt természete nem elegendő a kockázat tagadásához. Egy ügyvédre kiszabott szankciónak is lehetnek bizonyos következményei, amelyek közvetlenek (fegyelmi eljárás) vagy közvetettek (a nyilvánosság és az ügyfelek beléjük vetett bizalma). A kiszabott szankció nem a „lehető legenyhébb” volt, hanem éppen ellenkezőleg jelentős, és a hazai bíróság az ügyvédi státuszára hivatkozva igazolta annak súlyosságát (176. bek.). A fentiekre tekintettel a kérelmező rágalmozásban való bűnrészesség miatti elítélése aránytalan beavatkozást jelentett a véleménynyilvánítási szabadságába, és nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (177. bek.). Az ítélethez két párhuzamos véleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Nikula v. Finland (49., 54-55. bek.); Steur v. the Netherlands (38. bek.); Amihalachioaie v. Moldova (28. bek.); Kyprianou v. Cyprus (174-175. bek.); Foglia v. Switzerland (86., 95. bek.); July and Sarl Libération v. France (66. bek.); Gouveia Gomes Fernandes and Freitas e

Costa v. Portugal (Application no. 1529/08., 2011. március 29.; 48. bek.); Mor v. France (Application no. 28198/09., 2011. december 15.; 43-44., 55-56., 59. bek.).

Címkék: ügyvédek véleménynyilvánítási szabadsága; igazságszolgáltatás szereplőinek bírálhatósága, bírák; bírósági eljárások³⁴

Peruzzi v. Italy

(Application no. 39294/09., 2015. június 30-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező ügyvéd 2001 szeptemberében egy levelet írt a legfelső bírói tanácsnak, amelyben panaszolta a luccai kerületi bíróság egyik bírójának magatartását. Ezt követően egy körlevélben a bíróság többi bírójának is elküldte az eredeti levél tartalmát anélkül, hogy a bíró nevére utalt volna. A körlevél első része részletesen bemutatta a bíró által meghozott döntéseket egy sor örökösödési eljárásban, míg a második rész azzal foglalkozott, amit az ügyvéd elfogadhatatlannak vélt a bíró magatartásában, beleértve a „szándékosan, rosszindulatból elkövetett hibákat, a súlyos gondatlanságot vagy az elkötelezettség hiányát”. A bíró – miután ő is kapott a körlevélből egy példányt – rágalmozás miatt büntetőjogi panaszt nyújtott be az ügyvéddel szemben, és becsületsértéssel is vádolta. A genovai kerületi bíróság az ügyvédet rágalmozás és becsületsértés miatt 4 hónap börtönbüntetésre ítélte. Az indokolás szerint az ügyvéd túllépte a bírálat jogának megengedett határait azzal, hogy azt állította, hogy a bíró „szándékosan” követett el hibákat, amely súlyos sértést jelentett a bíró méltóságára nézve. Nem volt kétséges, hogy a bíró volt a körlevélben megfogalmazott vádak tárgya. Az ügyvéd fellebbezése nyomán a genovai fellebbviteli bíróság 2007. márciusi ítélete kimondta, hogy panasz hiányában becsületsértés miatt nem indítható ellene eljárás. Az elsőfokon kiszabott szabadságvesztést 400 euró pénzbírságra enyhítette, továbbá az ügyvédet 15.000 euró nem vagyoni kártérítés megfizetésére kötelezte.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság 5:2 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

³⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-154265>

A jelen eset sajátossága, hogy a kérelmező ügyvéd volt, és a bíróval szembeni vita szakmai tevékenysége keretében robbant ki. Joggal várható el tőlük, hogy hozzájáruljanak az igazságszolgáltatás megfelelő működéséhez, és fenntartsák a közvélemény belé vetett bizalmát (50. bek.). A Bíróság hivatkozott a *Morice v. France* ügyre, amelyben összefoglalta, hogy a) az ügyvédek jogosultak kommentálni a nyilvánosság előtt az igazságszolgáltatást, feltéve hogy a kritikájuk nem lép túl bizonyos határokat; b) az ügyvédek szilárd ténybeli alap nélkül nem tehetnek olyan megjegyzéseket, amelyek átlépik a vélemények megengedett kifejezését; és c) az ügyvédek kijelentéseit általános kontextusban kell értékelni, különösen hogy azok félrevezetőnek vagy öncélú személyes támadásnak tekinthetőek-e, és hogy a használt kifejezések kellően szoros kapcsolatban voltak-e az eset tényeivel (51. bek.). Meg kell azt is jegyezni, hogy a bírót a tevékenységével összefüggésben rágalmazták (52. bek.).

A Bíróság nem fogadta el a kérelmező érvelését, hogy a körlevélben megfogalmazott kritikák nem közvetlenül a bíró, hanem általában az olasz igazságszolgáltatási rendszer ellen irányultak. A kérdéses levél egész részeket tartalmazott abból a levélből, amit az ügyvéd a legfelsőbb bírói tanácsnak írt, és amelyben a bíró magatartására panaszkodott. Emellett összefoglalta a bírósági jogvita lényegét, ahol a bíró szerinte igazságtalan döntéseket hozott (54. bek.). Bár a levél második része „általános szempontok” formájában íródott, azt csak a bíró viselkedésének kritikájaként lehet értelmezni, noha ezt kifejezetten nem említette (55. bek.). A Bíróság ezért annak megállapítására törekedett, hogy a panaszok túllépték-e a megengedett kritika határait egy demokratikus társadalomban (56. bek.).

Az ügyvéd által tett első kritika, miszerint a bíró igazságtalan és önkényes döntéseket hozott, nem minősült túlzott kritikának, mivel a megjegyzések értékítéletet képeztek, és volt némi ténybeli alapjuk tekintettel arra, hogy a kérelmező képviselte az egyik felet a kérdéses örökösödési eljárásban (58-59. bek.). Azonban a második kritika, amely szerint a bíró „elfogult” volt, és a hibákat „szándékosan rosszindulatból, súlyos gondatlanságból vagy az elkötelezettség hiányából” követte el, azt jelentette, hogy figyelmen kívül hagyta az etikai kötelezettségeit mint bíró, vagy még bűncselekményt is követett el. A kérelmező azonban nem próbálta meg bizonyítani a bírónak felrótt magatartásokat. Ráadásul a levelet anélkül terjesztette, hogy megvárta volna a legfelsőbb bírói tanács bíró ellen indított eljárásának kimenetelét (60. bek.).

A kérelmező a kifogásait nem a tárgyaláson vagy az örökösödési eljárás során fogalmazta meg (62. bek.). Ezenkívül a levelet a bírónak és a luccai kerületi bíróság számos bírójának is elküldte. A levél terjesztése egy olyan kis közösségben, mint a helyi bíróság, alááshatja a bíró jó hírnevét és szakmai tekintélyét (63. bek.). A Bíróság végül megállapította, hogy a

kérelmezőre elsőfokon kiszabott szabadságvesztés büntetést kis összegű pénzbírságra enyhítették. Hasonlóképpen, a bírónak megítélt 15.000 eurós kártérítési összeg sem tekinthető túlzottnak (64. bek.). A Bíróság így kimondta, hogy a kérelmező elítélése a körlevélben tett rágalmozó kijelentésekért és a büntetés kiszabása arányban állt az elérni kívánt törvényes célokkal, és az olasz bíróságok indokolása megfelelő és elégséges volt az intézkedések igazolására. A beavatkozás így szükséges volt egy demokratikus társadalomban mások jogainak védelme és a bíróságok tekintélyének és pártatlanságának fenntartása érdekében (66. bek.). Az ítélethez egy különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Níkula v. Finland (45. bek.); Steur v. the Netherlands (36. bek.); Morice v. France (134., 139. bek.).

Címkék: ügyvédek véleménynyilvánítási szabadsága; igazságszolgáltatás szereplőinek bírálhatósága, bírák; bírósági eljárások³⁵

1.5. Katonák és rendőrök

Engel and Others v. the Netherlands

(Application nos. 5100-5102/71., 5354/72., 5370/72., Series A no. 22., 1976. június 8-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező holland katonák egy katonáknak szóló folyóirat szerkesztői voltak. A lapban egy cikket tettek közzé, amelyben több parancsnokot is jogellenes magatartással vádoltak meg (megfélemlítés alkalmazása, hogy elfojtsák az elégedetlenséget, igazságtalan büntetések). A szervezetük parancsnoka úgy ítélte meg, hogy a cikk – a kiadvány többi írásához hasonlóan – aláássa a katonai fegyelmet, ezért a kérelmezőket megbüntették.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Nagykamara

A döntés

A Bíróság kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

³⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155712>

A Bíróság elismerte, hogy a büntetés beavatkozást jelentett a kérelmezők véleménynyilvánítási szabadságába, amelynek legitim célja a „zavargás megelőzése” volt (95., 97. bek.). A Bíróság szerint a „rend” fogalma nemcsak a közrendet jelenti, annak egy meghatározott társadalmi csoport keretein belül is érvényesülnie kell. Ez azért van így, mert egy csoporton – mint például a fegyveres erők – belüli zavar a társadalom egészének rendjére is hatással lehet. Ebből következően a beavatkozás célja a zavargás megelőzése volt a holland fegyveres erőkben (98. bek.). Bár a véleménynyilvánítás szabadsága a katonákra is ugyanúgy vonatkozik, mint más személyekre, a Bíróság megállapította, hogy a hadsereg megfelelő működése nehezen képzelhető el olyan szabályok nélkül, amelyek megakadályozzák, hogy a szolgálat tagjai – például írásokkal – aláássák a megkövetelt katonai fegyelmet, például írásokkal (100. bek.). A Bíróság hozzátette, egy olyan időszakban, amikor a szervezetnél a hangulat már kissé feszült volt, az írás kiadása és terjesztése gyújtó természetű volt. Ilyen körülmények között a hazai bíróság okkal feltételezte, hogy a kérelmezők megpróbálták aláásni a katonai fegyelmet, és ezért szükséges volt a szankciók kiszabása. Nem volt tehát kérdés, hogy a kérelmezőket megfosztották a véleménynyilvánítási szabadságuktól, de csupán a jog visszaélészerű gyakorlását büntették (101. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: közszolgálatot teljesítők véleménynyilvánítási szabadsága, katonák³⁶

Vereinigung Demokratischer Soldaten Österreichs and Gubi v. Austria (Application no. 15153/89., Series A no. 302., 1994. december 19-i ítélet)

Tényállás

Az első kérelmező egyesület a „der Igel” („Sündisznó”) nevű havilapot adta ki, amely az osztrák hadseregben szolgálatot teljesítő katonákat célozta. A hadsereg számos saját és magánegyesület által kiadott katonai magazint terjesztett ingyenesen az ország valamennyi laktanyájába. A védelmi miniszter azonban a kérelmező szervezet lapját, annak kritikus hangvétele miatt kizárta ezen folyóiratok közül, habár azt nem akadályozta meg, hogy előfizetés útján bejuthasson a laktanyákba. A második kérelmezőt pedig abban gátolták meg, hogy a lapot a saját laktanyájában terjeszthesse.

Az eljáró szerv

³⁶ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57479>

Bizottság, majd Kamara

A döntés

A Bíróság 6:3 és 8:1 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

Az első kérelmező panasza szerint az, hogy a védelmi miniszter megtagadta a „der Igel” folyóirat osztrák hadsereg általi forgalmazását, sérti a 10. cikket (24. bek.). A Bíróság leszögezte, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága a katonákra éppúgy vonatkozik, mint más személyekre. Miután csak a „der Igel” forgalmazását nem engedték, a védelmi miniszter elutasító döntése beavatkozást jelentett a kérelmező egyesület információk és eszmék terjesztéséhez fűződő jogába (27. bek.), amely „törvényben meghatározott”, és annak célja a fegyveres erők rendjének megőrzése volt (31-32. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága azokra az „információkra” és „eszmékre” is vonatkozik, amelyek sértőek, sokkolóak, vagy zavarják az államot vagy a közösség bármely részét. Ez akkor is igaz, ha az érintett személyek katonák, mert a 10. cikk ugyanúgy vonatkozik rájuk, mint más személyekre. Ugyanakkor a hadsereg megfelelő működése nehezen képzelhető el olyan szabályok nélkül, amelyek megakadályozzák, hogy a szolgálat tagjai aláássák a megkövetelt katonai fegyelmet, például írásokkal (36. bek.).

A Bíróság rámutatott, hogy csak a „der Igel”-től tagadták meg terjesztés lehetőségét, ami az olvasói számára kétségtelenül jelentősen csökkentette annak elérhetőségét. Az a tény, hogy az egyesület a folyóiratot elküldhette az előfizetők számára, nem tudta ellensúlyozni a fenti hátrányt (37. bek.). A kormány a folyóirat tartalmával érvelt, amely kritikus és szatirikus volt, és amely álláspontja szerint veszélyt jelentett a hadsereg fegyelmére és működésére. A Bíróság szerint azonban a magazin egyik száma sem tanácsolt engedetlenséget vagy erőszakot, illetve nem vonta kétségbe a hadsereg hasznosságát. Igaz, hogy a legtöbb szám tartalmaz panaszokat, javasol reformokat, illetve ösztönzi az olvasókat a jogorvoslati eljárások igénybevételére. Azonban a gyakran éles hangvételük ellenére sem tűnik úgy, hogy átlépték volna a gondolatok pusztá megvitatásának megengedett határait, amit egy demokratikus állam hadseregében éppúgy tolerálni kell, mint abban a társadalomban, amit egy hadsereg szolgál (38. bek.). Bár a cikkek miatt a Schwarzenberg-laktanyában a katonák között feszültség alakult ki, a Bíróság álláspontja szerint ez a szituáció, amely csak egyetlen laktanyában fordult elő, nem volt elég súlyos ahhoz, amely indokolná a döntésnek az ország összes katonai létesítményére történő kiterjesztését (39. bek.). Összefoglalva, a védelmi miniszter elutasító döntése nem állt arányban az elérni kívánt céllal, és az első kérelmező a 10. cikk megsértésének áldozata volt (40. bek.).

A Bíróság a második kérelmező vonatkozásában – aki az osztrák kommunista párt tagja volt – megállapította, hogy bár a cikkeit kritikus, sőt szatirikus stílusban írta, és reformokat javasolt, ennek ellenére azok nem vonták kétségbe az engedelmesség kötelességét, vagy a fegyveres erőknél történő szolgálatot. Ennélfogva aligha lehet úgy tekinteni, hogy a magazin komoly veszélyt jelentene a katonai fegyelemre. Az intézkedés ezért aránytalan volt az elért kívánt céllal, és sértette a 10. cikket (49. bek.). Az ítélethez két különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Engel and Others v. the Netherlands (98., 100. bek.); Observer and Guardian v. United Kingdom (59. bek.); Hadjianastassiou v. Greece (39. bek.).

Címkék: közszolgálatot teljesítők véleménynyilvánítási szabadsága, katonák³⁷

Grigoriades v. Greece

(Application no. 24348/94., Reports 1997-VII, no. 57., 1997. november 25-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező a görög hadsereg egyik tartalékos tisztjeként levelet írt parancsnokának, amelyben a hadsereget mint intézményt emberi jogi szempontból kritizálta, és azt állította, hogy egy sor, katonákkal szemben elkövetett visszaélést fedezett fel. A levél a hadsereget többek között „emberellenes és társadalomellenes szervezetnek”, valamint „bűnöző- és terroristaszervezetnek” nevezte. A kérelmező parancsnoka úgy döntött, hogy a katonai büntető törvénykönyv 74. cikk alapján, a hadsereg megsértéséért eljárást kezdeményezett ellene. A kérelmezőt 3 hónap börtönbüntetésre ítélték, amit a Semmitőszék is helybenhagyott.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Nagykamara

A döntés

A Bíróság 12:8 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező állítása szerint a hadsereg megsértése miatt történő elítélésével megsértették az Egyezmény 10. cikkét (32. bek.). A Bíróság szerint nem kétséges, hogy a hatékony katonai védelem megfelelő intézkedéseket követel a fegyelem fenntartása érdekében a fegyveres erőknél belül, ezért elismerte, hogy a panaszolt beavatkozás a nemzetbiztonság és a közbiztonság védelmének törvényes célját szolgálta (41. bek.). A Bíróság szerint az

³⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57908>

Egyezmény 10. cikkének hatóköre nem áll meg a kaszárnya kapuinál, az a katonai személyzetre éppúgy vonatkozik, mint mindenki másra. Mégis lehetőséget kell adni az állam számára, hogy korlátozza a véleménynyilvánítás szabadságát azokban az esetekben, amelyek valós veszélyt jelentenek a katonai fegyelemre, mivel a hadsereg megfelelő működése nehezen képzelhető el olyan szabályok nélkül, amelyek megakadályozzák, hogy a szolgálat tagjai aláássák azt. Ugyanakkor a hazai hatóságok e szabályokra hivatkozva sem fojthatják el a vélemények kinyilvánítását még akkor sem, ha azok a hadsereg, mint intézmény ellen irányulnak (45. bek.).

A kérelmező a levelét a parancsnokának címezte, amelynek tartalma sértőnek tekinthető a fegyveres erőkre nézve. Igaz, hogy a levél valóban erős és indulatos megjegyzéseket tartalmazott a görög hadseregre nézve, ám a Bíróság szerint azokat a hadsereg életét és a hadsereget mint intézményt kritizáló általános és hosszadalmas diskurzus keretében tette. A kérelmező a levelet nem hozta nyilvánosságra, nem ismertette szélesebb körben, és nem állították, hogy bárki más tudomást szerzett róla. A levél nem tartalmazott semmilyen olyan sértést, amely a levél címzettje vagy bármely más személy ellen irányult volna. A Bíróság ezért úgy vélte, hogy a levél katonai fegyelemre gyakorolt hatása jelentéktelen volt (46-47. bek.). A Bíróság ezért úgy döntött, a kérelmező elítélése nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (48. bek.). Az ítélethez kettő párhuzamos véleményt és három különvéleményt csatoltak.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Vereinigung Demokratischer Soldaten Österreichs and Gubi v. Austria (36. bek.).

Címkék: közszolgálatot teljesítők véleménynyilvánítási szabadsága, katonák³⁸

Rekvényi v. Hungary

(Application no. 25390/94., 1999. május 20-i ítélet)

Tényállás

Az ügy kérelmezője egy rendőrtiszt, aki azt sérelmezte, hogy az akkori magyar Alkotmány 40/B. § (4) bekezdésének módosítása sértette a véleménynyilvánítás szabadságához és az Egyezmény 11. cikkében biztosított egyesülési szabadságához fűződő jogait. A módosítás révén 1994. január 1. után a fegyveres erők, a rendőrség és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagjai számára tilos lett a politikai

³⁸ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58116>

párttagság és a politikai tevékenység folytatása.³⁹ 1994 januárjában az országos rendőrfőkapitány – az 1994. májusi parlamenti választásokra tekintettel – a módosított Alkotmányra hivatkozva körlevélben közölte, hogy a rendőrség hivatásos állományú tagjainak tartózkodniuk kell a politikai tevékenységtől, akik pedig ilyen tevékenységet kívánnak folytatni, el kell hagyniuk a rendőrség kötelékét. A Független Rendőrszakszervezet alkotmányjogi panaszt nyújtott be az Alkotmánybírósághoz, ám azt az Alkotmánybíróság elutasította.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Nagykamara

A döntés

A Bíróság kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmező a strasbourgi Bíróság előtt azzal érvelt, hogy az Alkotmány 40/B. § (4) bekezdésében foglalt „politikai tevékenység” tilalma jogtalan beavatkozást jelentett a véleménynyilvánítás szabadságába (24. bek.). Bár a tilalmat az Alkotmány mondta ki, az elfogadhatatlanul általános jellegű volt, és önkényes értelmezések lehetőségét hordozta magában. A „politikai tevékenység” fogalmát ugyanis semmilyen magyar jogszabály nem határozta meg, így nem lehetett előre látni, hogy valamely tevékenység a tilalom alá esik-e, vagy sem (28. bek.). A kormány ezzel szemben azzal érvelt, hogy az 1994. évi rendőrségi törvény és az 1995. évi szolgálati szabályzat megfelelően pontosították azt, hogy a rendőrség hivatásos állományú tagjainak milyen politikai tevékenységtől kell tartózkodniuk. A jogi szabályozás megfelelt az előre láthatóság követelményének, mivel a két jogszabály csupán már hatályban lévő rendelkezéseket szabályozott újra (29., 31. bek.). Az alkotmányos előírás célja a rendőrség pártpolitikától való mentesítése a totalitárius államberendezkedésből a plurális demokráciába való átmenet időszakában (39. bek.).

A Bíróság mindenekelőtt leszögezte, hogy a politikai természetű tevékenység végzése a 10. cikk védelme alá esik, amelyhez való jog a rendőrség hivatásos állományú tagjait is megilleti. A kérelmező politikai tevékenységét korlátozó tilalom ezért beavatkozást jelentett a véleménynyilvánítási szabadságába (26. bek.). Leszögezte, hogy „[a]z alkotmányos rendelkezések általános jellege miatt az ilyen rendelkezésektől megkövetelt pontosság szintje

³⁹ „40/B. § (4) A fegyveres erők, a rendőrség és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagjai nem lehetnek tagjai pártoknak és politikai tevékenységet nem folytathatnak.” Az új Alaptörvény szerint: „45. cikk (4) A Magyar Honvédség hivatásos állományú tagjai nem lehetnek tagjai pártoknak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet. [...] 46. cikk (5) A rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagjai nem lehetnek tagjai pártoknak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet.”

az egyéb törvényektől elvártnál alacsonyabb lehet” (34. bek.). A Bíróság szerint elkerülhetetlen, hogy a politikai tevékenységben való részvételt maga után vonó magatartás nem határozható meg abszolút pontossággal. A szóban forgó időszakban létezett egy részben megengedő, részben a rendőrség hivatásos állományú tagjainak egyes politikai tevékenységét korlátozó jogi szabályozás is. A részletes előírások pedig nem tekinthetők ellentétesnek az Alkotmány általános megfogalmazásával. Ilyen körülmények között az előírások elég világosak és egyértelműek ahhoz, hogy képessé tegyék a kérelmezőt arra, hogy magatartását hozzájuk igazítsa. A Bíróság ezért megállapította, hogy a beavatkozás „törvényben meghatározott” volt (36-38. bek.).

A Bíróság elismerte, hogy a rendőrök politikai tevékenységtől való tartózkodásra kötelezése az érintett szolgálatok depolitizálását, s ezáltal a plurális demokrácia megszilárdításának és fenntartásának célját szolgálta. „Az a célkitűzés, hogy a rendőrségnek a társadalomban betöltött kritikus szerepe ne kompromittálódjék tagjai politikai semlegességének gyengülése miatt, olyan célkitűzés, amely összeegyeztethető a demokratikus elvekkel. Ez a célkitűzés különleges történelmi jelentőségre tesz szert Magyarországon, az országnak a korábbi totalitárius berendezkedése miatt, ahol az állam nagymértékben támaszkodott rendőrségének az uralkodó párt iránti közvetlen elkötelezettségére” (41. bek.). A Bíróság a rendőrség társadalomban betöltött szerepére figyelemmel elismerte, hogy a politikailag semleges rendőrség megléte törvényes cél lehet minden demokratikus államban. Az egyes részes államok sajátos történelmét figyelembe véve a tagállami hatóságok a demokrácia megszilárdításának és fenntartásának biztosítása végett olyan alkotmányos biztosítékokat is szükségesnek tarthatnak, amelyek korlátozzák a rendőrök politikai tevékenységét és a politikai vitához fűződő szabadságát (46. bek.). Ez alapján a korlátozás a 10. cikk (2) bekezdésének megfelelő törvényes célokat szolgált, a nemzetbiztonság és a közbiztonság védelmét, valamint a zavargások megelőzését (41. bek.). Ugyanakkor a rendőrök is jogosultak az Egyezmény 10. cikkében biztosított védelemre, ezért a Bíróság feladata, hogy az ügy körülményeire tekintettel megállapítsa, helyes egyensúly alakult-e ki az egyén véleménynyilvánítás szabadságához fűződő joga és a demokratikus állam törvényes érdekei között (43. bek.).

A Bíróság úgy találta, az a cél, hogy a rendőrséget a pártpolitika közvetlen befolyásától megvédelmezzék – különösen a történelmi háttér fényében –, szükségesnek tekinthető egy demokratikus társadalomban (48. bek.). Továbbá, bár az Alkotmány 40/B § (4) bekezdése első látásra azt sugallja, hogy a politikai tevékenység abszolút tilalmáról van szó, a rendőröknek valójában továbbra is joguk van olyan tevékenységek végzésére, amelyek

képesse teszik őket arra, hogy politikai véleményüknek és preferenciáiknak hangot adjanak. A Bíróság megállapítása szerint a korlátozás – melynek tartalmát egyéb rendelkezések pontosították – nem jelenti a jog teljes elvonását. Ilyen körülmények között a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságát érintő korlátozások terjedelme és hatása nem túlzott, illetve azok nem voltak aránytalanok (49. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Engel and Others v. the Netherlands (100. bek.); Vogt v. Germany (43. bek.).

Címkék: közszolgálatot teljesítők véleménynyilvánítási szabadsága, rendőrök⁴⁰

Szima v. Hungary

(Application no. 29723/11., 2012. október 9-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező a Tettekész Magyar Rendőrség Szakszervezete elnökeként 2007 májusa és 2009 júliusa között több írást tett közzé a szakszervezet általa is szerkesztett internetes honlapján. Az írások a rendőrségi dolgozók ki nem fizetett pótlékaival, a rendőrségen belüli állítólagos nepotizmussal és túlzott politikai befolyással foglalkoztak, valamint a rendőri vezetők képzettségével kapcsolatban fogalmaztak meg kétségeket. A kérelmező ellen bujtogatás miatt vádat emeltek, és a Fővárosi Bíróság Katonai Tanácsa pénzbüntetésre és lefokozásra ítélte. A bíróság szerint a sértő megjegyzések és állítások alkalmasak voltak az engedetlenségre való felbujtásra, és azok valóságtartalma alig vagy egyáltalán nem nyert igazolást. A Katonai Fellebbviteli Ügyészség helybenhagyta az elsőfokú ítéletet. Az indokolás szerint a kérelmező a dokumentumok publikálásával, figyelembe véve a fegyveres szervek sajátosságait, túllépte a véleménynyilvánítás szabadságának kereteit. Az írásokban megfogalmazott nézetek egyoldalú kritikákat fogalmaztak meg, amelyek valóságtartalma nem volt bizonyítható, és azokat nem is volt szükséges bizonyítani.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság 6:1 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

⁴⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58262>

A kérelmező az Egyezmény 10. cikkére hivatkozva azt állította, hogy a szakszervezeti tevékenysége keretében az interneten közzétett állításai miatt ellene lefolytatott büntetőeljárás sértette a véleménynyilvánítási szabadságát (13. bek.). A Bíróság mindenekelőtt megállapította, hogy a kérelmező elítélése beavatkozást jelentett a véleménynyilvánítás szabadságába, amely – a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 357. § alapján – törvényben meghatározott volt, és zavargás vagy bűnözés megelőzését szolgálta, vagyis a rend fenntartását a fegyveres erők szervezeteinél (23-24. bek.). A Bíróság hangsúlyozta, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága mindenkire vonatkozik, beleértve a fegyveres erők tagjait is. Ugyanakkor a fegyveres erők megfelelő működése nehezen képzelhető el jogi szabályok nélkül, amelyek megakadályozzák, hogy a szolgálat tagjai aláássák a megkövetelt fegyelmet, például írásokkal (25. bek.). Hozzátette, a szakszervezet tagjainak képesnek kell lenniük arra, hogy kifejezhessék munkáltatójuk felé azokat az igényeket, amelyekkel javíthatják a munkavállalók helyzetét. Egy szakszervezet, amelynek nincs lehetősége nézeteinek szabad kifejezésére ebben az összefüggésben, valójában tevékenységének egy alapvető eszközétől van megfosztva. Következésképpen a tagállami hatóságoknak biztosítaniuk kell, hogy aránytalan büntetésekkel ne tántorítsák el a szakszervezeti képviselőket attól, hogy kifejezzék és megvédjék a tagok érdekeit (28. bek.). Jelen esetben a magyar hatóságoknak a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságához való jogát kellett mérlegelniük a szolgálati viszonyából származó kötelezettségeivel szemben (29. bek.).

A Bíróság megállapította, hogy a kérelmező szerkesztői ellenőrzése alatt álló honlapon közzétett kijelentések közül néhány ugyan munkajogi kérdéseket vetett fel – pl. kiemelkedő jutalmazások –, azonban többször fogalmazott meg kritikus nézeteket a rendőrségi vezetők tevékenységével kapcsolatban: azzal vádolta őket, hogy nem tisztelik az állampolgárokat, és általában véve politikai érdekeket szolgálnak. Utóbbi állítások már túllépték egy szakszervezeti vezető megbízatását, mert egyáltalán nem kapcsolódtak a szakszervezeti tagok munkával kapcsolatos érdekeinek védelméhez. Ezeket a véleménynyilvánítás szabadságának általános szempontjai alapján kell megítélni, nem pedig egy adott szakszervezeti kijelentés szempontjából (31. bek.).

A Bíróság a büntető intézkedés arányosságának elemzésekor figyelembe vette, hogy a rendőri erő tagjának véleménynyilvánítási szabadságát korlátozni lehet annak érdekében, hogy megakadályozzák a rendőrségen belüli zavargást, egy hierarchikusan felépített testületben, ahol a fegyelem elengedhetetlenül szükséges a funkcióinak ellátásához. A Bíróság rámutatott, hogy egyes megnyilatkozások esetében a hazai bíróságok meglepő módon elutasították a bizonyítás lehetőségét, amely tény önmagában megkérdőjelezhetné a

kérelmezőre kiszabott szankció legitimitását. A rendőrségi vezetők tevékenységét minősítő állításokról – amelyek a rendőrségi vezetőket politikai elfogultsággal, túlkapásokkal, szakmaitlansággal vádolta – viszont elfogadta, hogy még ha túlnyomórészt értékítéletet is fejeztek ki, valóban alkalmasak voltak engedetlenség szítására, hiszen megkérdőjelezte a rendőri intézkedések legitimitációját. Igaz, hogy a hazai eljárás során a kérelmezőnek nem volt lehetősége bizonyítékok előterjesztésére – ami komoly aggályokat vet fel –, azonban a rendőri vezetők tevékenységét támadó nyilatkozataiban a sértő értékítéleteit nem támasztotta alá tényekkel. A Bíróság szerint a kérelmezőnek magas rangú tisztként és szakszervezeti vezetőként a véleménynyilvánítási szabadságát a státuszával járó kötelezettségekkel és felelősséggel összhangban kellett volna gyakorolnia, még azzal a közérdekkel szemben is, amely lehetővé teszi a kritikák megfogalmazását a rendőrségen belüli átláthatóság, szakmaiság és törvényesség érdekében. Ezért a vádaskodó vélemények szankcionálása, amelyek aláássák a rendőrség iránti bizalmat és vezetői hitelességét, „nyomós társadalmi érdeknek” minősülnek. Tekintettel a kérelmezőre kiszabott enyhe szankcióra – lefokozás és pénzbüntetés –, a beavatkozás ilyen körülmények között nem tekinthető aránytalannak (32. bek.). Az ítélethez egy különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Engel and Others v. the Netherlands (100. bek.); Vereinigung Demokratischer Soldaten Österreichs and Gubi v. Austria (36. bek.); Palomo Sanchez and Others v. Spain (56. bek.).

Címkék: közszolgálatot teljesítők véleménynyilvánítási szabadsága, rendőrök⁴¹

Joksas v. Lithuania

(Application no. 25330/07., 2013. november 12-i ítélet)

Tényállás

2002-ben a kérelmezőt a litván fegyveres erők egy öt évre szóló szerződéssel kezdték foglalkoztatni, amit meghatározott körülmények esetén a határozott idő letelte előtt fel lehetett bontani. 2006-ban egy litván napilapban egy cikk jelent meg, amelyben a kérelmező kifogásolta, hogy az új jogszabályok a fegyelmi eljárásokban nem védték megfelelő módon a szolgálatban lévők jogait. Emiatt belső vizsgálat indult, amit végül azzal szüntettek meg, hogy a kérelmező nem sértette meg a katonai fegyelmet. 2006-ban a szerződését megszüntették, mivel a hatályos jogszabályok rendelkezéseivel összhangban elérte a nyugdíjkorhatárt. A

⁴¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-113386>

kérelmező a határozat ellen a közigazgatási bírósághoz fordult, azt állítva, hogy a személyes véleménye miatt diszkriminálták. A panaszt elutasították, amit a legfelső közigazgatási bíróság is jóváhagyott.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint diszkriminatív módon a véleménye miatt bocsátották el a hadseregtől (60. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy az Egyezmény 10. cikke a katonai személyzetre éppúgy vonatkozik, mint mindenki másra. Mindazonáltal lehetőséget kell adni az állam számára, hogy korlátozza a véleménynyilvánítás szabadságát azokban az esetekben, amelyek valós veszélyt jelentenek a katonai fegyelemre, mivel a hadsereg megfelelő működése nehezen képzelhető el olyan szabályok nélkül, amelyek megakadályozzák, hogy a szolgálat tagjai aláássák azt. Ugyanakkor a hazai hatóságok e szabályokra hivatkozva sem fojthatják el a vélemények kinyilvánítását még akkor sem, ha azok a hadsereg, mint intézmény ellen irányulnak (70. bek.).

A Bíróság rámutatott, hogy a belső vizsgálatot, amely a kérelmező újságban megjelent nyilatkozata miatt indult, azzal az indokkal szüntették meg, hogy nem sértett meg semmilyen jogi előírást, és fegyelmi büntetést sem szabtak ki rá. Ezért a kérelmező önmagában a vizsgálat megindítása miatt nem állíthatja, hogy az Egyezmény megsértésének áldozatává vált. A fő kérdés jelen esetben az, hogy a kérelmező katonai szolgálatát kizárólag azért szüntették-e meg, mert elérte a jogszabályban előírt nyugdíjkorhatárt, vagy pedig a véleménye miatt (71. bek.). A Bíróság szerint nem állapítható meg bizonyossággal, hogy a kérelmezőt a véleménye miatt büntették meg, és a katonai szolgálatának megszüntetése nem egyszerűen a hatályos jogszabályok megfelelő alkalmazásából adódott. A Bíróság korábban már megállapította, hogy a katonák nyilvános kijelentések miatti fegyelmi büntetése, vagy akár a büntetőeljárás és elítélés egyértelmű jele az eszmék közlésének jogába való beavatkozásnak. A kérelmező esetében azonban nem volt olyan új követelmény a poszt betöltéséhez – amelynek nem felelt meg –, amit a kifogásolt publikáció után vezettek be. Továbbá, a kérelmező egyik felettese sem tett nyilvánosan olyan kijelentést, amely szerint a véleménye miatt el kell bocsátani a katonai szolgálatból. Sőt, a szerződés felbontásának kötelezettsége a nyugdíjkorhatár elérésekor a hazai bíróságok elterjedt gyakorlata volt, amit korábban a legfelső közigazgatási bíróság is megerősített (72. bek.).

Ami a kérelmező kollégáit illeti, akiket állítólag eltérő bánásmódban részesítettek, holott az övéhez hasonló helyzetben voltak, a Bíróság szerint azért voltak a rájuk vonatkozó nyugdíjkorhatár elérése ellenére jogosultak a szerződésük lejártáig szolgálni, mert a kérelmezővel ellentétben ők katonai kódfejtők voltak (73. bek.). Ezért a kérelmezőknek a nyugdíjkorhatár elérése miatt történő felmentése a hivatásos katonai szolgálat alól nem minősült a véleménynyilvánítási szabadságába történő beavatkozásnak (74. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Kosiek v. Germany (Application no. 9704/82., Series A no. 105., 1986. augusztus 28.; 37. bek.); Vereinigung Demokratischer Soldaten Österreichs and Gubi v. Austria (36. bek.); Grigoriades v. Greece (45. bek.); Harabin v. Slovakia (153. bek.).

Címkék: közszolgálatot teljesítők véleménynyilvánítási szabadsága, katonák⁴²

2. Előzetes korlátozás, utólagos visszavonás

Observer and Guardian v. United Kingdom

(Application no. 13585/88., Series A no. 216., 1991. november 26-i ítélet)

Tényállás

A brit titkosszolgálat egyik volt tisztje 1987-ben Spycatcher címmel a szervezet működéséről szóló könyvet jelentetett meg az USA-ban. A könyv különböző állításokat tartalmazott a titkosszolgálat jogellenes tevékenységéről, és azt is állította, hogy a titkosszolgálat akkori vezetője szovjet ügynök volt. A könyvből az Observer és a Guardian még 1986 júniusában részleteket kezdett közölni. A főügyész államtitok megsértése miatt eljárást indított, és a könyv betiltásával egyidejűleg a két lapnak ideiglenes intézkedéssel megtiltották, hogy – az eljárás tartama alatt – a könyvből további részleteket hozzanak nyilvánosságra. Időközben a könyv az USA-ban és Ausztráliában is megjelent, így az angolok számára is hozzáférhetővé vált, és a tiszt állításai három másik brit lapban is megjelentek. A kérelmezők ezután a végzés feloldását kérték, ám a Lordok Háza 1987 júliusában az intézkedés fenntartása mellett döntött, amely 1988 október 13-ig maradt hatályban.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Bíróság

A döntés

⁴² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-128039>

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság elfogadta, hogy a beavatkozás „törvényben meghatározott” volt (54. bek.), amelynek célja a bíróságok tekintélyének fenntartása és a nemzetbiztonság védelme (56. bek.). Emlékeztetett arra, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága korlátozásának kivételeit megszorító módon kell értelmezni és minden korlátozás szükségességét meggyőző módon kell alátámasztani. Ezek az elvek különösen fontosak a sajtó vonatkozásában. Bár nem léphet túl bizonyos határokat – különös tekintettel a nemzetbiztonság érdekére –, felelőssége, hogy közölje az információkat és eszméket minden közérdekű ügyben. Nemcsak a sajtó feladata az ilyen információk és eszmék közlése: a nyilvánosságnak is joga van ahhoz, hogy hozzájusson azokhoz. Ellenkező esetben ugyanis a sajtó nem lenne képes betölteni a „társadalom éber őre” (public watchdog) alapvető szerepét (59. bek.). A Bíróság hozzátette, az Egyezmény 10. cikke nem tiltja a közzététel előzetes korlátozását, de az abban rejlő veszélyek a Bíróság részéről a leggondosabb ellenőrzést kívánják meg. Különösen így van ez a sajtó érintettsége esetén, mivel a hír „múlандó árucikk”, amelynek nyilvánosságra hozatalának még rövid ideig tartó késleltetése is megfoszthatja minden értékétől és érdekességétől (60. bek.).

A Bíróság az 1986 júliusától 1987 júliusáig tartó időszak kapcsán rámutatott, hogy amikor a végzést kiszabták, a kérelmezők további információkat kívántak közzétenni azért, hogy feltárják a titkosszolgálat állítólagos jogellenes tevékenységét. A Spycatcher 1986 júliusában még csak kéziratban létezett, tartalma nem volt pontosan ismert, és fennállt a veszélye annak, hogy az emlékiratok nyilvánosságra hozatala hátrányos lehet a titkosszolgálatra nézve. Valószínűtlen, hogy a könyv közérdekű kérdéseket érintő tartalma minden esetben felülmúlná a nemzetbiztonság érdekét (61. bek.). A Bíróság szerint az angol bíróságok által felhozott indokok a nemzetbiztonság védelme és az igazságszolgáltatás tekintélyének fenntartása szempontjából megfelelőek voltak (62. bek.), és alaposan mérlegelték az ellentétes érdekeket. Figyelembe véve a könyv természetét és tartalmát, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy az ideiglenes intézkedés meghozatala a nemzetbiztonság érdekében szükséges volt (63. bek.). A tényleges korlátozás arányban állt az elérni kívánt céllal, ezért a hatóságok beavatkozása a kérdéses időszakban „szükséges volt egy demokratikus társadalomban” (64-65. bek.).

A Bíróság az 1987 júliusától 1988 októberéig tartó időszak kapcsán viszont már úgy vélte, hogy nem volt elegendő indok az intézkedés további fenntartására, mivel a könyv tartalmának bizalmassága az egyesült államokbeli megjelenéssel megszűnt, és a kormány sem tett kísérletet a behozatal tilalmára (66. bek.). Az, hogy az anyag további közzététele ellentétben állt volna a főügyész végleges végzés iránti kérelmével, az igazságszolgáltatás tekintélyének

fenntartását tekintve „megfelelő” érvnek számított a korlátozások fenntartásához. A Bíróság azonban úgy találta, hogy ez nem „elégészes” indok a 10. cikk szempontjából. Bár van különbség a könyv külföldi behozatala, és annak tartalmának sajtóban való tömeges közzététele között, a Bíróság szerint az anyag bizalmosságának fenntartásához fűződő érdek 1987. július 30-ával megszűnt (68. bek.). Nem volt elegendő a nemzetbiztonsági érdekekre való hivatkozás sem: az anyag már nem volt titkos, így a korlátozás célja a titkosszolgálat jó hírnevének védelmére, illetve az abba vetett bizalom megőrzésére korlátozódott, világossá téve, hogy a volt tagok emlékiratainak engedély nélküli közzététele nem fogadható el. A Bíróság ezeket a célokat nem tekintette elégészesnek a korlátozások további fenntartásához, amelyek folyamatosan megakadályozták az újságokat az információk közzétételeiben – amelyek már elérhetőek voltak – egy közérdeklődésre jogosan számot tartó ügyben (69. bek.). A Bíróság ezért kimondta, hogy a beavatkozás ebben az időszakban már nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (70. bek.), és a 10. cikket megsértették (71. bek.).⁴³

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: sajtószabadság; előzetes korlátozás; nemzetbiztonság védelme⁴⁴

Association Ekin v. France

(Application no. 39288/98., 2001. július 17-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező egyesület 1987-ben a „Baszkföld háborúban” című, a baszk történelemmel, illetve a baszk-konfliktus társadalmi, kulturális és nyelvi jellegzetességeivel foglalkozó könyvet kívánt megjelentetni, amely külföldön is kiadásra került. A francia belügyminiszter az 1881. július 29-i Sajtótörvény 1939. május 6-i rendelettel módosított 14. cikke alapján egy rendeletben megtiltotta a könyv Franciaországban történő terjesztését és értékesítését. A belügyminiszter álláspontja szerint a kiadvány terjesztése szeparatizmusra buzdított és igazolta az erőszak alkalmazását, ennek megfelelően „a közrendre veszélyt előidéző természetű” volt. A francia közigazgatási bíróság szerint a külföldi eredetű könyvben megjelent „a spanyol állami erőszak igazolja az ETA terrorszervezet arányos erőszakos válaszát” kijelentés veszélyt jelenthetett a közrendre, ezért a belügyminiszter rendelete

⁴³ Az ügyben hozott másik döntés: Sunday Times v. United Kingdom (No. 2); 1991. november 26., Series A no. 217., Application no. 13166/87.

⁴⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57705>

jogosan tiltotta be a könyvet. Az Államtanács (Conseil d'État) hatályon kívül helyezte az ítéletet és a miniszteri rendeletet arra hivatkozva, hogy hiányzott a tilalom törvényi alapja, továbbá a könyv tartalma nem indokolta a sajtószabadságba való beavatkozást a közbiztonság és a közrend védelme érdekében sem. Az Államtanács ugyanakkor a Sajtótörvény 14. cikkét összhangban állónak találta az Egyezmény 10. cikkével.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság rámutatott, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának szerves része az írásos dokumentumok és könyvek megjelentetésének szabadsága (42. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a 10. cikk nem tiltja a közzététel előzetes korlátozását, de az előzetes korlátozásban rejlő veszélyek a Bíróság részéről a leggondosabb ellenőrzést kívánják meg. Különösen így van ez a sajtó érintettsége esetén, mivel a hír „múlandó árucikk”, amelynek nyilvánosságra hozatalának még rövid ideig tartó késleltetése is megfoszthatja minden értékétől és érdekességétől. Ez a veszély az aktuális témákról szóló folyóiratokon kívül más kiadványok esetében is fennáll (56. bek.). Ezeket az elveket a könyvek vagy írott szövegek kiadására is alkalmazni kell (57. bek.).

A Bíróság szerint a módosított törvény igen széles körű felhatalmazással ruházta fel a belügyminisztert. Az ilyen előzetes korlátozások nem feltétlenül összeegyeztethetetlenek az Egyezménnyel. Ugyanakkor olyan jogi szabályozás szükséges, amely a visszaélések megakadályozása érdekében biztosítja mind a tilalmak körének szigorú ellenőrzését, mind a hatékony bírósági felülvizsgálatot (58. bek.). Ami a külföldi kiadványok szabályozásának hatályát illeti, a 14. cikk egy kivételt hozott létre azzal, hogy a belügyminiszter jogosult volt egy általános és teljes tilalmat kiszabni Franciaország egész területére bármely idegen nyelven készített vagy francia nyelvű, de külföldi eredetű dokumentum forgalomba hozatalára és értékesítésére. A Bíróság rámutatott, hogy a rendelkezés nem határozta meg a korlátozások feltételeit, így különösen nem határozta meg a „külföldi eredet” fogalmát, és nem jelölte meg azokat az okokat, amelyek alapján a külföldinek minősülő kiadványok betilthatók. Igaz, hogy ezeket a hiányosságokat részben kitöltötte a közigazgatási bíróság ítélezési gyakorlata. Mindazonáltal a szabályok alkalmazása bizonyos esetekben meglepő eredménnyel járt, és néha már az önkényesség határát súrolta (60. bek.).

Bár a tilalommal szemben rendelkezésre állt bírósági felülvizsgálat, az utólagos volt, és nem volt automatikus, arra csak a kiadó kérelmére kerülhetett sor. Ráadásul a kérelmezőnek a jogerős bírósági határozat meghozatalára több mint 9 évet kellett várnia. Nyilvánvaló, hogy az eljárás hossza jelentősen aláásta a bírósági felülvizsgálat hatékonyságát. Továbbá, az alkalmazandó rendelkezés szerint a közigazgatási bíróságok csak akkor függeszthették fel a határozat végrehajtását, ha a kérelmező igazolni tudta, hogy a tilalom jóvátehető kárral járna. Végül egy 1983-as rendelet azt is előírta, hogy ha a hatóságok megítélése szerint sürgős tilalomra van szükség, a kiadó nem jogosult szóbeli vagy írásbeli észrevételek tételére a tilalom elfogadását megelőzően. Összességében a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a bírói felülvizsgálat nem nyújtott elégséges garanciákat a visszaélésekkel szemben (61. bek.).

A szabályozás ellentétes az Egyezmény 10. cikkével, amely a benne foglalt jogokat „országhatárokon tekintet nélkül” biztosítja. A kormány azzal érvelt, hogy a külföldi eredetű kiadványokra vonatkozó szabályozást többek között az indokolta, hogy lehetetlen lenne a külföldi szerzők vagy a kiadók felelősségre vonása. Bár a II. világháború előtt, 1939-ben még igazolható lett volna a külföldi kiadványok feletti szigorú ellenőrzés, ma már elfogadhatatlan az efféle kiadványok hátrányos megkülönböztetése. Ráadásul a kérelmező egyesület székhelye Franciaországban van. (62. bek.). A Bíróság a Conseil d'État-hoz hasonlóan úgy vélte, hogy a könyv tartalma nem indokol olyan súlyos beavatkozást a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába – különös tekintettel a közbiztonság és közrend kérdéseire –, mint amelyet a belügyminiszter tilalma jelentett. Végül a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a tilalom nem felelt meg semmilyen „nyomós társadalmi érdeknek” (63. bek.), így arra a következtetésre jutott, hogy a beavatkozás nem tekinthető „szükségesnek egy demokratikus társadalomban” (64. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: előzetes korlátozás; közrend védelme⁴⁵

Gaweda v. Poland

(Application no. 26229/95., 2002. március 14-i ítélet)

Tényállás

⁴⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59603>

1993-ban a lengyel megyei bíróság megtagadta a kérelmező által kiadni szándékozott „Társadalmi és politikai folyóirat – Az Európai Erkölcsi Bíróság” című folyóirat nyilvántartásba vételét az 1984-es lengyel sajtótörvényre és egy igazságügy-miniszteri rendeletre hivatkozva.⁴⁶ A rendelet megtiltotta minden olyan újság nyilvántartásba vételét, amelynek címe „ellentétben áll a valósággal”. A bíróság szerint a cím azt sugallta, hogy egy új európai szervet hoztak létre Lengyelországban, ezért az a valósággal ellentétes és félrevezető. A fellebbviteli bíróság elutasította a kérelmező fellebbezését. Néhány hónappal később a megyei bíróság a kérelmező egy másik, „Németország-Lengyelország ezeréves ellensége” című lapjának bejegyzését is elutasította. A bíróság ez esetben is arra hivatkozott, hogy a cím konfliktusban van a valósággal, mert kizárólag a lengyel-német kapcsolatok negatív vonásaira összpontosít, ezáltal a tényeket negatív torzításban tünteti fel. A kérelmező fellebbezést nyújtott be arra hivatkozva, hogy a bíróság ítélete cenzúrával egyenlő. A bíróság helybenhagyta az ítéletet.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint a két folyóirat címének regisztrálásának elutasításával megsértették az Egyezmény 10. cikkét (17. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a 10. cikk szó szerint nem tiltja a közzététel előzetes korlátozását, de az előzetes korlátozásban rejlő veszélyek a leggondosabb ellenőrzést kívánják meg (35. bek.). A Bíróság először is megállapította, hogy a lengyel jog szerint ha a bíróság visszautasítja egy folyóirat címének regisztrálását, az a folyóirat kiadásának tilalmával egyenlő (36. bek.). A regisztráció megtagadása ezért beavatkozást jelentett a kérelmező 10. cikkben garantált jogaiba (37. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra is, hogy a „törvényben meghatározott” kifejezésből eredő egyik követelmény az előreláthatóság (39. bek.). Az előzetes korlátozásokra vonatkozó jogszabályoknak egyértelműen meg kell jelölnie azokat a körülményeket, amikor az ilyen korlátozások megengedhetők, különösen akkor, ha a korlátozás következménye a folyóirat

⁴⁶ Az akkor hatályos 1984-es lengyel sajtótörvény 20. cikke szerint sajtótermék kiadásához és forgalmazásához a lap bírósági bejegyzése szükséges. A bejegyzésnek tartalmaznia kell az újság címét is. A nyilvántartásba vételt meg kell tagadni, ha a kérelem hiányos, vagy ha a cím más már létező folyóirat címének védelemhez való jogát sérti. A törvény az igazságügy minisztert hatalmazta fel a nyilvántartásba vétel részletszabályainak rendeletben való megállapítására. A miniszteri rendelet 5. szakasza szerint a folyóirat nem vehető nyilvántartásba, ha a nyilvántartásba vétel nem felel meg a hatályos jogszabályoknak vagy „ellentétben áll a valósággal”. A rendelet ezen szakaszát 1997. november 1-i hatállyal hatályon kívül helyezték.

megjelentetésének teljes betiltása. Az ilyen előzetes korlátozások ugyanis természetüknél fogva veszélyt jelentenek a véleménynyilvánítás szabadságára (40. bek.).

A lengyel bíróságok alapvetően a miniszteri rendelet 5. szakaszában szereplő „valóságnak nem megfelelő” fogalmára hivatkozva utasították el a regisztrációt. A Bíróság szerint azonban ez a követelmény kétértelmű volt, és nem világos annyira, amennyire egy ilyen jogszabályi rendelkezéstől elvárható lenne. A bíróságok azt kívánták meg egy folyóirat címétől, hogy a valóságnak megfelelő információt testesítsen meg, ami először is elfogadhatatlan a sajtó szabadságának nézőpontjából. Egy folyóirat címe ugyanis nem tényállítás, mivel alapvetően a folyóirat azonosítására szolgál a sajtótermékek piacán az olvasók számára. Másodszor ilyen értelmezéshez olyan jogszabályi rendelkezés szükséges, amely egyértelműen feljogosítja a bíróságokat, hogy a címeket a valóságnak való megfelelésségük szempontjából vizsgálja. A Bíróság szerint tehát a bíróságok a nyilvántartásba vétel olyan új kritériumát vezették be, amit nem lehetett előre látni a jogszabály szövege alapján (43. bek.).

A kormány azzal is érvelt, hogy a lengyel bíróságok ítélezési gyakorlata a legtöbb nyilvántartásba vétellel kapcsolatos ügyben nem vetett fel különösebb értelmezési nehézséget (44. bek.). A Bíróság ezt azzal utasította el, hogy az egyedi eset körülményeit kell értékelnie, és a rendelkezés korábbi értelmezései nem adtak alapot a bíróságok következtetéseihez. Sőt, az a tény, hogy a lengyel bíróságoknak a kiadványok nyilvántartásba vételével kapcsolatos ítélezési gyakorlatából nem derült ki, hogy a rendelkezést különösen nehéz értelmezni, csupán arra mutat rá, hogy a bíróságok értelmezése az ügyben nem volt előrelátható (45. bek.). A Bíróság végül a kormány azon érvével foglalkozott, hogy a folyóiratok nyilvántartásba vételének bírósági jellege volt, mert a regisztráció feladatát független bíróságokra bízták (46. bek.). A Bíróság elismerte, hogy a regisztráció rendszerének bírósági jellege értékes biztosítéka a sajtószabadságnak, ám a hazai bíróságoknak ilyen esetekben is meg kell felelniük a 10. cikk elveinek. Márpedig ez önmagában nem akadályozta meg a bíróságokat abban, hogy a nyomtatott sajtóra vonatkozó előzetes korlátozást úgy alkalmazzák, amely a teljes folyóirat közzétételének tilalmát vonja maga után (47. bek.). Mindezek alapján a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy az alkalmazandó jog nem volt kellő pontossággal megfogalmazva annak érdekében, hogy a kérelmező ahhoz igazíthassa magatartását. Az a mód, ahogyan a korlátozó rendelkezéseket a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságával szemben alkalmazták, nem volt „törvényben meghatározott” (48. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Observer and Guardian v. United Kingdom (60. bek.); Rekvényi v. Hungary (34. bek.).

Címkék: sajtószabadság; nyilvántartásba vétel; előzetes korlátozás; törvényben meghatározottság⁴⁷

Saliyev v. Russia
(Application no. 35016/03., 2010. október 21-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező 2001-ben cikket írt egy helyi energia-termelő vállalat részvényeinek egy moszkvai székhelyű cég általi felvásárlásáról. A cikk a vásárlást sötét ügyletként mutatta be, és azt állította, hogy a kormánypárt egyik vezetője állt az üzlet mögött. Egy önkormányzati tulajdonban lévő újság főszerkesztője beleegyezett a cikk megjelentetésébe, a megjelenés után röviddel azonban a lapszámot visszavonták és megsemmisítették. A kérelmező panaszt nyújtott be a tartományi ügyészségen arra hivatkozva, hogy az újságok visszavonása a sajtószabadságba való jogellenes beavatkozásnak minősül. A nyomozóhatóság azonban azt állapította meg, hogy a példányok visszavonásáról a főszerkesztő kényszerítés nélkül, egyedül döntött azért, hogy ezáltal elkerülje az esetleges polgári pereket, amit később a főszerkesztő és az újságot forgalmazó cég is megerősített. A feljelentés elutasítását a bíróságok is jóváhagyták. A kérelmező polgári eljárást is indított annak érdekében, hogy a cikkét tartalmazó újság példányait újból adják ki, a bíróság azonban elutasította a keresetet. Az indokolás szerint a szerkesztőség a lap példányaival szabadon rendelkezhet, a kérelmező és az újság között pedig nem volt olyan szerződés, ami az újságot a cikket tartalmazó példányok kiadására kötelezné.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság mindenekelőtt rámutatott arra, hogy egy újság több egy eladandó terméknel: egy szerkesztő nem vonhatja vissza a sajtóterméket az újságárusoktól úgy, ahogyan a gyártó a hibás terméket a boltokból. Egy újság a közérdekű információk közvetítésének eszköze, és ebben a minőségében a 10. cikk védelme alatt áll (48. bek.). A magántulajdonú sajtótermékeknek szabadon kell gyakorolniuk a szerkesztői mérlegelési jogkört, hogy milyen

⁴⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60325>

cikkeket, kommentárokat és magánszemélyek által beküldött leveleket tesznek közzé. Az állam azon kötelezettsége, hogy biztosítsa az egyén véleménynyilvánítási szabadságát, nem ad korlátlan hozzáférési jogot a médiához magánszemélyeknek vagy szervezeteknek annak érdekében, hogy előadhassák véleményüket. A magánkézben lévő sajtóhoz csak bizonyos, kivételes körülmények között adható hozzáférési jog (52. bek.). Még ha egy sajtóterméket közszolgáltatások nyújtására is hoznak létre, lehet saját szerkesztői politikája, és nem feltétlenül kell semleges álláspontot elfoglalnia. Az újságba bekerülő tartalom kiválasztása, az újság tartalmának meghatározása, valamint a közérdekű kérdések és közhivatalnokok a kezelése szerkesztői ellenőrzés és megítélés körébe tartozik. Ezért ha egy főszerkesztő megtagadja egy cikk közzétételét, a Bíróság azt a sajtóhoz való hozzáférés jogán keresztül elemzi, amely az Egyezmény alapján csak minimálisan létezik (54. bek.). Jelen esetben azonban a kérdés nem a kérelmező sajtóhoz való hozzáférési joga volt (55. bek.).

Az újság lapszámait csak azután vonták vissza és semmisítették meg, miután azt kinyomtatták és nyilvánosságra hozták, így a cikk elérhetővé vált az olvasók számára. A Bíróság leszögezte, hogy a véleménynyilvánítás szabadságába való beavatkozásnak minősülnek a közzétételt követő olyan döntések is, amelyek korlátozzák egy cikk terjesztését (56. bek.). A visszavonás fő oka a cikk tartalma volt (57. bek.), a visszavonást az újság főszerkesztője rendelte el, amely beavatkozást jelentett a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába (61., 63. bek.). A Bíróság megállapította, hogy bár az újság önálló jogi személy volt, és a szerkesztőség is bizonyos szabadságot élvezett abban, hogy mit tesz közzé, az újságot közszolgálati célból hozták létre egy önkormányzati intézmény formájában. A főszerkesztőt az önkormányzat nevezte ki és fizette, és az újság is a tulajdonában volt, ezáltal bizonyos mértékig a szerkesztői politikát is befolyásolta (66. bek.). A Bíróság szerint a főszerkesztő köteles volt biztosítani az újság önkormányzathoz és annak politikai irányvonalához való hűségét (67. bek.). Bár a kérelmező cikke miatt sem önkormányzati sem állami hatóság nem fejezte ki elégedetlenségét, illetve nem kérte annak visszavonását, úgy tűnik, hogy a főszerkesztő a cikket azért vonta vissza, mert „negatív következményektől” tartott, amit a közzététel vonhat maga után, ezért döntése ténylegesen a politikai cenzúra megnyilvánulásának tekinthető (68. bek.). A Bíróság szerint a kérelmező jogaiba való beavatkozás valójában állami hatóságnak tudható be (69. bek.).

A cikk egy közérdeklődésre számot tartó kérdéssel foglalkozott: az állami vagyon kezelése, és a mód, ahogyan a politikusok teljesítik képviselői megbízatásukat. A középpontban a közpénzek kezelésének módja állt, és a média felelőssége, valamint a közvélemény joga, hogy az ezzel kapcsolatos információkhoz hozzájusson (74. bek.). A hazai

bíróságok ellenben egyáltalán nem vizsgálták meg a cikk a tartalmát vagy formáját, ahogy azt sem, hogy a kérelmező túllépte-e a megengedett kritika határait. A visszavonást azzal igazolták, hogy a kérelmező panaszát egész egyszerűen üzleti kérdésként kezelték (75. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy egy újságíró és egy főszerkesztő – vagy kiadó, producer stb. – kapcsolata nem tekinthető kizárólag üzleti kapcsolatnak, a kérelmező esetében nem is volt ilyen kapcsolat. A hazai bíróságok mégsem vélték úgy, hogy a cikk szerzőjének jogait külön védelemben kellene részesíteni a 10. cikk alapján, és nem vizsgálták a visszavonás okát sem (76. bek.). Ilyen körülmények között a Bíróság kimondta, a kérelmező cikkét tartalmazó újság visszavonása nem volt szükséges és ellentétes a 10. cikkel (78. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Stiftelsen Contra v. Sweden (Application no. 12734/87., 1988. december 9., admissibility decision); Spencer v. United Kingdom; 1998. január 16., Application nos. 28851/95., 28852/95., admissibility decision; Dalban v. Romania (49. bek.); Cumpana and Mazare v. Romania (94-95. bek.); Busuioc v. Moldova (Application no. 61513/00., 2004. december 21.; 63-64., 84. bek.).

Címkék: sajtószabadság; szerkesztői szabadság; hozzáférés joga; utólagos visszavonás⁴⁸

Cumhuriyet Vakfi and Others v. Turkey (Application no. 28255/07., 2013. október 8-i ítélet)

Tényállás

2007 áprilisában a török elnökválasztások felé közeledve a Cumhuriyet („Köztársaság”) nevű országos napilap egy politikai hirdetést tett közzé az első oldalon, amely az akkor köztársasági elnökjelölt Abdullah Gül szavait idézte, amit még 1995-ben a The Guardian lapnak adott interjújában mondott. Az interjú a cikk címének alapjául szolgált: „A török iszlamisták célja a hatalom.” A lap a következőket idézte: „Ez a Török Köztársaság vége - mindenképp meg akarjuk változtatni a világi rendszert.” Az idézetet a „Vigyázz a köztársaságodra” szlogen követte. A cikk miatt Abdullah Gül rágalmazásért eljárást indított, valamint kérte, hogy az újságot végzéssel tiltsák el az idézet ismétlésétől. 2007 májusában az ankarai polgári elsőfokú bíróság ideiglenes intézkedéssel megtiltotta a politikusnak tulajdonított idézet újbóli, valamint a folyamatban lévő rágalmazási eljárással kapcsolatos

⁴⁸ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-101179>

„bármilyen hír” közzétételét. A végzést 2008 márciusában oldották fel, miután Gül – akit időközben köztársasági elnökké választottak – visszavonta keresetét.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság úgy vélte, hogy bár az ügy érdemében nem született végső döntés, az ideiglenes intézkedést elrendelő végzés, amely több mint 10 hónapig maradt hatályban önmagában beavatkozásnak minősült a kérelmezők véleménynyilvánítási szabadságába, figyelembe véve a politikai körülményeket, amelyek között alkalmazták (46. bek.). A jelen eset tárgya egy ideiglenes intézkedés, amely azonnali segítséget nyújtott a felperes személyiségi jogainak a kérelmezők támadásával szemben. E végzések természetüknél fogva átmenetiek, amelyek pusztán célja, hogy ideiglenes védelmet nyújtsanak az érintett félnek a kereset érdemi elbírálásának ideje alatt olyan esetekben, amikor az intézkedés elhalasztása a jogerős érdemi határozat meghozataláig helyrehozhatatlan kár bekövetkezésének kockázatával járna (60. bek.). Bár a 10. cikk nem tiltja az ideiglenes intézkedést, még ha az a közzététel előzetes korlátozásával jár is, az ebben rejlő veszélyek a Bíróság részéről a leggondosabb ellenőrzést kívánják meg, beleértve annak tüzetes vizsgálatát, hogy az eljárási garanciák meggátolják-e a véleménynyilvánítás szabadsága feletti visszaéléseket (61. bek.).

A Bíróság szerint a végzés hatálya tisztázatlan volt: általános és meghatározatlan fogalmakat használt, nem volt egyértelmű, hogy milyen tartalmat lehet és nem lehet közzétenni. A tilalom hipotetikusán az elnökjelölt bármely olyan politikai véleményére kiterjedhetett, amit a szekularitás elvével vagy annak alkalmazásával kapcsolatban tett. A Bíróság szerint ez a kétértelműség ellentmondott a jogbiztonság elvének, és visszaélést tett lehetővé (62. bek.). Ez a bizonytalanság dermesztő hatással lehetett az ilyen ügyek tudósításaira egy intenzív politikai vita időszakában az elnökválasztás tekintetében, nemcsak a kérelmezőket, hanem a török média egészét befolyásolva (63. bek.). Ami a végzés időtartamát illeti, konkrét határidő vagy bármilyen időszakos felülvizsgálat hiánya miatt az intézkedés több mint 10 hónapig maradt hatályban, beleértve az elnökválasztás két fordulóját. Mindezek miatt az intézkedés akadályozta az újság részvételét a politikus jelölését és választását övező vitában, amely egy kritikus időszak a török politika történetében. Mint ilyen megakadályozta a nyilvánosságot – amely nagymértékben a sajtó megismerésére támaszkodik – a politikai vezetők nézeteivel és felfogásával kapcsolatos véleményalkotásban (64. bek.).

A Bíróság hangsúlyozta, hogy a tiltott témájú tartalmak közzétételének az ideiglenes intézkedés feloldását követően – amikor Gült már megválasztották köztársasági elnöknek – már nem lett volna ugyanolyan értéke és hatása, mivel a hír „múlandó árucikk”, amelynek nyilvánosságra hozatalának meghatározatlan ideig tartó késleltetése megfoszthatja minden értékétől és érdekességétől (65. bek.). Ennélfogva a kérelmezők véleménynyilvánítási szabadságának korlátozását indokolatlanul súlyossá tette a késedelmes eljárás, valamint a végzés időbeli korlátjának hiánya. A Bíróság nem szigorú határidőket, hanem olyan szabályokat és garanciákat tartott szükségesnek, amely biztosítja, hogy az ideiglenes intézkedés nem terjed egy ésszerű időn túl (66. bek.).

A hazai bíróságok semmivel nem indokolták a döntésüket (67. bek.). A 10. cikk megköveteli a hazai bíróságoktól, hogy a beavatkozás számára „megfelelő és elégséges” indokokat nyújtsanak. Ez teszi lehetővé az egyének számára, hogy megismerjék és vitassák a bíróság döntése mögött húzódó okokat, és ezáltal fontos eljárási biztosítékot nyújt a 10. cikk alapján védett jogokba történő önkényes beavatkozásokkal szemben. Az ankarai bíróság megfosztotta a kérelmezőket ezen eljárási védelemtől, és a Bíróságot is meggátolta annak vizsgálatában, hogy a hazai bíróságok kellően megfelelően egyensúlyoztak-e a felek kockán forgó érdekei között (68. bek.). Ráadásul a kérelmezők először csak a végzés meghozatalát követő több mint egy hónap elteltével, az első tárgyaláson adhatták elő ellenérveiket. Figyelembe véve a hírek múlandó természetét és a politikai környezetet, ez olyan eljárási hiányosság, amely aránytalanul aláásta a véleménynyilvánítási szabadságukat (73. bek.). A kérelmezőknek sokkal hamarabb kellett volna lehetővé tenni, hogy a végzést vitathassák (74. bek.). Tekintettel az eljárási hiányosságokra a végzés rendelkezéseinek megsértése esetén kiszabható büntetés súlyosságára – egytől hat hónapig terjedő szabadságvesztés –, a beavatkozás nem volt arányos az elérni kívánt törvényes célokkal és „szükséges egy demokratikus társadalomban” (75. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Lingens v. Austria (42. bek.); Observer and Guardian v. United Kingdom (60. bek.); Éditions Plon v. France (42. bek.); Lombardi Vallauri v. Italy (46. bek.); RTBF v. Belgium (94. bek.).

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága; sajtószabadság; közzététel ideiglenes tiltása⁴⁹

⁴⁹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-126797>

3. Egyéb

Bowman v. United Kingdom

(Application no. 24839/94., Reports 1998-I, no. 63., 1998. február 19-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező egy abortusz-ellenes egyesület tagjaként az 1992-es brit parlamenti választásokat megelőző időszakban olyan rölapokat terjesztett a választók tájékoztatására, amely a három nagy párt – konzervatív, munkáspárti és liberális – név szerint megjelölt képviselőjelöltjeinek az abortusz kérdésében vallott nézeteit mutatta be. A kérelmező ellen a nép képviselétéről szóló 1983. évi törvény 75. § (1) és (5) bekezdése alapján vádat emeltek, amely szerint bűncselekmény, ha a választási kampány során a választásokat megelőző hatodik és negyedik hét között a törvényben fel nem hatalmazott személyek 5 fontnál többet költenek a választók valamely képviselőjelölt támogatását vagy megválasztásának elősegítését célzó tájékoztatására, reklámjára. A büntetőeljárás végül eljárásjogi indokok – a vádlott idézésére nem megfelelő időben került sor – miatt érdemi döntés nélkül szűnt meg.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Nagykamara

A döntés

A Bíróság 14:6 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság mindenekelőtt megjegyezte, hogy a kérelmező felmentésére csupán eljárásjogi okokból került sor. Az ügyészség a kérelmező cselekményét nyilvánvalóan törvénybe ütközőnek tekintette, hiszen büntetőeljárást indított ellene, ami egy nyomatékos jelzés volt arra – hacsak nem változtat magatartásán viselkedésén a közelgő választások alatt –, hogy elítélhetik és megbüntethetik (29. bek.), ami a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságának sérelmét jelentheti (32. bek.). A Bíróság elismerte, hogy a törvény előírása – amelynek célja a képviselőjelöltek közötti esélyegyenlőség fenntartása – nem általában az információk és vélemények terjesztését, hanem csak egy meghatározott időszakban kifejtett, „a képviselőjelölt támogatását vagy megválasztásának elősegítését” célzó információkhoz kapcsolódó költségeket korlátozta. Ez mellett nem kétséges, hogy a tilalom korlátozta a véleménynyilvánítás szabadságát, amely a kérelmezőt közvetlenül érintette (33. bek.).

A kormány szerint a költség-korlát mások jogainak védelmét célozta három módon. Egyrészt elősegítette a jelöltek esélyegyenlőségét, megakadályozva, hogy gazdag harmadik személyek kampányoljanak egy jelölt mellett vagy ellen. Másrészt, a harmadik személyek által elkölthető összeg korlátozása hozzájárult ahhoz, hogy a jelöltek függetlenek maradjanak a befolyásos érdekcsoportoktól. Harmadrészt megakadályozta, hogy a politikai vita a választási időszakban azáltal torzuljon, hogy a hangsúly az általános érdeklődésre számot tartó ügyekről egyedi kérdések megvitatására helyeződjön (36. bek.). A kérelmező pedig más kommunikációs eszközökhöz is hozzáfért: saját újságot hozhatott létre, leveleket vagy újságcikkeket tehetett közzé a sajtóban, interjúkat adhatott a rádióban vagy a televízióban, vagy jelöltként maga is indulhatott a választásokon, avagy szórólapokat terjeszthetett a választók tájékoztatására anélkül, hogy támogatta vagy ellenezte volna bármelyik jelöltet (39. bek.).

A Bíróság az Egyezmény 10. cikkét az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 3. cikke⁵⁰ által védett szabad választásokhoz való jog fényében vizsgálva megállapította, hogy a szabad választások és a véleménynyilvánítás szabadsága, különösen a politikai vita szabadsága együttesen alkotják valamennyi demokratikus rendszer alapját. A két jog egymással összefügg, és egymást erősítik. A véleménynyilvánítás szabadsága az egyik szükséges feltétele annak, hogy az emberek szabadon kifejezhessék véleményüket a törvényhozói választásokon. Ezért különösen fontos a választásokat megelőző időszakban, hogy mindenfajta vélemény és információ szabadon áramolhasson (42. bek.). Mindazonáltal, bizonyos körülmények között e két jog konfliktusba kerülhet egymással, ami szükségessé tehet a választást megelőző időszakban vagy az alatt bizonyos korlátozásokat – amely általában nem fogadható el a véleménynyilvánítás szabadságában – annak érdekében, hogy biztosítsa „az emberek szabad véleményének kifejezését a törvényhozói választáson”. E két jog közötti egyensúly megteremtésében a részes államok mérlegelési szabadsággal rendelkeznek, mivel általában jobban ismerik saját választási rendszerüket (43. bek.).

A Bíróság úgy ítélte meg, hogy bár a kérelmező szabadon kampányolhatott – a választásokat megelőző hatodik és negyedik hét közötti időszakot leszámítva – bármely más időben, az nem szolgálta volna azt a célt, amit a szórólapok közzétételével szándékozott elérni abban a kritikus időszakban, amikor a választók a képviselők kiválasztására koncentrálnak (45. bek.). A Bíróság azt is elismerte, hogy a kérelmező elvileg más módszereket is

⁵⁰ „A Magas Szerződő Felek kötelezik magukat arra, hogy ésszerű időközönként, titkos szavazással szabad választásokat tartanak olyan körülmények között, melyek a törvényhozó testület megválasztását illetően biztosítják a nép véleményének kifejezését.”

alkalmazhatott volna a választóknak szóló információk terjesztésére, de nem volt bizonyított, hogy a gyakorlatban hozzáférhetett volna más hatékony kommunikációs eszközhöz, ami biztosította volna például, hogy a röplapon található információk újságban jelenjenek meg, vagy a rádió, televízió közölje azokat (46. bek.). A Bíróság ezért azt a következtetést vonta le, hogy az 1983. évi törvény 75. §-a praktikus okokból – a jelöltek közötti esélyegyenlőség biztosítása céljából – olyan abszolút akadályt emelt, amely megakadályozta a kérelmezőt abban, hogy a választókat az abortuszt ellenző jelölt javára befolyásolni szándékozó információkat jelentessen meg. Ráadásul a sajtót semmi sem korlátozta abban, hogy szabadon támogassa, vagy megghiúsítsa valamely jelölt megválasztását, sem pedig a politikai pártokat és támogatóikat abban, hogy országos vagy regionális szinten reklámozzanak, feltéve, hogy a reklám nem egy meghatározott választókerületben induló képviselőjelölt megválasztását támogatta vagy ellenezte (47. bek.).

Az ítélethez csatolt egyik részleges különvéleményben 3 bíró, köztük Baka András úgy vélte, hogy a törvényi korlátozás nem volt aránytalan, és nem sértették meg a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságát (2., 8. bek.). Több más módszer is létezik nézetei kifejezésére: az egyedi érdekeket képviselő csoportok szórólapokat osztogathatnak a választók tájékoztatására, amíg azok nem segítik elő vagy ellenzik bármely jelölt megválasztását. A korlátozásra egy kiegyensúlyozott demokratikus választási rendszer részeként kell tekinteni (6. bek.). Nem értettek egyet azzal sem, hogy a törvényi tilalom olyan abszolút akadályt emelt, ami megakadályozta volna a kérelmezőt abban, hogy az abortuszt ellenző egyik képviselőjelölt javára információkat hozzon nyilvánosságra (8. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Lingens v. Austria (42. bek.); Mathieu-Mohin and Clerfayt v. Belgium (Application no. 9267/81., Series A no. 113., 1987. március 2.; 52., 54. bek.).

Címkék: választási kampány, esélyegyenlőség fenntartása, politikai vita szabadsága⁵¹

Appleby and Others v. United Kingdom (Application no. 44306/98., 2003. május 6-i ítélet)

Tényállás

A kérelmezők és egy környezetvédelmi csoport 1998 márciusában az észak-angliai Tyne és Wear megyében található Washingtonban kampányt indított a város központjában található

⁵¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58134>

egyetlen állami játszótér tervezett beépítése ellen. Aláírásokat kezdtek gyűjteni annak érdekében, hogy meggyőzzék a városi önkormányzatot arról, hogy utasítsák el a projektet. Ennek során a kérelmezők egy standot próbáltak meg felállítani a „Galéria” nevű bevásárlóközpontban, ám azt a tulajdonos megakadályozta, és a stand eltávolítására kötelezték őket. Ugyanakkor a pláza egyik üzletének vezetője engedélyt adott egy stand felállítására, illetve az aláírások gyűjtésére a boltban. Az engedélyt 1998 áprilisában sem adták meg, amikor a kérelmezők egy másik petíciójukhoz kívántak aláírásokat gyűjteni. A pláza igazgatója szerint az engedélyt azért utasították el, mert a tulajdonos szigorúan semleges álláspontot képviselt minden politikai és vallási kérdésben. A kérelmezők ugyanakkor azt állították, hogy más szervezetek folytathattak aláírásgyűjtéseket, és standokat is állíthattak.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság 6:1 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának valódi, hatékony gyakorlása nemcsak az állam be nem avatkozási kötelezettségétől függ, de pozitív védelmi intézkedésekre is szükség lehet, még az egyének egymás közötti viszonyainak terén is (39. bek.). A kérelmezőket megakadályozták, hogy standot állítsanak fel, és szórólapokat osszanak egy magáncég tulajdonában álló bevásárlóközpontban. A Bíróság szerint a hatóságok nem viseltek semmilyen közvetlen felelősséget a kérelmezők véleménynyilvánítási szabadságának korlátozásáért. Kérdés, hogy az alperes állam elmulasztotta-e bármely pozitív kötelezettségét, hogy megvédje a kérelmezők 10. cikkben foglalt jogainak gyakorlását mások – jelen esetben a pláza tulajdonosának – beavatkozásától (41. bek.). A Bíróság elismerte, hogy az ügy, amelyre a kérelmezők fel kívánták hívni a figyelmet, közérdekű téma volt, és hozzájárult a helyi önkormányzat hatásköreinek gyakorlásáról szóló vitához. Azonban a véleménynyilvánítás szabadsága nem korlátlan, figyelembe kell venni a bevásárlóközpont tulajdonosának az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkében rögzített tulajdonhoz való jogát is (43. bek.).

A kérelmezők az Egyesült Államok jogeseteire hivatkozva azzal érveltek, hogy a bevásárlóközpontok egyre inkább a hagyományos városközpontok jellemzőivel bírnak, ahová az emberek nem csupán vásárolni mennek, hanem elidőzni, és részt venni a tevékenységek széles körében, a szórakozástól kezdve a közösségi, oktatási és jótékonyági eseményeken. Ezért a bevásárlóközpontokat egy „kvázi nyilvános” térnek kell tekinteni, ahol az egyének

ésszerű módon kérhetik véleménynyilvánítási szabadságuk gyakorlását (44. bek.). A Bíróság szerint azonban nem lehet azt mondani, hogy kialakulóban lenne egy olyan konszenzus, amely segíthetné a Bíróságot a 10. cikket érintő eset vizsgálatában (46. bek.). E rendelkezés – elismert fontosságára ellenére – nem ad szabadságot e jog bármely fórumon történő gyakorlására. Igaz, hogy a társadalmi, gazdasági és technológiai fejlődések megváltoztatták az emberek közötti kapcsolatteremtés módjait, ám a Bíróság nem volt meggyőződve arról, hogy ez automatikusan szükségessé tenné a magáningatlanokba történő belépés jogának létrehozását, vagy akár a szükségszerűen állami tulajdonban lévő ingatlanokba, kormányzati hivatalokba és minisztériumokba. Ha azonban az ingatlanhoz való hozzáférés tilalma azzal a hatással jár, hogy meggátolja a véleménynyilvánítás szabadságának tényleges gyakorlását vagy lerombolja e jog lényegét, a Bíróság nem zárta ki, hogy az állam számára pozitív kötelezettség merülhet fel, hogy a tulajdonjogok szabályozása révén megvédje az Egyezmény jogainak élvezetét (47. bek.).

Jelen esetben azonban a kérelmezők nézeteik kommunikálását érintő korlátozása a bevásárlóközpont bejáratok területére és folyosóira korlátozódott. Ez nem akadályozta meg őket abban, hogy a plázában lévő egyes üzletektől engedélyeket szerezzenek be, vagy a területhez vezető közutakon terjesszék szórólapjaikat. Emellett a régi városközpontban is kampányolhattak, és alternatív eszközöket alkalmazhattak, például a helyi sajtóban, rádióban és televízióban is megjelenhettek. A kérelmezők nem vitatták, hogy ezek a módszerek elérhetőek voltak számukra. A Bíróság ezért úgy gondolta, hogy az elutasítás eredményeként ténylegesen nem gátolták meg őket nézeteik kommunikálásában. Az, hogy több aláírást szerezhetek volna, ha felállíthatják a standjukat a bevásárlóközpontban, pusztán spekuláció volt, amely nem elegendő annak alátámasztására, hogy a véleménynyilvánítási szabadságukat másképp nem tudták gyakorolni (48. bek.). A Bíróság ezért úgy találta, hogy az alperes állam nem mulasztotta el bármely pozitív kötelezettségét arra vonatkozólag, hogy megvédje a kérelmezők véleménynyilvánítási szabadságát (49. bek.). Az ítélethez egy részleges különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Fuentes Bobo v. Spain (38. bek.); Özgür Gündem v. Turkey (43. bek.).

Címkék: információs szabadság; közérdekű ügyek; nyilvános terek⁵²

⁵² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61080>

Sükran Aydin and Others v. Turkey

(Application nos. 49197/06., 23196/07., 50242/08., 60912/08., 14871/09., 2013. január 22-i ítélet)

Tényállás

A kérelmezők a 2002-es és 2007-es parlamenti választások, illetve a 2004-es helyhatósági választások jelöltjei vagy azok támogatói voltak, akiket azért ítétek el, és szabtak ki rájuk börtönbüntetést és pénzbírságot, mert a választási kampányok során kurd nyelven beszéltek, megsértve ezzel a 298. számú törvény 58. cikkét, amely a választási kampányok során megtiltotta bármely, töröktől eltérő nyelv használatát. A bíróságok végül két kérelmező esetében úgy döntöttek, hogy az ítéletek végrehajtását felfüggesztik, három másik kérelmező ügyében pedig 5 évre elhalasztották az ítéletek kihirdetését. 2010-ben a törvényt úgy módosították, hogy a választási kampány során a politikai pártoknak és jelölteknek elsősorban a török nyelvet kell használniuk, de a töröktől eltérő nyelv használata már nem minősült bűncselekménynek.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság megállapította, hogy a nem hivatalos nyelv használatának választási kampány során történő betiltását abban az időben a 298. számú törvény 58. cikke írta elő, így az a véleménynyilvánítás szabadságába történő beavatkozásnak minősült (44., 46. bek.). A Bíróság előjáróban megjegyezte, hogy az Egyezmény önmagában nem garantálja a meghatározott nyelv használatához való jogot a hatóságokkal történő kommunikációban, vagy az információkhoz való hozzáférés jogát egy választott nyelven (50. bek.). A szerződő államok nyelvpolitikáját számos történelmi, nyelvi, vallási és kulturális tényező befolyásolja, és rendkívül nehéz – ha nem lehetetlen – megtalálni a közös nevezőt. Ezért az állami hatóságok ezen területen különösen széles mérlegelési jogkört élveznek (51. bek.). A jelen eset azonban nem a nem hivatalos nyelv használatát érintette a hatóságokkal vagy a közintézményekkel folytatott kommunikáció során, hanem a magánszemélyekre kiszabott, egymás közötti kapcsolataikra kiterjedő nyelvi korlátozást, a választási kampányok gyűléseivel összefüggésben. A Bíróság megismételte, hogy a 10. cikk magában foglalja az információk és eszmék bármely nyelven történő fogadásának és továbbításának szabadságát

is, amely lehetővé teszi a mindenféle kulturális, politikai és társadalmi információk és eszmék nyilvános cseréjében való részvételt. Ilyen összefüggésben a nyelv mint a kifejezés médiuma kétségtelenül védelmet érdemel a 10. cikk alapján (52. bek.).

A fő kérdés nem az, hogy egy állam lehetővé teszi-e a hivatalos nyelvtől eltérő bármely nyelv vagy nyelvek használatát a választási kampány során, hanem az, hogy ahol a használatnak ilyen korlátozása létezik, annak alkalmazása összhangban van-e a 10. cikk elveivel. A Bíróság e tekintetben rámutatott, hogy a 298. számú törvény 58. cikke abban az időben a hivatalos török nyelvtől eltérő más nyelv választási kampányban történő használatának kategorikus tilalmát tartalmazta. A rendelkezés megszegése büntetőjogi szankciókkal, 6 hónaptól 1 évig terjedő szabadságvesztéssel és pénzbüntetéssel járt (53. bek.). A Bíróság szerint a tilalom abszolút természete megfosztotta a török bíróságokat a bírósági felülvizsgálat megfelelő gyakorlásától. Az esetek vizsgálata nem ment túl a választási gyűlésekről készült felvételek és nyilvántartások ellenőrzésén, hogy megbizonyosodjanak, a kérelmezők valóban kurd nyelven beszéltek-e (54. bek.). Az államok elvileg jogosultak a választási kampányok során a jelöltek és más személyek nyelvhasználatát szabályozni, és – amennyiben szükséges – ésszerű korlátozásokat kivetni. Azonban a nem hivatalos nyelvek használatának kategorikus tilalmának büntetőjogi szankciókkal való párosítása nem egyeztethető össze egy demokratikus társadalom alapvető értékeivel, amely a véleménynyilvánítás szabadságát is magában foglalja. E tekintetben lényeges, hogy a kérelmezők anyanyelve a kurd volt, ahogyan a gyűléseken résztvevő lakosságé is. Néhány kérelmező azt is hangsúlyozta, hogy a tömegben számos olyan ember volt, főleg idősek és nők, akik nem tudtak törökül.

A Bíróság leszögezte, hogy a szabad választások elképzelhetetlenek a politikai vélemények és információk szabad áramlása nélkül. Ezért valakinek a politikai nézetei és gondolatai közléséhez fűződő joga, és mások azon joga, hogy hozzájusson azokhoz, értelmetlenné válna, ha a nyelv használatának lehetőségét – amellyel megfelelően lehet közvetíteni ezeket a nézeteket és gondolatokat – csökkentené a büntetőjogi szankciók veszélye. Törökország volt az egyetlen olyan részes állam, amely büntetőjogi szankcióval sújtotta a nyilvános választási gyűléseken kisebbségi nyelvet beszélő jelölteket, illetve annak használatát (55. bek.). A Bíróság ezért arra a következtetésre jutott, hogy a tiltás nem felelt meg „nyomós társadalmi érdekek”, és a kérelmezők véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozás nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (56. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Egitim ve Bilim Emekçileri Sendikası v. Turkey (71. bek.).

Címkék: választási kampány; nyelvhasználat⁵³

Budaházy v. Hungary
(Application no. 15854/13., 2014. szeptember 30-i döntés)

Tényállás

A kérelmező Budaházy Györgyöt, egy meglehetősen jól ismert politikai aktivistát 2011-ben terrorizmus vádjával, terrorizmusra való felbujtással, lőfegyverrel való visszaélés, valamint súlyos testi sértés okozásának vádjával előzetes letartóztatásba helyezték. Ezt követően házi őrizetbe helyezték. 2012. július 17-én a kérelmező kérelmet nyújtott be házi őrizetének ideiglenes feloldására, hogy részt vehessen a 2012. augusztus 16. és 20. között zajló Magyarok Világkongresszusán. A Fővárosi Törvényszék részben helyt adott kérelmének: az ideiglenes feloldást 2012. augusztus 20-ára engedélyezte. A döntést a Fővárosi Ítéltábla is helybenhagyta, miszerint a kérelmező több napra való elengedése nem egyeztethető össze a házi őrizet okaival és céljaival. Egy másik kérelmét, hogy részt vehessen a 2012. október 23-i nemzeti ünnep rendezvényein, elutasították. 2013-ban a Fővárosi Ítéltábla úgy döntött, hogy a fellebbezését nem vizsgálja meg érdemben, mivel azt a kérdéses események után nyújtották be és idejétmúlttá vált.

Az eljáró szerv

II. Szekció, mint Bizottság

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint az a tény, hogy csak egy napig vehetett részt a Világkongresszuson, és nem engedték el a házi őrizetből, hogy megünnepelhesse a nemzeti ünnepet, indokolatlan beavatkozást jelentett az Egyezmény 10. és 11. cikkében foglalt jogaiba. A Bíróság úgy ítélte meg – feltételezve, hogy a szóban forgó intézkedések beavatkozásnak minősülnek a kérelmező jogaiba –, hogy az elérni kívánt törvényes cél a zavargás és a bűnözés megelőzése volt. A beavatkozás jogszerűsége nem volt kérdéses. Arra vonatkozóan, hogy az szükséges volt-e egy demokratikus társadalomban, a Bíróság rámutatott, hogy a kérelmező ellen különböző súlyos bűncselekmények miatt folyt eljárás. A házi őrizet célja a kérelmező szökésének és/vagy a bűnisméltés megakadályozása volt. A Bíróság úgy vélte, hogy az

⁵³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-116031>

Egyezmény 10. cikkét nem lehet úgy értelmezni, hogy a kérelmező megkerülje azokat a kényszerítő intézkedéseket, amelyek indokoltságát eredménytelenül támadta. A kérelmező házi őrizetének hatóságok általi teljes érvényre juttatása nem tekinthető aránytalan intézkedésnek, különös tekintettel arra a tényre, hogy engedélyezték számára a világkongresszuson való részvételét, ha csak egy napra is. Mindezek alapján a Bíróság a kérelmet nyilvánvalóan megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdése alapján elutasította.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: közrend védelme; bűnözés megelőzése⁵⁴

Petropavlovskis v. Latvia

(Application no. 44230/06., 2015. január 13-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező állandó lakóhellyel rendelkező nem lett állampolgár, aki Lettországbán született és élt. 1998 októberében a lett parlament új törvényt fogadott el az oktatásról, amely az állami és az önkormányzati iskolákban véget vetett a szovjet időkből hátramaradt orosz nyelvű oktatásnak. 2003-ban és 2004-ben a kérelmező az egyik vezetője volt az oktatási reform ellen tiltakozó mozgalomnak, és számos gyűlésen, demonstráción vett részt, amelyről a média – a lett hírügynökség, napilapok, orosz nyelvű regionális újságok – is beszámolt. Többek között olyan nyilatkozatokat tett, hogy támogatja az orosz ajkú közösség jogait az orosz nyelvű oktatásra az államilag finanszírozott iskolákban, illetve az orosz mint egyetlen tanítási nyelv megőrzését. Eközben 2003 novemberében a kérelmező a lett állampolgárság honosítás útján történő megadásához folyamodott a Honosítási Tanácshoz, amit 2004 novemberében a Minisztertanács elutasított. A határozat ellen közigazgatási eljárást indított, amit a bíróságok azzal utasítottak el, hogy a határozat politikai döntés volt, ami nem alkalmas bírósági felülvizsgálatra. Az eljárás a médiában is figyelmet kapott, a kérelmező 2004 decemberében egy napilapnak interjút is adott.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

⁵⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-147694>

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. és 11. cikke nem alkalmazható.

A döntés indokolása

A kérelmező az Egyezmény 10. és 11. cikkére támaszkodva azt állította, hogy a lett állampolgárság honosítás útján történő önkényes megtagadása egy büntető intézkedés volt, amiért bírálta a kormány oktatáspolitikáját (46. bek.). Szerinte az elutasító határozattal beavatkoztak a véleménynyilvánítási és gyülekezési szabadságába, és nézeteinek büntetése dermesztő hatással volt e szabadságok gyakorlására (75. bek.). A kérelmező azt állította, hogy az elutasító határozat egy büntető intézkedés volt az oktatási reformról kifejtett nézeteire válaszul. A Bíróság szerint azonban bőséges bizonyíték volt az ellenkezőjére: a kérelmező szabadon kifejezhette nézeteit, amelyről széles körben beszámoltak a médiában; ezen nézeteit azt követően is kinyilvánította minden akadályoztatás nélkül, miután a honosítási kérelmét elutasították; politikailag aktív maradt más közérdekű ügyekben, például 2005-ben az Európai Parlament egyik tagjának asszisztense lett. Nincs információ arra nézve, hogy a kormány állampolgársággal kapcsolatos politikája dermesztő hatást generálhat a kérelmező vagy azokhoz hasonló nézetek kifejezésére (77. bek.).

Másodszor, a kérelmezőt soha nem szankcionálták büntetőjogilag, amiért kifejezte véleményét, vagy mert részt vett egy tüntetésen (79. bek.). Harmadszor, sem az Egyezmény, sem a nemzetközi jog általában nem biztosítja „az állampolgársághoz való jogot”, illetve valamely állampolgárság megszerzésének jogát (81., 83. bek.). A kérelmező a lett lakosok azon kategóriájába tartozott, akik a belső jog alapján speciális státuszt – ún. „állandó lakóhellyel rendelkező nem-állampolgárok” – kaptak: ők az egykori Szovjetunió azon polgárai, akik a Szovjetunió felbomlását követően elvesztették állampolgárságukat, de nem kaptak semmilyen más állampolgárságot, holott erre jogosultak lennének. A kérelmező nem bizonyította, hogy a státusza befolyásolta volna a véleménynyilvánítási és gyülekezési szabadsága gyakorlását (82. bek.). Nincs semmilyen jelzés a lett állampolgársági törvényben arra, hogy a kérelmezőnek feltétlen joga lenne a lett állampolgársághoz, vagy hogy a Minisztertanács elutasító döntését olyannak lehetne tekinteni, amely önkényesen tagadta meg az állampolgárságot (83. bek.).

A Bíróság egyetértett a kérelmezővel abban, hogy szabadon ellenezhette a kormány politikáját mindaddig, amíg a kritikára a törvényeknek megfelelően kerül sor. Az is igaz, hogy a megengedett kritika határai tágabbak a kormánnyal szemben, mint egy magánszemély vagy akár egy politikus esetében. Ez azonban teljesen más kérdés a honosítás kritériumainak és eljárásának kérdésétől, amiket a belső jog mind meghatározott. Az államhoz és annak alkotmányához való hűség megkövetelése pedig nem tekinthető olyan büntető intézkedésnek,

amely alkalmas a véleménynyilvánítás és a gyülekezés szabadságának megzavarására. Ez a követelmény sokkal inkább egy olyan kritérium, amit bármely személynek teljesítenie kell, aki a lett állampolgárságot honosítás útján kívánja megszerezni (85. bek.). Sőt, számos jogrendszerben az állampolgárság megszerzését hűségeskü kíséri, amivel az egyén hűséget fogad az adott államnak (84. bek.). A Bíróság nem látta, hogy a kérelmezőt milyen módon akadályozták meg abban, hogy kifejezze egyet nem értését a kormány politikájával szemben, vagy hogy részt vegyen bármilyen gyűlésen vagy mozgalomban (86. bek.). Mindezek alapján a Bíróság úgy ítélte meg, hogy az Egyezmény 10. és 11. cikke a jelen ügy körülményei között nem alkalmazandó (87. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: kormány bírálhatósága; állampolgárság megszerzése⁵⁵

⁵⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-150232>